

TREBALL DE RECERCA

MÉS ENLLÀ DE LES PARETS

La història de l'Institut de Tremp

.....

INSTITUT DE
Tremp

Júlia Torra Medina

2n de BATX B

Tutor: Antonieta Profitós

29 d'octubre del 2024

Curs 2024-25

RESUMEN

El Instituto de Tremp es actualmente un centro de referencia en el Prepirineo y el Pirineo leridano. El edificio donde está ubicado se creó en el año 1958, y desde ese momento ha sido un centro de enseñanza secundaria. A pesar de eso, no siempre con las mismas características ni el mismo nombre.

Después de realizar entrevistas a personas con muchos años de experiencias, revisar documentos y planos, mirar imágenes y consultar libros, se ha podido redactar este trabajo, llamado “Més enllà de les parets”.

Este estudio explica de forma breve cómo llega la enseñanza secundaria a la villa de Tremp. Posteriormente, se narra la historia del edificio del instituto y las fases por las que ha pasado hasta llegar a lo que es en la actualidad. Inicialmente, con el nombre de colegio Diocesano Pío XII, es gestionado por la congregación Salesiana. Más tarde, es el Obispado de Urgell quien se hace cargo. Por último, la Generalidad de Cataluña compra el edificio, y el nombre cambia a Instituto de Tremp.

Palabras clave: historia, enseñanza secundaria, Instituto de Tremp, Pío XII

ABSTRACT

Institut de Tremp is nowadays a reference center in the Pre-Pyrenees and the Lleida Pyrenees. The building where it is located was created in 1958, and since then it has been a secondary school. Despite that, not always with the same characteristics or the same name.

After doing interviews with people with many years of experience, reviewing documents and plans, looking at images and consulting books, it has been possible to make this work, called “Més enllà de les parets”.

This study explains briefly how secondary education arrived in the town of Tremp. Next, there is the narration of the history of the building and the phases it has gone through. Initially, under the name of college Diocesano Pío XII, managed by the Salesian congregation. Later, it was the Bishopric of Urgell who took it over. Finally, the Generalitat of Catalonia bought the building and started to head it. It was that moment when its name changed to Institut de Tremp.

Keywords: history, secondary education, Institut de Tremp, Pío XII

AGRAÏMENTS

En primer lloc, voldria agrair l'ajuda que he rebut per part de la meva tutora d'aquest treball de recerca, la Maria Antonieta Profitós. Ella m'ha guiat al llarg d'aquests mesos, i m'ha donat la confiança que necessitava per realitzar el treball. Gràcies per la teva paciència, compromís i dedicació.

A més a més, aquest treball de recerca no hauria estat possible sense la col·laboració de les persones que m'han compartit les seves experiències i explicat les seves vivències en aquests anys a l'institut. Gràcies a l'Isidre Felip, el Joan Feliu, la M. Jesús París, l'Anna Tomàs, el Jordi Serra, el Manel Riu, la Carme Fontelles, el Carles Aguilar, la Pilar Lario, el Sisco Farràs, la Rosa Queralt, al Pare Mascaró, el Jordi Estrada, el Josep Molins i la Dolors Castells.

També estic molt agraïda amb les persones del centre que m'han ofert ajuda sempre que la necessitava; gràcies a la Teresa, secretària de l'Institut de Tremp i a la Rebeca Escales, directora del centre. He d'agrair també al Jacinto Bonales, el qual m'ha atès a l'Arxiu Comarcal de Tremp, i m'ha facilitat la meva investigació.

M'agradaria donar les gràcies també a les persones que han estat i estan al meu costat cada dia. Als meus pares, per motivar-me en els moments més fluixos; al meu germà, per inspirar-me cada dia; a les meves amigues, per recolzar-me i ser-hi sempre; i a la meva parella, per animar-me a donar el millor de mi.

En últim lloc, però no menys important, m'agradaria dedicar aquest treball de recerca a la meva padrina. Tant de bo estiguis orgullosa de mi, t'estimo.

Índex

1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. Per què he escollit aquest tema?	4
1.2. Objectius del treball	4
1.3. Metodologia	5
2. INICIS DE L'ENSENYANÇA A TREMP	6
2.1. Influència de Josep Manyanet	7
2.2. Centres desapareguts	9
2.2.1. L'Acadèmia de Batxillerat	9
2.2.2. El Liceu Dalmau	10
2.2.3. Centre d'ensenyament lliure de batxillerat	10
2.2.4. El parvulari Verge Davall de Flors	11
2.2.5. Acadèmies privades	11
2.3. L'actualitat educativa a Trepmp	12
2.3.1. El centre públic d'Educació Infantil i Primària (CEIP Valldeflors)	12
2.3.2. El centre concertat d'Educació Infantil, Primària i ESO (M. Immaculada)	12
2.3.3. L'Institut d'Estudis Secundaris públic (IES Trepmp)	13
2.3.4. El Centre de Capacitació Agrària	13
2.3.5. La Llar d'Infants Municipal (L'Estel)	13
2.3.6. La Llar d'Infants privada (Minairons)	14
2.3.7. L'Escola de Música Municipal	14
2.3.8. L'Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials	14
3. DE COL·LEGI DIOCESÀ A INSTITUT DE TREMP	15
3.1. Els inicis i les dificultats	15
3.1.1 Vida dins del centre	22
3.1.2 Matrícula i quotes mensuals	25
3.2. Quinze anys de presència Salesiana	25
3.2.1. Creació d'un institut militar	31
3.3. Gestió del Bisbat d'Urgell	32
3.4. Contratemps per al Pius XII	37
3.5. D'IES Trepmp a INS de Trepmp	41
3.5.1 Reforma educativa: llei LOGSE	43
3.5.2 Remodelacions de l'IES Trepmp	44
4. CONCLUSIONS	48
5. WEBGRAFIA	51
6. BIBLIOGRAFIA	53
ANNEXOS	54
ENTREVISTES	55
DOCUMENTS	112

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Per què he escollit aquest tema?

La primera vegada que vaig plantejar-me el tema al qual dedicar el meu treball de recerca em va sorgir una idea completament diferent de l'actual. Era una proposta poc consolidada, i quan vaig saber que la professora que m'acompanyaria al llarg del treball seria la M. Antonieta vaig pensar que ella em podria ajudar més en un altre àmbit. La seva proposta, fer un estudi de la història darrera l'Institut de Tremp, em va fer pensar i replantejar-me la idea inicial que tenia.

He vist en aquesta proposta l'oportunitat d'investigar i descobrir moltes coses d'un lloc que m'ha vist créixer, ja que vaig començar a formar part de l'institut a 1r d'ESO. La idea de conèixer què va portar l'institut a ser el que és actualment em crida molt l'atenció, ja que poca gent sap la història darrere les parets d'aquest edifici. Desitjo acabar aquest treball sabent una mica més d'un espai tan important com és el nostre institut.

1.2. Objectius del treball

El meu treball de recerca consistirà a exposar tota la informació descoberta mitjançant la investigació. Aquesta estarà basada en documents, llibres, arxius, entrevistes, etc. que completin al màxim la teoria.

Els objectius que vull aconseguir un cop realitzat el treball són:

- Conèixer els inicis educatius de Tremp
- Investigar quins centres hi ha en l'actualitat
- Saber com s'inicia l'Institut de Tremp
- Conèixer les fases per les quals va passar el col·legi diocesà per convertir-se en institut més tard
- Posar-me amb contacte amb persones que han viscut aquestes fases
- Revisar documents que m'informin amb més detall

1.3. Metodologia

La metodologia utilitzada per dur a terme aquest treball s'ha basat en la consulta de llibres, documents extrets de l'Arxiu Comarcal de Tremp, imatges procedents de l'arxiu del Centre de Recursos, entrevistes a persones amb molt recorregut al centre i per últim, pàgines web diverses. Totes aquestes fonts es poden consultar en la bibliografia del treball o en els annexos.

Per iniciar el meu treball de recerca vaig imaginar com volia estructurar el treball, i vaig crear un índex inicial amb l'ajuda de la meva tutora. Seguidament, vaig començar amb un context sobre l'educació a Tremp, que més tard arribaria fins a l'actualitat. Un cop redactat, vaig començar amb les entrevistes, per iniciar la part essencial del treball. Les deu entrevistes que he realitzat les vaig anar fent a mesura que escrivia, i després de cada entrevista revisava quina informació en podia extreure. Molt més endavant, quan el treball ja tenia forma, vaig començar a pensar quines conclusions en podia treure, i les vaig plasmar el millor possible en l'últim apartat.

Per tant, el treball que llegireu a continuació està dividit en dos grans blocs. El primer l'he titulat "Els inicis de l'ensenyament a Tremp", on s'explica com arriba l'ensenyament en el nostre poble, quins centres hi havia i quins centres hi ha. El segon el bloc es diu "De col·legi Diocesà a Institut de Tremp", on es troba tota la informació sobre els inicis, l'etapa de la congregació Salesiana, la del Bisbat d'Urgell i per últim l'actual. Finalment, hi ha les conclusions, a les que he arribat al final d'aquest treball de recerca.

2. INICIS DE L'ENSENYANÇA A TREMP

Tota comunitat de persones ha passat per una fase de desenvolupament social-cultural, i és clar, Tremp no ha sigut menys. Els primers indicis que hi ha de l'ensenyament en aquesta ciutat daten del 1610. En aquest any, el Convent de St. Jaume (localitzat a l'actual Alberg Xanascot de Tremp), de l'ordre dels Predicadors de Santo Domingo, es converteix en un Col·legi Universal, semblant a una universitat d'aquell temps. Aleshores, el col·legi impartia assignatures com filosofia, teologia o gramàtica llatina. Aquest edifici va tancar l'any 1833, i quatre anys més tard va ser enderrocat. (Fernández Maldonado, 2006, 493)

Anys després, es coneix que, la senyora Isabel d'Areny i de Queralt, baronessa de Claret, viuda de Manuel d'Areny i de Pueyo, va instituir una escola per l'educació de les nenes a Tremp. Autoritzada pel Francisco Grau, notari públic de Tremp, aquesta escola comença a funcionar l'any 1695. No obstant això, aquesta fundació tanca les portes l'any 1753, per problemes econòmics. (Lledós y Mir, 1977, 199)

Quasi mig segle després, una altra institució privada és oberta, per seguir amb l'educació de les nenes de la vila. Aquesta vegada és l'any 1794, i és Jaime de Ferrer y Senjoán, fill de Tremp i Canonge de la santa Metropolitana Església de Tarragona, qui fa la donació. Les classes es feien a casa seva, a un edifici de l'actual plaça del Mercat. (Lledós y Mir, 1977, 199)

No obstant aquests antecedents, els primers documents que apareixen respecte a la construcció d'edificis dedicats a l'ensenyament a Tremp daten en 1850, aproximadament. En aquell any, es coneixen 4 escoles dedicades a l'educació primària, dues de públiques i dues de privades. Respecte a la resta, es sap que una estava situada en l'hospital vell, on la capella servia com a escola per als nens (antic convent dels Caputxins) i una altra estava situada a l'antic Hospital dels Pobres. (Fernández Maldonado, 2006, 494)

Imatge 1. "Convent de Caputxins" J. Solé Palou. Extreta de: Historia de la villa hoy ciudad de Tremp, p. 129

No és fins a l'any 1858 que s'inicia un projecte que proposa crear un institut lliure de segon ensenyament, i és el 14 de setembre de 1870 quan el director d'aquesta escola deixa per escrit en una carta l'aprovació per part de l'Ajuntament de Tremp perquè es doni aquesta institució.

Al mateix temps, també existia una congregació dedicada a l'ensenyament, que va ser fundada per pare Manyanet, natural de Tremp, el 1864.

2.1. Influència de Josep Manyanet

Josep Manyanet i Vives o Pare Manyanet va ser un sacerdot nascut a Tremp l'any 1833. És reconegut per fundar la congregació Els Fills de la Sagrada Família i les Missioneres Filles de la Sagrada Família de Natzaret, i és venerat com a sant per l'Església catòlica des del 2004.

El Pare Manyanet decideix fer realitat una idea que havia tingut des de jove, que era fundar un institut per a la instrucció i l'educació moral de la joventut, i és l'any 1864, en concret el 19 de març, quan fundà Els Fills de la Sagrada Família, un institut religiós masculí de caràcter privat. Aquest col·legi va

funcionar intermitentment fins a l'any 1933, any en què va ser tancat definitivament.

Aquesta congregació va ser recolzada per dos sacerdots més, i gràcies a la seva col·laboració es van establir classes de primera i de segona ensenyança a la casa de Ferrer (antiga propietat de la família benestant de Ferrer). Aquesta escola va ser anomenada Sant Josep i els resultats van ser realment bons. S'ensenyaven totes les assignatures de batxillerat a alumnes de l'internat i altres que venien de fora. La revolució del 1868 va tenir certa influència negativa en l'escola, i el 1875 es va tancar temporalment. El 1878 és reoberta, però en aquest cas sota el càrrec d'una altra persona. L'any 1901 el Col·legi St. Josep rep l'aprovació definitiva de la Santa Seu.

Quan arriba la Guerra Civil, la congregació cedeix l'edifici per instal·lar-hi les escoles nacionals. L'edifici acaba essent enderrocat l'any 1993. Aquest edifici de l'escola es troba al costat de l'actual Epicentre i la torre del costat rep el nom de la Torre dels Padres, ja que allí hi havia una escola.

Imatge 2. “Col·legi St. Josep”, J. Solé Palou. *Imatge del col·legi, enganxat a la Torre dels Padres, actual Epicentre*
Extreta de: Historia de la villa hoy ciudad de Tremp, p. 329

Per altra banda, el pare Manyanet, juntament amb Encarnació Colomina i Agustí, funda la congregació femenina: les Missioneres Filles de la Sagrada Família de Natzaret. Aquesta institució s'inicia a Talarn el 1874. En aquest projecte va haver-hi desacords i el Pare Manyanet es va veure apartat i es va canviar el nom de la congregació a Religioses de la Sagrada Família d'Urgell.

“L'any 1931 a Tremp hi havia el col·legi Maria Immaculada i el col·legi St. Josep. El primer centre educatiu es dedicava a l'ensenyament primari i el segon al secundari, i tots dos eren confessionals i no-gratuïts. Això delimitava els assistents i reduïa les possibilitats d'accés a molta gent al batxillerat. Tot i això, una fundació feta per Francesc Seix el 1932 donava la possibilitat a infants de 3 a 7 anys de famílies molt necessitades d'assistir gratuïtament al col·legi de les monges.

L'any 1933 el col·legi St. Josep tanca, deixant l'ensenyament de batxillerat desatès. Degut a això, alguns pares juntament amb la parròquia es posen d'acord per demanar un centre per seguir els estudis. És així com l'any 1935 es crea l'Acadèmia de Batxillerat. El Magisteri Catòlic de Barcelona envià a Tremp Salvador Campàs i Màxim Cid perquè fessin classe.” (Bernadó i Murugó, 1987, 143)

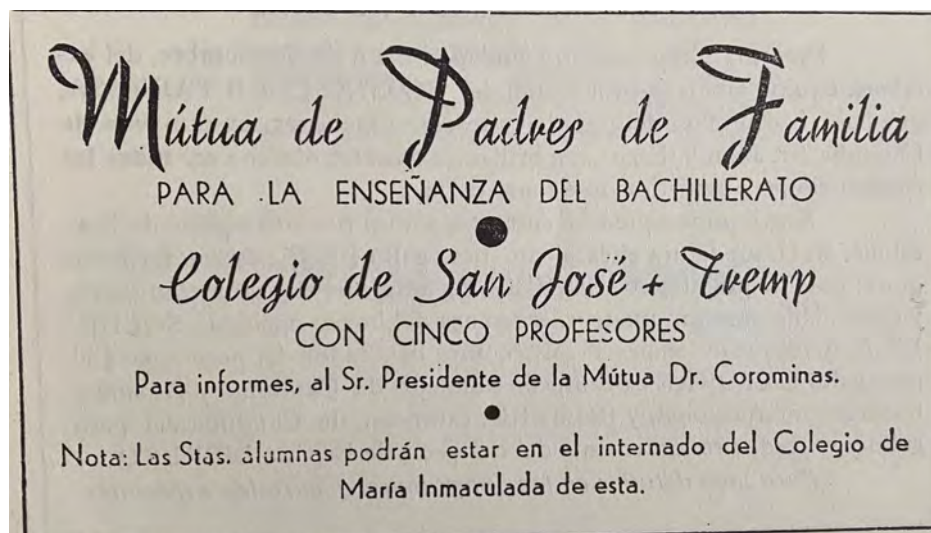
2.2. Centres desapareguts

A part dels col·legis mencionats anteriorment, també existien escoles i centres que exercien l'ensenyança. Aquests, ja no es troben en l'actualitat a Tremp. Els principals, ordenats per antiguitat, serien:

2.2.1. L'Acadèmia de Batxillerat

Aquesta és creada l'octubre del 1939. Aquesta acadèmia rep el nom de Mútua de Padres de Familia para la enseñanza del bachillerato, i les classes es donaven a l'edifici del col·legi de Sant Josep, un cop aquest tanca. Aquesta era una iniciativa privada, i tot i que l'objectiu dels pares era fer-la pública no ho va arribar a ser mai. Segons el treball de la Valldeflors Roca, anomenat Pinzellades d'una història, els

alumnes havien de pagar una quota mensual d'unes 45 pessetes. L'acadèmia estava capacitada per matricular 50 alumnes, però en l'any 1954 van arribar a tenir una demanda de 150 alumnes. Aquest centre tanca el 1961, després de 21 anys de servei, en perdre molts matriculats davant la creació del Pius XII.

Imatge 3. Nota informativa de la Mútua de Padres. Extreta de: Tremp, 1884-1984: cent anys d'història, p.230

2.2.2. *El Liceu Dalmau*

Quan comença l'any 1937, l'Ajuntament es posa en contacte amb el Liceu Dalmau de Barcelona, amb la intenció d'establir a Tremp un dels seus centres. Després d'unes gestions, el 2 d'abril del 1937 s'aprova el projecte, i poc més tard el Liceu Dalmau obre les portes, amb el professor Joan Ollers de director. Aquest centre s'encarregava de donar classes de batxillerat i de comerç, i estava ubicat en l'antiga rectoria. No es coneix l'any del seu tancament.

2.2.3. *Centre d'ensenyament lliure de batxillerat*

L'any 1962, un grup de pares es posa en contacte amb la Maria Teresa Salvador, antiga professora del Col·legi Sant Josep, per demanar-li que es fes càrrec d'un grup d'alumnes que no podia inscriure's al Pius XII, ja que, en aquell moment només es podia cursar ingrés i 1r de batxillerat.

Les classes es faran en el mateix habitatge de la M. Teresa, n. 15 de la Rambla Doctor Pearson.

El curs 1962-63 s'inicien les classes, impartint 4t, 5è i 6è de batxillerat. Les professores són: la Maria Teresa, la Conxita Rius, el Fèlix Simó, l'Emilio Bernadó i el vicari de Tremp feia la religió.

Aquest centre d'ensenyament tanca l'any 1972, després de 10 anys de servei. (Roca Tohá, 2002, 11)

2.2.4. *El parvulari Verge Davall de Flors*

És regit per la senyora Josepa Sullà, amb l'ajuda d'altres noies joves de la ciutat. Es crea l'any 1966 i és dedicat a preescolar. Tanca l'any 1971, per motius desconeguts.

2.2.5. *Acadèmies privades*

En la docència a Tremp també van tenir un paper molt important acadèmies privades. En aquell temps hi havia dos tipus d'acadèmies, unes dedicades a repàs i d'altres que s'encarregaven d'estudis de secretaria i comercials.

En les primeres, les principals eren: l'acadèmia del Sagrado Corazón, portada per la senyora María Asunción i l'acadèmia de la senyora Susanna Comerç. Respecte les segones, hi havia l'acadèmia Baró i l'acadèmia Anton-Simó o Félix Simó, dedicada al comerç. Totes aquestes van anar desapareixent, excepte l'acadèmia Baró.

L'acadèmia Baró

Aquesta va ser creada per Carme Baró, l'any 1948. Es dedicava a l'ensenyança primària i al comerç, i estava ubicada al Carrer Respiri. Inicialment, va ser coneguda com a Col·legi Baró, i s'impartien assignatures en l'ensenyament primari com geometria, ciències, història, gramàtica, etc. Després de nou anys de classe, als alumnes

aprovat se'ls donava el Certificat d'Estudis Primaris. Més tard, es va començar a impartir classes de formació professional, tant a nois com a noies. Es donaven classes com mecanografia, taquigrafia, idiomes, etc. L'acadèmia va tancar les seves portes l'any 1980.

L'Acadèmia Tècnica del Pallars

És fundada el 6 d'octubre del 1994, amb l'objectiu d'ensenyar idiomes, mecanografia, taquigrafia i especialment informàtica, així com tot el relacionat amb ella. Estava localitzada al carrer Pau Casals, n. 11, entresol.

2.3. L'actualitat educativa a Tremp

Deixant de banda els centres que van formar part de l'ensenyança, actualment en la ciutat de Tremp trobem molts altres que segueixen impartint classes. Els centres educatius amb els quals compta Tremp són:

2.3.1. El centre públic d'Educació Infantil i Primària (CEIP Valldeflors)

Aquesta escola depèn dels Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament de Lleida, i l'Ajuntament s'encarrega del manteniment. L'edifici, ubicat al carrer Tarragona, n. 37, va ser construït l'any 1954. Està format per dues plantes i un edifici annex, construït l'any 1983, on hi ha el Parvulari. Consta també d'una altra sala que s'utilitza com a menjador, que va ser construïda l'any 1994.

2.3.2. El centre concertat d'Educació Infantil, Primària i ESO (M. Immaculada)

El col·legi Maria Immaculada és el centre religiós que va fundar Maria Antònia París i Sant Antoni Maria Claret, tots dos fundadors de la congregació claretiana, l'any 1859. Aquesta congregació està formada per missioners i missioneres que tenen col·legis arreu del món. Aquesta escola ha anat variant en funció de les necessitats dels veïns de Tremp. Es va iniciar com a una escola femenina i internat, però l'any 1970 va passar a ser una escola mixta. Es troba al carrer de

l'Hospital, n. 16; i actualment el centre acull a alumnes des de l'etapa de llar d'infants fins a l'educació secundària obligatòria. Consta de 330 alumnes i 29 professors, sense comptar els vetlladors.

2.3.3. *L'Institut d'Estudis Secundaris públic (IES Trepç)*

L'IES Trepç és un centre públic del Departament d'Educació, on es pot cursar l'ESO, batxillerat i cicles formatius. L'institut està situat a l'Avinguda Bisbe Iglesias, en l'edifici on anteriorment hi havia els Pares Salesians. Des de l'any 1958 fins al 1980 va ser un centre educatiu i internat, portat per ells. Quan marxen, passa a mans del Bisbat de la Seu d'Urgell, qui gestiona el centre. No és fins al curs 1986-87 que se'n fa càrrec la Generalitat de Catalunya. Actualment, és un referent educatiu per a les terres del Prepirineu i Pirineu lleidatà. En el curs 2024/25, l'institut té 535 alumnes i compta amb 76 professors i professores.

2.3.4. *El Centre de Capacitació Agrària*

A Trepç es comença a ensenyar agricultura com a formació professional l'any 1960, quan el Centre de Capacitació Agrària comença a funcionar. El 1977, l'anomenat aleshores Servei d'Extensió Agrària, s'encarrega d'organitzar cursos i divulga noves tècniques agrícoles. En l'actualitat, el centre està a la carretera de la C-13, km 83, Talarn i hi treballen 5 professors/es.

2.3.5. *La Llar d'Infants Municipal (L'Estel)*

Aquesta llar es troba a l'Avinguda d'Espanya, n. 7. S'encarrega de l'educació infantil del primer cicle, de 0 fins a 3 anys. L'escola bressol L'Estel està a càrrec de l'Ajuntament de Trepç, ja que aquesta és pública. Segons la pàgina web de l'Ajuntament de Trepç, la Llar d'Infants va proporcionar al curs 2023/24 20 places per a nens i nenes nascuts a partir de l'any 2021.

2.3.6. *La Llar d'Infants privada (Minairons)*

L'escola bressol els Minairons neix l'any 1987, de la voluntat d'un grup de pares de disposar d'un servei dedicat a l'educació dels infants de 0 a 3 anys. Està localitzada al carrer del Montsec, n. 12. Aquesta compta amb 42 places per als infants.

2.3.7. *L'Escola de Música Municipal*

La primera Escola de Música Municipal és creada per l'ajuntament l'any 1958, i el 1970 aquesta deixa d'existir. No és fins al 1984 quan es planteja la creació d'una nova escola, i tot els escassos recursos tira endavant, i arriba fins avui en dia. Després de diversos canvis de localització, avui en dia està ubicada a la Rambla Doctor Pearson, n. 22.

2.3.8. *L'Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials*

L'AGBS és una escola militar ubicada en el terme municipal de Talarn. Aquesta és fundada el 1974, i s'ubica en un campament ja existent, el campament General Martín Alonso, per realitzar un curs comú de formació per tots els sotsoficials. Segons el Pallars Digital, l'acadèmia ha inaugurat el curs 2024/25 amb 571 aspirants, dels quals 541 pertanyen a l'escala de sotsoficials i 30 a la promoció del cos de músiques militars. D'aquests alumnes 57 són dones.

A més a més, hi ha diverses acadèmies privades dedicades a l'ensenyament de l'anglès, informàtica, escola d'idiomes, repàs, etc. Algunes d'aquestes són: el Centre d'Estudis 80, el Centre de Normalització Lingüística, l'Escola Oficial d'idiomes, el TopLingua, etc.

3. DE COL·LEGI DIOCESÀ A INSTITUT DE TREMP

L'Institut de Tremp, mencionat anteriorment, és el centre educatiu referent pels terrenys que envolten la comarca del Pallars Jussà, és per tant, un centre per on han passat moltes de les persones del nostre entorn. Tot i això, poques persones coneixen el llarg recorregut i la transcendència que ha tingut aquest edifici en l'educació de les persones de Tremp.

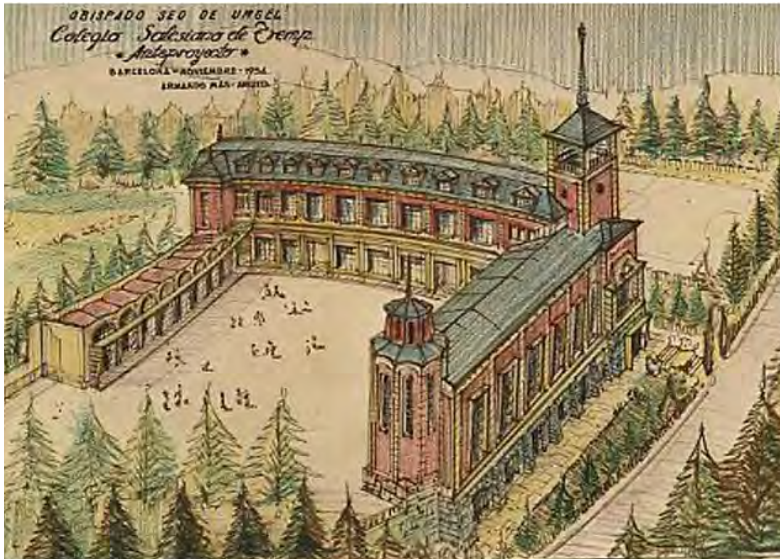
3.1. Els inicis i les dificultats

L'Institut de Tremp està ubicat a l'Avinguda Bisbe Iglesias, n. 5; lloc on porta situat des dels seus inicis. En realitat són dos edificis annexats construïts en dues fases. Però com va ser la seva construcció?

Cap als anys 50 a les nostres comarques, el Pallars i l'Alta Ribagorça, no hi havia cap centre educatiu per a nois que tingués un internat. A més, les persones que volien estudiar batxillerat o alguna formació professional havien de marxar de casa. Davant aquesta necessitat, el Bisbe de la Seu d'Urgell, Ramon Iglesias, decideix construir un col·legi religiós per aquestes comarques. Però on ubicar aquest col·legi? Tremp i la Pobla estaven ben posicionades per a poder ubicar el centre.

Mossèn Casimir Torrent, rector en aquell moment de l'Església Parroquial de Tremp, aconsegueix que l'alcalde, Antonio Terrisse, cedeixi al Bisbat uns terrenys al costat del que avui és el parc del Pinell i la carretera que porta cap a Balaguer.

L'arquitecte Amando Mas Trullà va encarregar-se de preparar els plànols de l'edifici. Es fa una primera proposta, però aquesta no arriba a construir-se. Es dissenya una altra proposta, que sí que és acceptada, i a finals del 1957 el constructor de Tremp Francesc Belart comença les obres. (Roca Tohá, 2002)

Imatge 4. Proposta inicial rebutjada. Extreta de: Pinzellades d'una història

Però quina congregació religiosa es faria càrrec del nou col·legi? Trepça ja tenia relació amb alguna congregació religiosa, com la dels Fills i Filles de la Sagrada Família, ja que el pare Josep Manyanet, el fundador d'aquesta congregació, és fill de Trepça. Però no va ser la congregació religiosa del Pare Manyanet qui es va fer càrrec del col·legi, sinó els pares Salesians de Sant Joan Bosco, ja que tant el mossèn de Trepça com el mateix bisbe d'Urgell tenien alguns lligams familiars amb aquesta congregació. A més a més, la congregació Salesiana tenia interès a assentar-se en la província lleidatana, on encara no tenia cap centre. El col·legi només seria per a nois i tindria format d'internat pensant en la gran extensió de les comarques pirinenques i la poca comunicació o la no gens fàcil comunicació amb les comarques més al sud.

Els primers contactes formals entre el Bisbat d'Urgell i els Pares Salesians es van iniciar el 1954, quan el rector de Trepça, mossèn Casimir sol·licita la cessió del Terreny anomenat "Pinell" per la construcció d'una escola de Primera i Segona ensenyança i d'Arts i Oficis que el Bisbat pretenia fundar amb l'ajuda dels Pares Salesians.

Isidre Felip, exalumne dels Salesians, ens explica (vegeu annex 1) que tot i que ell era petit, va veure com una màquina retroexcavadora va ser

necessària per treure la roca i aplanar el terreny. La terra era molt resistent, i a Tremp no disposaven de màquines per aplanar-la. Un altre exalumne dels Salesians, el Jordi Serra, (vegeu annex 5) esmenta que aquesta màquina venia de la guerra de Corea i va ser cedida des de l'exèrcit, quan es construïa el campament Martin Alonso a Talarn. Ell menciona haver sentit que el director d'aleshores, el pare Varela, era fill d'un general franquista, i gràcies a això va ser prestada la màquina.

Respecte la construcció del primer edifici, el Pare Mascaró recorda (vegeu annex 11) que un cop, es va carregar una barrinada més del compte i trossos de pedra van travessar l'edifici i van trencar vidres d'empreses del costat de la carretera.

Imatge 5. Part principal de l'edifici acabada de construir Extreta de: Tremp desaparegut, p. 180

Imatge 6. Edifici principal ja construït Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

Imatge 7. Edifici principal vist des de la carretera Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

Quatre anys més tard, mossèn Casimir torna a demanar una altra part del terreny a la zona del Pinell per ampliar l'edifici que estaven construint i destinar-lo al pati del Col·legi Diocesà Pius XII. L'octubre del 1965 s'inicien les obres del segon edifici, i el 1968 finalitzen. Aquesta primera nau estava reservada a les dependències administratives, internat, menjador, etc. El projecte constava de 12 classes i 100 dormitoris, per tant, el centre funcionaria com a centre educatiu i internat des de l'any 1960 fins al 1980.

El col·legi va anar augmentant les seves necessitats gràcies a l'èxit de les seves activitats, i l'any 1960 tornen a demanar una altra part del terreny per augmentar de nou la mida del pati, tot i això, aquesta no va ser cedida, per motius desconeguts. No obstant això, l'any 1965 Casimir Torrent torna a sol·licitar altres parcel·les, argumentant que no tenien espai suficient per a la construcció dels tallers de Formació professional necessaris. Aquesta vegada, l'Ajuntament els hi aprova la petició. Així doncs, en el mes d'octubre de 1965 s'inicien les obres d'aquest segon edifici i acaben l'any 1968.

Imatge 8. “Col·legi Pius XII”, Andreu Gelabert i Magret. *Visita del Bisbe d’Urgell, Ramon Iglesias, el 1966, a les obres del segon edifici, ja gairebé acabat.* Extreta de: Trempe desaparegut, p. 181

Imatge 9. Edifici del col·legi Pius XII. Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

Tot i els beneficis que va presentar aquest centre, hi havia persones de la vila que trobaven certs inconvenients en el seu funcionament. Les dues raons per les quals la gent estava descontenta era el cost del col·legi, el servei no era gratuït i el reduït nombre de professors qualificats per impartir la docència.

El nom que decideixen posar-li al centre és Colegio Diocesano Pio XII. Diocesà perquè el projecte va ser pensat des del Bisbat d'Urgell i Pio XII perquè era el Papa que hi havia a Roma en aquell moment. Les classes es van iniciar el setembre de 1960.

Imatge 10. Professors davant l'entrada del col·legi Diocesà Pius XI. Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

3.1.1 Vida dins del centre

La creació d'aquest nou centre educatiu va ser un pas de gran importància, tant en l'àmbit local com comarcal, ja que l'existència d'un centre amb capacitat de residència per a 100 alumnes donava noves oportunitats als joves de la comarca. Isidre Felip explica en una entrevista (vegeu annex 1) que hi havia tres tipus d'alumnes, els externs, els migpensionistes i els interns. Els externs eren persones de Tremp; els migpensionistes era la gent que venia dels pobles del voltant (Talarn, Vilamitjana, Palau, etc.), aquests es quedaven únicament per dinar; per últim, els interns eren els alumnes que també eren interns, gent que vivia a Salàs de Pallars, Isona i Conca Dellà, etc. Com aleshores no hi havia un transport tan eficient com actualment, vivien dins del centre. Els interns només anaven a casa per les vacances de Nadal, Setmana Santa i estiu.

El Sisco Farràs, antic intern dels Salesians i exprofessor de l'institut, avui ja jubilat i exalumne del centre, recorda (vegeu annex 10) que únicament sortien del centre un cop per setmana, per anar a veure una pel·lícula al Casal, els diumenges de 5 pm a 8 pm. Ell explica que durant la seva experiència va viure una repressió molt gran, ja que els interns passaven tres mesos quasi sense sortir, amb els canvis hormonals que apareixen en l'adolescència i amb una llibertat molt escassa. Realitzaven xerrades, misses i exercicis espirituals diaris on hi havia un adoctrinament religiós molt notori. El Sisco té mals records d'aquella època, i diu: "si ho hagués de definir en una paraula seria por, por a tot. A les males notes, al suspens, al pecat, etc."

Respecte l'horari que feien els alumnes interns, el Jordi Estrada, antic alumne dels salesians, explica (vegeu annex 11) que tenien el dia molt organitzat. L'hora d'entrada dels alumnes externs, menciona el Josep Molins (vegeu annex 11) que era a les 9 del matí, per tant, els residents s'aixecaven aproximadament a les 7 amb el so d'una sirena. Un cop desperts i arreglats havien de fer una estona d'estudi, i posteriorment esmorzar. Les classes començaven a les 9, i acabaven la jornada del matí a les 13 hores, amb descansos entremig. Després de les classes els alumnes havien d'assistir a una missa, dinar i fer una estona d'esbarjo. Les classes de la tarda es reprenien a les 15. A les 17, els alumnes tenien temps per berenar i fer esbarjo, fins a les 17:30, quan tornaven a fer dues hores de classe. A les 19:30 les classes es donaven per acabades, i aleshores es feia un pensament anomenat "buenas noches". Per últim, els alumnes interns feien una hora d'estudi, sopaven i després d'una meditació anaven a dormir. (Roca Tohá, 2002)

En l'entrevista amb el Pare Mascaró (vegeu annex 11), ell reconeix que aquesta organització donava als interns moltes hores d'estudi que els alumnes externs o mig-pensionistes havien de recuperar a casa. També menciona una activitat que es feia els dijous, que més endavant es va passar als dissabtes, que es deia "paseo". Aquesta

consistia a anar a caminar en lloc de fer classes a la tarda. Els alumnes es dividien en grups i anaven fins a Palau de Noguera, Talarn, Claret, etc.

Un altre tipus de sortida que es feia era, a cada final de trimestre, quan els alumnes tornaven cap a casa, se'ls agrupava segons la zona on vivien del Pallars i s'organitzaven tres autobusos, que anaven a Capdella, a Esterri d'Àneu i a Artesa de Segre. L'autobús tocava el clàxon quan passava per un poble on habitava un alumne i avisava als pares que el seu fill passava per allà, però anava fins al seu destí, i de tornada deixava als interns als seus respectius pobles. Així tant els alumnes com els professors podien conèixer la zona.

Segons ens explica un professor de l'institut, avui ja jubilat, Joan Feliu (vegeu annex 2), els dormitoris estaven en la tercera planta, i hi cabien aproximadament 100 alumnes. Els llits estaven distribuïts un al costat de l'altre, amb petits armaris entre ells. Dins de les habitacions, un cop s'hi entrava per dormir, els estudiants tenien prohibit fer soroll o parlar amb altres companys. Entre els llits dels estudiants, hi havia un tapat amb cortines, que era el del salesià que els controlava. Els professors s'encarregaven de mantenir el silenci, i si aquest no es complia, el càstig consistia a mantenir-se dret davant el llit un cop es tancaven les llums. En la tercera planta també hi havia els lavabos i les dutxes, on es creava un gran vapor quan els residents es dutxaven.

Una curiositat que explica el Jordi Estrada (vegeu annex 11) és que els alumnes interns tenien totes les seves pertinences escrites amb un número, que era el de matrícula. Aquest estava en els tovallons, els llençols, el pijama, la bata, etc.

L'antic professor, Pare Mascaró (vegeu annex 11), guarda un bonic record d'aquesta època. Explica que hi havia molt bona convivència, malgrat algunes entremaliadures, i que els alumnes eren molt

complidors. Les persones que hi estudiaven eren quasi totes de muntanya, amb actitud molt familiar i obedients.

3.1.2 Matrícula i quotes mensuals

El col·legi Diocesà Pius XII era concertat, el que significa que les famílies han de pagar unes despeses que en un col·legi públic són gratuïtes. Les quotes (vegeu annex 18) per la matrícula anual era de 150 pessetes per als interns i 100 pessetes per als migpensionistes. Aquesta es pagava únicament a l'inscriure l'alumne i per als residents cobria el metge i una assegurança d'accidents.

La quota mensual, en canvi, era de 1700 pessetes aproximades per als interns; quasi 700 pessetes per als migpensionistes i unes 150 pessetes per als externs. En aquests pagaments, els interns tenien inclosa la pensió completa, entreteniment i perruqueria; els migpensionistes les menjades i per a tots els alumnes l'ensenyament, la calefacció, el material, la llum, els esports, etc. No incloïen però les despeses personals com: viatges, material personal, medicaments, etc.

En aquella època, les quotes tenien un preu considerat, és per aquest motiu que poca gent es podia permetre estudiar. Uns quants anys més endavant, les persones del Pallars demanaran un centre gratuït, ja que ho veuen com una necessitat.

3.2. Quinze anys de presència Salesiana

Durant 15 anys els Salesians van romandre a Tremp. Durant aquest temps, la rectoria va funcionar com si fos la casa mare salesiana, ja que era el lloc en el qual es va instal·lar el pare Varela per fer-se càrrec del centre. Mossèn Casimir va actuar com a bon amfitrió. El mes de setembre de 1960 van començar les classes.

Imatge 11. Alumnat del Col·legi Pius XII amb el Bisbe Iglesias. Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

El Jordi Serra, exalumne dels Salesians i exdirector de l'institut, ens explica en una entrevista (vegeu annex 5) que ells sempre havien de vestir la bata que es veu en la imatge 6. Els alumnes podien vestir com volguessin, però dins del centre la bata era obligatòria. Aquesta normativa va ser aplicada al llarg de tota l'etapa dels Salesians.

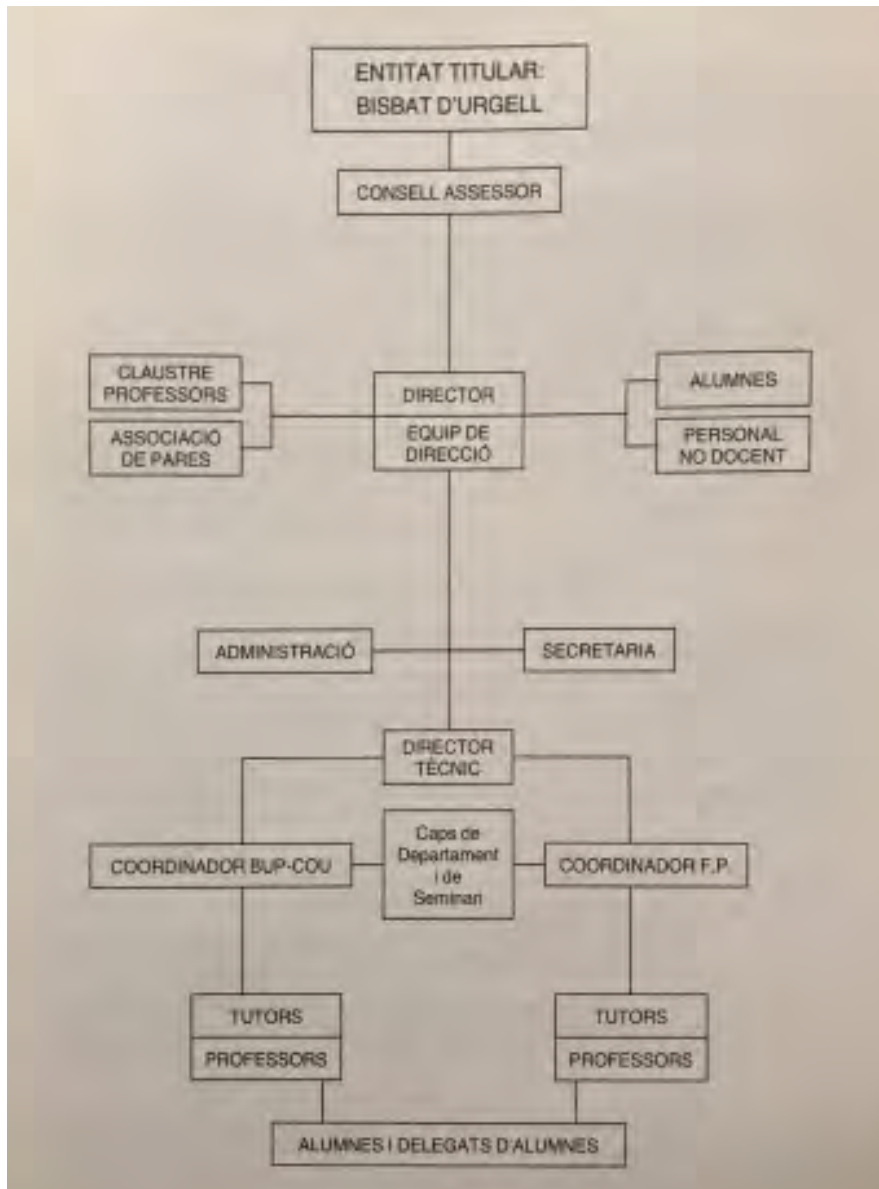
En aquesta etapa, hi havia el sistema educatiu establert per la llei del 1953. Aquest dividia l'ensenyament secundari en dos; el batxillerat elemental, que durava quatre anys, i el batxillerat superior, que era de dos anys. Per iniciar el batxillerat elemental l'edat era de 10 anys, i per al superior de 14. Segons explica la Rosa Queralt (vegeu annex 10), exprofessora del Pius XII i més tard també professora de l'institut, per accedir al batxillerat elemental els alumnes havien de fer un ingrés que constava de diverses proves (físiques, lingüístiques, matemàtiques, etc.) i aquestes es feien a Lleida, al col·legi Màrius Torres. Un cop accedien i cursaven el batxillerat elemental els alumnes havien de fer una revàlida.

Inicialment, el Pius XII ofería únicament els quatre cursos de batxillerat elemental, però després no tenien l'opció de fer batxillerat superior. Uns anys després del seu funcionament hi ha una modificació en l'oferta educativa, i l'any 1967 s'afegeix l'ensenyança primària (els cursos de tercer i quart) i el batxillerat superior (d'especialitat de ciències).

Posteriorment, l'any 1972, segons explica Joan Feliu, exprofessor de formació professional i de batxillerat de l'institut (vegeu annex 2), s'ofereixen les formacions professionals de mecànica i electricitat. Uns 3 anys més tard, es possibilita als alumnes cursar l'FP d'administratiu. La Pilar Lario, exprofessora del centre, recorda (vegeu annex 9) que les assignatures que s'estudiava en una formació professional d'administratiu eren molt variades: llengües, matemàtiques, tècniques administratives, estadística, etc. Tenien fins a 14 assignatures.

Segons Isidre Felip, exdirector de l'institut, exprofessor i exalumne, (vegeu annex 1), les assignatures que s'impartien en el batxillerat eren similars a les que trobem actualment (matemàtiques, química, educació física, etc.), però n'hi havia de molt diferents. Una es deia FEN (formación del espíritu nacional), i parlava de la normativa i la filosofia del franquisme. Aquesta era impartida pel mateix professor d'educació física, venia de l'estat i havia de ser falangista. A més, les classes havien de fer-se totes en castellà, ja que el català estava prohibit. Estava permès parlar-lo únicament a les hores d'esbarjo.

Segons el treball "Pinzellades d'una història", els directors de l'època salesiana van ser: el padre Varela, el padre Ochagavía, el padre Muñoz i el padre Bermejo.

Imatge 12. Organigrama del Col·legi Diocesà Pius XII. Extreta de: Revista del 25è aniversari del Pius XII

L'ensenyament aleshores era molt diferent, era quasi tot memorístic. No hi havia les eines que hi ha actualment, per tant els recursos que s'utilitzaven eren llibres de text, enciclopèdies, etc. i els alumnes anaven amb freqüència a la biblioteca.

Una curiositat que recorda el Sisco Farràs (vegeu annex 10) és que a l'entrada del col·legi hi havia un quadre d'honor, on es posaven fotografies dels millors alumnes de cada curs. Aquestes s'anaven canviant cada mes, i al butlletí de les notes també constava en quina posició estaves. Un cop

finalitzava el curs, regalaven als que havien aparegut una imatge de la patrona, la Maria Auxiliadora.

Una altra anècdota que record tant l'exalumne Isidre Felip (vegeu annex 1) com l'exprofessor Pare Mascaró (vegeu annex 11), és que utilitzaven la zona de l'esbarjo, ubicada sota de la carretera, per jugar a futbol alumnes i fins i tot professors, vestits amb sotana.

En aquells moments, l'autoritat de Tremp estava molt lligada amb l'església. Per conseqüència, es feien festivals cada any. Es celebraven el 24 de maig, per la festa de la Maria Auxiliadora. Tenia algunes similituds amb una processó, i el lloc de sortida era el col·legi. Hi anava tot el poble, ja que tenien molta importància.

Per una altra banda, també es celebrava un altre festival a final de curs, i era per avaluar els alumnes en l'assignatura de FEN, formació del espíritu nacional. Aquest era examinat per professors que venien de Lleida, ja que al Pius XII no podien posar notes. Segons explica el Pare Mascaró, el qual va ser professor de gimnàstica, s'examinaven vuit cursos a la vegada, i cadascun duia un color diferent de roba. L'examen el tenien permès dur a terme al camp de futbol Pedrasanta, i assajaven amb dos mesos d'antelació. Anys més tard, es va fer als camps que formaven part de l'esbarjo. Els alumnes portaven una torxa olímpica, i entraven amb una marxa marcant el pas. Mentrestant, cadascú s'anava distribuint al seu lloc, marcat per unes xapes. L'alumnat havia de fer una taula de gimnàstica i després salts: salt al potro, arc de foc, etc. Els professors que veien de Lleida quedaven realment impressionants, i un any van dir que no els hi feia falta supervisar-ho, que els professors mateixos podien posar les notes, ja que estava increïblement fet.

Imatge 13. Examen final de l'assignatura de FEN. Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

El col·legi depenia de l'Institut de Lleida (actual Màrius Torres). Els alumnes eren examinats de totes les assignatures, excepte d'Educació Física i d'una matèria que es deia Espíritu Nacional, pels catedràtics de l'institut que pujaven a Tremp. Isidre Felip recorda aquest fet en l'entrevista (vegeu annex 1), i afirma que aquells primers anys el centre no era reconegut. Menciona que aquests professors els examinaven amb dos dies de tot el curs escolar. Més tard, ja es va reconèixer i ja eren examinats pels teus professors. Explica que es jugaven tot el curs en aquells exàmens, i que el més comú era suspendre.

El centre estava pensat per acollir, tant en l'internat com en les classes, només nois; i així seria al llarg de tota l'etapa salesiana.

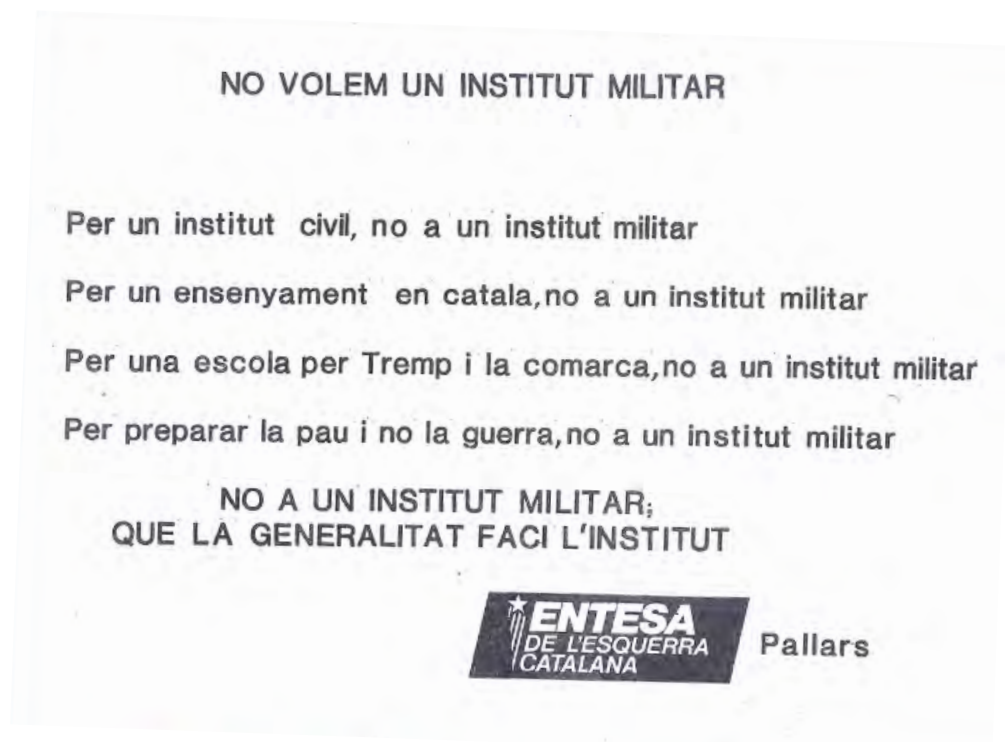
Els Pares Salesians, després de 15 anys de direcció del centre Pius XII, decideixen cessar les seves activitats docents en finalitzar el curs 1974-75. Segons ens explica Isidre Felip, el motiu pel qual la congregació (vegeu annex 1) abandona el centre és per la quantitat reduïda de frares que hi havia en l'època, conseqüència de la crisi vocacional religiosa que hi havia. La congregació Salesiana de Catalunya va haver d'escollir entre mantenir el

col·legi Pius XII o el Sant Ermengol, col·legi que tenien a Andorra, i van optar per abandonar el de Tremp. Principalment perquè el col·legi d'Andorra era de la seva propietat, mentre que l'edifici del Pius XII era del Bisbat.

La Congregació Salesiana dona al Bisbat totes les instal·lacions que havia comprat, que no només incloïa els edificis, sinó que abastava fins a la zona de sota la carretera (on feien els esbarjos els alumnes). Finalment, el col·legi Pius XII passa a ser propietat del Bisbat d'Urgell.

3.2.1. *Creació d'un institut militar*

A aquest succés s'ajunta també la creació de l'Acadèmia General Bàsica de Sotsoficials a Talarn, i per tant l'Ajuntament preveu un augment de l'alumnat al territori. Per evitar que l'ensenyament quedés desatès es planteja la creació d'un centre de batxillerat unificat polivalent (BUP) (vegeu annex 13). No obstant això, la creació d'un institut militar causa molt de conflicte entre la població, i la idea és rebutjada.

Imatge 14. Propaganda en contra de l'institut militar. Extreta de: Arxiu Comarcal de Tremp

3.3. Gestió del Bisbat d'Urgell

Abans que els Salesians marxessin definitivament del centre, un capellà del Bisbat de la Seu d'Urgell, mossèn Ermengol Donisa, va fer-se'n càrrec del centre i d'aquesta etapa de transició.

Un cop van marxar els Salesians, el Col·legi Pius XII va restar en mans del Bisbat d'Urgell i va ser capitanejat per sacerdots diocesans: Mossèn Lluís Barbal, com a director del centre; mossèn Ermengol Donisa, com a cap d'estudis, i mossèn Josep Grau. Aquests seran els encarregats de gestionar el centre educatiu.

Evidentment, també tindrà un ideari religiós com el dels Salesians, es definirà com a centre que imparteix la religió cristiana i amb un missatge evangèlic per als alumnes.

La llei d'educació del 1970 modifica l'ensenyament secundari que hi havia. L'ensenyança obligatòria passa a ser fins als 14 anys i s'elimina els cursos de batxillerat anteriors. Amb aquesta nova llei s'estructura en dues etapes, l'EGB, *Educación General Básica*, que té una durada de vuit cursos; i el BUP, *Bachillerato Unificado Polivalente*, de tres cursos. Després, es podia accedir a la universitat mitjançant el COU, *Curso de Orientación Universitaria*, i la selectivitat, o bé entrar en un curs de formació professional.

Per tant, en el curs 1975-1976, quan es començava a aplicar la llei d'educació, al centre hi convivia alumnes que feien EGB, alumnes de 6è de batxillerat (batxillerat superior), alumnes de BUP, alumnes d'oficialia i alumnes de la nova Formació Professional a les branques d'Administratiu, Electricitat i Mecànica.

El juny del 1975, es fa un homenatge al Bisbe Ramón Iglesias. Es col·loca a la paret exterior del centre un medalló commemoratiu amb la seva imatge.

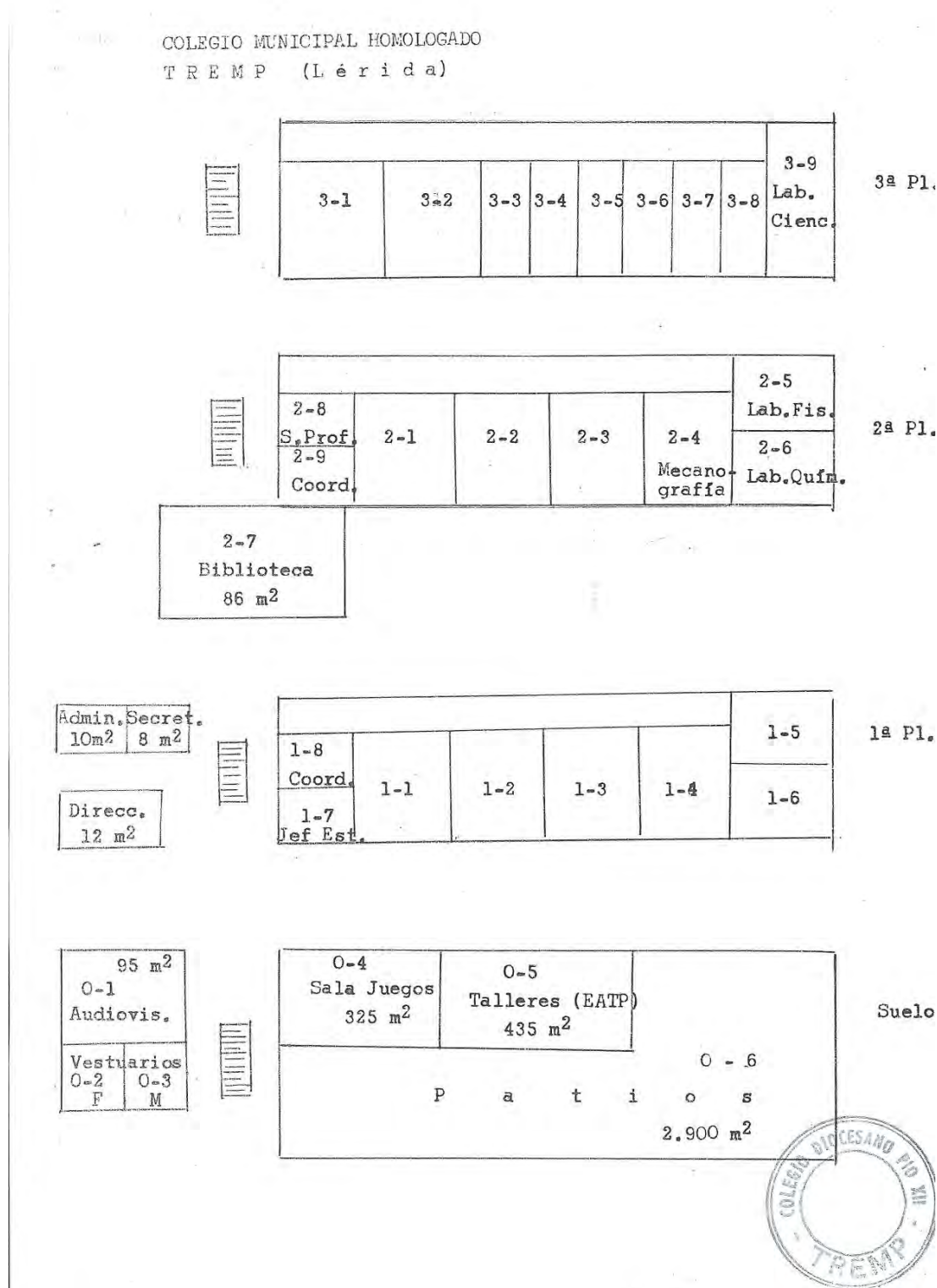
Imatge 15. Medalló commemoratiu amb la imatge del Bisbe Ramón Iglesias que es conserva en l'actual institut.
Autora: Júlia Torra

Es planteja la possibilitat de fusionar els col·legis Pius XII i Maria Immaculada de Tremp. Aquesta no prospera (vegeu annex 14), no obstant això, juntament amb els mossens també s'incorporen a fer classes algunes claretianes del col·legi Maria Immaculada de Tremp. El professorat a part dels mossens i de les monges també va comptar amb laics i laiques (professors i professores).

Serà a partir del curs 75/76 quan el director del col·legi Pius XII, Luís Barbal decideix amb l'alcalde de Tremp d'aleshores, instal·lar el col·legi Municipal Homologat de Tremp a l'edifici del Pius XII, ja que l'ajuntament no comptava amb el lloc necessari per ubicar-lo. Tot i que els dos centres de BUP funcionen en el mateix local, aquests són centres independents, per tant no estan fusionats (vegeu annex 15).

Segons el contracte d'arrendament, (vegeu annex 17) es van cedir quatre aules grans i tres de reduïdes, i es van acordar unes clàusules importants. La més important va ser que el preu era de 40.000 pessetes, i s'especificava que dins del preu s'inclouien despeses d'enlluernament, neteja i calefacció de les

aules. També mencionaven l'ús dels laboratoris de física i química, deixant per escrit que els dos centres podrien tenir-hi accés. Per últim, el termini del contracte es deixava en anys prorrogables, però el contractant havia de saber-ho amb sis mesos d'antelació.

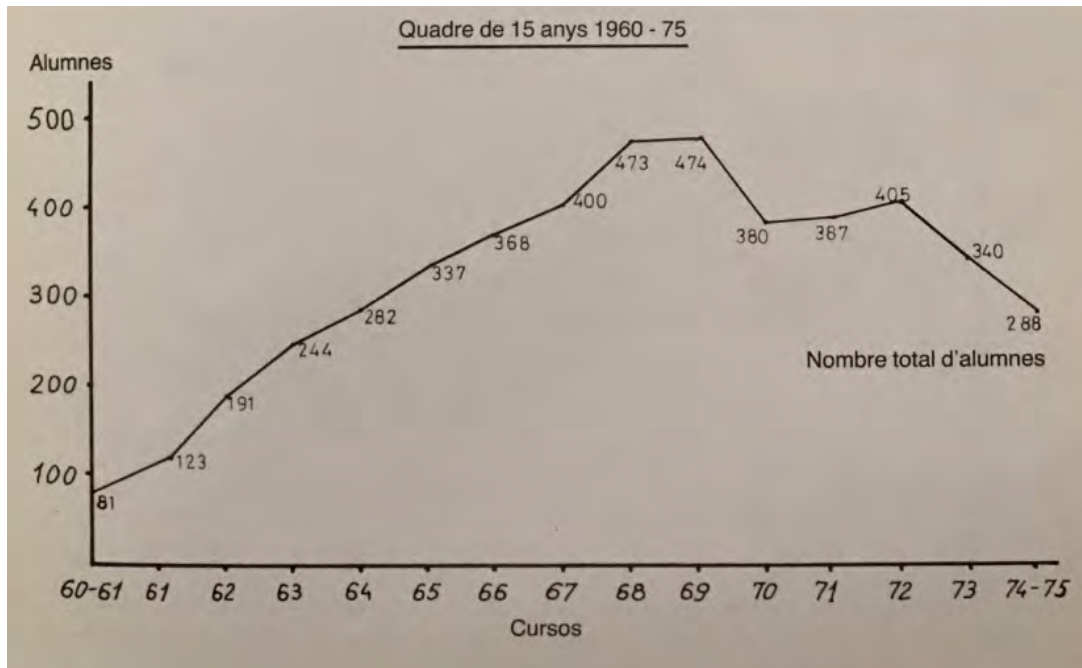
Imatge 16. Plànol del col·legi Diocesà Pius XII. Extreta de: Arxiu Comarcal de Tremp

La M. Jesús París, exprofessora de l'institut, recorda en una entrevista (vegeu annex 3) que de les dues línies que hi havia al centre, el grup A pertanyia al col·legi Municipal Homologat, mentre que el grup B al Pius XII. Ella explica que es va instal·lar el Municipal Homologat a l'edifici del Pius XII per rebre subvencions. Al ser municipal s'aconseguien ajudes en el professorat i en el material. Tot i això, l'ensenyament i les classes eren idèntiques i els alumnes no s'adonaven de quin dels dos centres anaven. L'única diferència que existia entre les dues classes era que en les actes estava mencionat.

Gràcies a aquestes subvencions es va poder afegir en el curs 76/77 el COU al Pius XII. Joves del Pallars Sobirà, del Pallars Jussà, de la Ribagorça i de la Vall d'Aran venien a Tremp per estudiar, arribant als 85 alumnes aproximadament.

A conseqüència d'aquesta unió, el Departament d'Ensenyament va posar dos professors al centre. També va implicar que a partir d'aquell moment els exàmens als alumnes els podia fer el mateix centre i no calia que els alumnes anessin a Lleida a fer-los.

El curs 76/77 serà el primer en què hi haurà noies a les classes i per tant de ser exclusivament de nois passarà a ser mixt. La Pilar Lario explica (vegeu annex 9) que va ser la primera promoció de noies al Pius XII, i va cursar 1r d'administratiu. Ella recorda que es sentien cohibides, ja que era un internat amb molts nois i únicament 30 noies. Els capellans tractaven molt bé a les noies i els hi permetien coses que els interns tenien prohibits. La Pilar ho recorda com uns anys molt bonics.

Imatge 17. Gràfic del nombre d'alumnes de l'any 1960 fins al 75. Extreta de: Revista del 25è aniversari del Pius XII

L'Isidre (vegeu annex 1) menciona que, quan arriben les noies, ell continua anant únicament amb nois a classe, ja que eren del pla antic, no és fins que cursen el COU que s'unifiquen. En cas de ser noies que haguessin de quedar-se a dormir, les internes, es quedarien al col·legi Maria Immaculada de Tremp, propietat de les claretianes. Aquest col·legi sempre havia sigut de noies, amb una particularitat; les noies havien d'estudiar lletres (assignatures com llengua, literatura, filosofia, etc.), mentre que els nois al Pius XII havien d'estudiar ciències. Més tard, cursant COU, ja podien escollir.

La M. Jesús també esmenta (vegeu annex 3) que el pati d'aleshores era de mitja hora i la jornada era partida. Al matí l'horari era fins a les 13:30, i a la tarda era fins a les 18:30. La zona dels patis era més àmplia que actualment, i no hi havia cap mena de tanca. No va ser fins anys després, quan alguns pares ho van reclamar, que es va col·locar.

Les assignatures que s'impartien eren molt similars a les actuals, en l'àmbit de ciències hi havia matemàtiques, química, física, biologia, etc. i en l'àmbit de lletres eren filosofia, llatí, història, etc. L'únic que existia diferent a actualment era unes anomenades hores B, que consistien a dividir als

alumnes en dos grups i fer activitats diferents. També existien les EATP, ensenyaments artístics i tècnic-professionals, les quals eren opcionals.

Respecte les aules, la Carme Fontelles, antiga professora del centre i excoordinadora pedagògica en època del Jordi Serra com a director, recorda (vegeu annex 7) que eren molt diferents en l'actualitat. Aquestes estaven separades per unes mampares de fusta corredisses, que permetien crear una aula més ampliada quan era necessari. Una de les situacions en què s'utilitzaven era a l'hora d'examinar als alumnes. Per dur a terme aquests exàmens venien professors del Màrius Torres, i alumnat del Maria Immaculada per examinar-se també. Per crear un espai adequat el que feien era obrir les mampares, de manera que hi havia una aula de grans dimensions on realitzar les proves. Aquest tipus de parets va desaparèixer posteriorment amb la remodelació del centre, ja que tenien certs aspectes negatius (com el soroll que es sentia, la incomoditat de la pissarra per escriure, etc.).

L'exdirector del centre, Carles Aguilar, explica (vegeu annex 8) que en aquesta època les parets arribaven fins a una altura d'un metre aproximadament, i la resta era un vidre per on el capellà podia observar el funcionament de la classe. La decoració de les aules també era diferent del que trobem actualment, ja que tenien retrats i objectes amb simbologia religiosa. També utilitzaven tarimes per alçar la figura del professor, i aquest tenia permès fumar dins l'aula.

3.4. Contratemps per al Pius XII

Segons un article escrit per mossèn Antoni Cagigós i Lluís Barbal (vegeu annex 16), el col·legi Diocesà, en el moment que celebra el seu XXVè aniversari, compta amb 420 alumnes. D'aquests, 60 són residents i 40 migpensionistes. El centre funciona correctament, però el cost de l'ensenyança continua sent una problemàtica. Els de Tremp, han de pagar, mentre que altres poblacions del voltant tenen l'ensenyança gratuïta.

COSES QUE CAL SABER

- «Els poders públics garanteixen el dret de tothom a l'educació i la creació de centres docents... (Constitució Espanyola, Art. 27)».
- «Es competència plena de la Generalitat la regulació i administració de l'ensenyament en tota la seva extensió... (Estatut d'Autonomia de Catalunya, Art. 15)».
- «Catalunya compta amb 110 Instituts d'Ensenyament Públic, repartits gairebé arreu de les seves Comarques. Dues zones en resten marginades: les comarques interiors de l'Ebre i el Pallars».
- «Estudiar al Pallars és gairebé un luxe. El cost per **alumne-any** en un Institut Públic és de 5.000 ptes., aquí aquesta xifra cal multiplicar-la com a mínim per deu».
- «La Generalitat de Catalunya té previst en el període 1985-1989 la construcció de 65 nous Centres d'Ensenyament Mitjà, cap d'ells anirà al Pallars».
- «Aquestes previsions demostren la voluntat de la Conselleria d'Ensenyament vers el Pallars: Perpetuar l'estat de marginació de les nostres comarques».

PER UN INSTITUT PÚBLIC I GRATUÏT AL PALLARS

COSES QUE CAL FER

- «Exigir la immediata revisió del Pla Quatrienal d'Inversions de la Conselleria d'Ensenyament».
- «Demandar un tracte igualitari en matèria d'Ensenyament respecte de la resta de Comarques Catalanes».
- Reivindicar amb fermesa davant les Institucions Catalanes la creació de l'Institut Públic d'Ensenyament Mitjà del Pallars».

GRUP MUNICIPAL
SOCIALISTA DE TREMP
Pallars Jussà

Dip. Leg. L - 97 - 1985

PER L'INSTITUT PÚBLIC AL PALLARS

El Grup Municipal Socialista de l'Ajuntament de Tremp, davant el greu problema plantejat per la manca d'un Institut Públic al Pallars, vol manifestar a l'opinió pública:

- 1 - El greu sentiment de **marginació i discriminació** dels pallaresos vers la resta de ciutadans i comarques catalanes, motivat per la manca d'atenció dels poders públics, en qüestions tan bàsiques com l'ensenyament.
- 2 - La **preocupació** per la falta d'atenció i sensibilitat del govern de la Generalitat en resoldre aquest problema, fet que pot generar un clima de desconfiança en les institucions d'autogovern.
- 3 - La **frustració** que aquesta despreocupació provoca en les autoritats, institucions i població de la comarca. Després de les nombroses gestions realitzades des de fa més de cinc anys amb el Conseller d'Ensenyament i el propi President de la Generalitat de Catalunya. Frustració que s'ha vist augmentada després de comprovar que el Pla Quatrienal d'Inversions (1985-1989) de la Conselleria d'Ensenyament, no contempla la creació de cap Institut d'Ensenyament Públic al Pallars.

Per aquestes raons el Grup Municipal Socialista de Tremp, fa una crida a l'opinió pública per:

- 1 - Demandar el cessament del Conseller d'Ensenyament, Sr. Joan Guitart, per la seva manifesta manca de voluntat en resoldre aquest problema.
- 2 - Impulsar la mobilització de tots els pallaresos i les seves institucions per a exigir la revisió i modificació de l'esmentat Pla Quatrienal, per tal que aquest inclogui la creació de l'**Institut Públic del Pallars**.
- 3 - Exigir un tractament just i igualitari en matèria d'Ensenyament respecte a la resta de ciutadans i comarques catalanes. Exigència que es concreta en la creació urgent de l'**Institut Públic del Pallars**.

INSTITUTS PÚBLICS A CATALUNYA «El mapa de la marginació»

Imatge 18. Propaganda de l'any 1985, demanant un institut públic al Pallars. Extreta de: Arxiu Comarcal de Tremp

Després de moltes gestions, propostes, ofertes de venda de l'institut rebutjades, etc. la solució a la qual s'arriba és la següent. Crear en el curs 1984-85 una extensió del batxillerat de Balaguer, anomenat Instituto de Bachillerato Mixto "Ciudad de Balaguer". Aquest s'ubica a La Lira, sala polivalent localitzada a la Rambla Doctor Pearson n. 22. La sala és remodelada i un cop està llesta s'inaugura.

El Carles Aguilar, que va ser el cap d'estudis en funció de director, explica en una entrevista (vegeu annex 8) que en aquesta extensió comptaven amb 6 professors. Aquests eren: mossèn Mauri, de professor de religió; la Rosa Mari, de visuals i plàstica; la Maria Dolors, d'anglès; la Rosa Queralt, d'història; la Dolors Castells, de matemàtiques i el Carles Aguilar, de ciències. També hi treballaven una secretaria, l'Elena, i un conserge, el Guillem.

La Dolors Castells, antiga secretaria de La Lira i posteriorment professora de l'institut, menciona (vegeu annex 12) que en tractar-se d'una extensió, les tasques que havia de dur a terme eren les mateixes que en un institut habitual, però la feina era més reduïda.

El Carles Aguilar també coincideix amb la Dolors Castells, i tots dos recorden l'ambient molt agradable, ja que els professors eren molt joves i tenien molt bona relació entre ells i l'alumnat. Fins i tot van organitzar una sortida de final de curs a la Vall de Boí.

El nou centre és públic i gratuït, per tant molts alumnes s'hi inscriuen ràpidament, arribant fins als 74 matriculats. Aquests són procedents de tota la conca de Tremp, i 15 dels quals utilitzen el servei de menjador del col·legi públic Valldeflors. Per al col·legi Pius XII, el centre és un gran inconvenient; ja que, com a conseqüència, perd molts dels seus nous alumnes, i passa de tenir dues línies a només una i poc nombrosa.

Durant el curs 84/85 coexisteixen els dos centres, però això no durarà més, ja que davant la situació, el Bisbe d'Urgell, Joan Martí i Alanís, copríncep

d'Andorra successor de Ramón Iglesias, pensa que cada vegada es reduirà més el nombre d'estudiants, i per tant decideix vendre l'edifici de l'institut. Segons el diari El Segre (vegeu imatge 15) és venut per 155.000.000 pessetes i inclou els terrenys i tots els equipaments amb els quals compta el centre. Aquesta quantitat és finançada pel departament d'Ensenyament, que aporta 120.000.000 en quatre anys. La resta, es divideix entre l'Ajuntament de Tremp i la Diputació de Lleida, 25 i 10 milions, respectivament. Els costos de manteniment de l'institut també són càrrec de la Generalitat.

La formalització de compravenda es realitza a la Seu d'Urgell entre el conseller d'Ensenyament, Joan Guitart i el Bisbe d'Urgell, Joan Alanís. Es fa un acte oficial de traspàs del centre a Tremp el dia 21 de setembre de 1986.

Segre 15.04.86

Un total de 155 millones, vía de salida para el profesorado y Centro de Geología

Acuerdo entre Enseñanza y Tremp con el Obispado por el "Pío XII"

Balaguer/Tremp.— El departamento de Enseñanza, el obispado de Urgell, y el ayuntamiento de Tremp, llegaron ayer al mediodía en Balaguer a un preacuerdo sobre la compraventa del colegio diocesano "Pío XII" de Tremp, que deberá ser ratificado por la conselleria, el Obispado, y el consistorio de Tremp en sesión plenaria. El montante de la operación asciende a 155 millones de pesetas, una alternativa para el profesorado, así como la ubicación en el edificio del Centro de Estudios Geológicos de Tremp.

J.M.

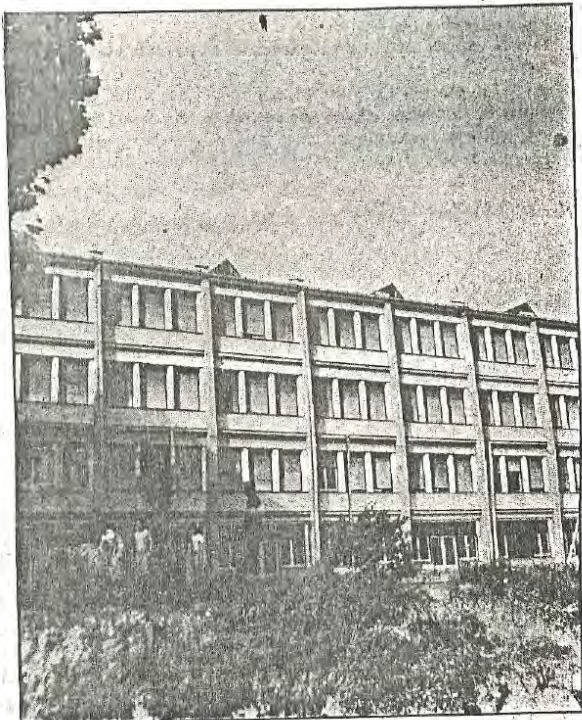
El acuerdo, que deberá ser ratificado a lo largo del mes de mayo, fue alcanzado en la reunión mantenida ayer en Balaguer entre el responsable de los servicios territoriales de Enseñanza, Josep Varela, acompañado por inspectores de FP y BUP; el vicario de la diócesis Ramon Vilardell y sus asesores; y el alcalde de Tremp, Miquel Verdeny, y concejal de Enseñanza.

El colegio diocesano "Pío XII" de Tremp será adquirido por un total de 155 millones de pesetas, que incluyen el edificio, los terrenos, y todos los equipamientos con que cuenta en la actualidad el centro docente. Dicha cantidad será financiada por el departamento de Enseñanza, que aporta 120 millones en cuatro años, y otros 35 por parte del Ayuntamiento, que serán abonados en el transcurso de este año. Asimismo, la Generalitat se hará cargo a partir del mes de octubre, cuando se inicien las clases, de los gastos de mantenimiento.

Estudios geológicos

El edificio del colegio "Pío XII" pasará a ser de propiedad del departamento de Enseñanza, que no obstante efectuará una cesión de uso de una parte del mismo al ayuntamiento de Tremp, para la instalación del Centro de Estudios Geológicos, una vieja aspiración de la ciudad a raíz de los hallazgos en la Conca por la afluencia de estudiosos.

En cuanto al profesorado, el acuerdo conserva las plazas a los profesores que ya venía pagando el departamento de Enseñanza, que impartían sus clases en el centro municipal homólogo, que funciona en el "Pío XII". Respecto a los privados, tendrán el mismo tratamiento que Enseñanza ofreció a los profesores del colegio "Sant Jordi" de Lleida, es decir, pasarán a formar parte de las listas de sustitutos con la puntuación que resulte de su antigüedad. Por último, el servicio de internado será gestionado por el Ayuntamiento mediante un patronato municipal, pudiendo albergar además de los estudiantes a los estudiosos de geología que acudan a la ciudad.

La enseñanza y los estudios geológicos se ubicarán en el colegio.

Imatge 19. Article del Segre del 15 d'abril del 1986. Extreta de: Arxiu Comarcal de Tremp

En aquesta compra passa una cosa molt curiosa. Es ven les zones esmentades anteriorment, però la gran part que formava part del pati, els camps de sota la carretera de l'institut, no es van vendre i se la va quedar el Bisbat. Aquests camps durant una temporada els llogaven a pagesos per conrear els camps de cultiu. Més tard, l'Ajuntament els compra.

3.5. D'IES Tremp a INS de Tremp

L'any 1985 neix el meu institut en una extensió a l'edifici de La Lira. L'edifici actual on avui fem classes, que havia estat en mans durant molt de temps dels Salesians, passa a ser propietat de la Generalitat el 1986, en concret del

Departament d'Ensenyament i el nom del centre és IES Trepmp. Aquest nom es mantindrà fins al 2010, quan es celebra els 50 anys des de la seva creació, que canviarà, i passarà a ser INS de Trepmp. En l'actualitat, el centre s'anomena INS Trepmp.

El professorat del Pius XII té la possibilitat d'incorporar-se dins de l'IES de Trepmp com a centre públic o dins la xarxa de centres públics de la Generalitat, mitjançant una llista de substituïts. Així doncs, el professorat té garantida la seva continuïtat, sigui en el mateix centre o en altres com Sort, Pont de Suert o Balaguer.

Aquest nou centre serà completament independent de l'Institut de Balaguer, del qual era l'extensió de batxillerat de La Lira. La Dolors Castells, explica (vegeu annex 12) que tot i això, quasi tots els professors que hi formaven part passaran a l'Institut de Trepmp. Com a centre de nova creació, passarà a formar part de la xarxa de centres d'ensenyament secundari de la Generalitat. Per tant, s'han de dur a terme unes eleccions del Consell Escolar.

Imatge 20. Punt de llibre creat pels 50 anys de creació de l'institut. Extreta de: Record de la Maria Antonieta Profitós, professora de l'INS de Trepmp actualment, tutora del meu TdR.

El primer curs de l'Institut de Trepmp disposa d'un equip directiu format per: el Josep Romero, com a director; la Maria Jesús París, com a cap d'estudis; el Joan Feliu, com a coordinador pedagògic i la Dolors Castells, com a secretaria.

El menjador del centre serà responsabilitat de l'Ajuntament de Trepmp el primer any.

L'opció de residència per als estudiants es manté fins al curs 91/92. Manel Riu, professor de l'institut, explica (vegeu annex 6) que la Generalitat quan va comprar l'edifici va mantenir l'internat perquè es van trobar amb alumnes matriculats que venien de la Vall d'Aran, d'Esterri, de la Ribagorça, etc. No els podien fer fora, i durant uns anys de transició van tenir alumnes interns.

Un cop ja no hi havia alumnes residents la zona dels dormitoris, que es trobaven al 3r pis, va quedar inutilitzada. No obstant això, amb el pas dels anys es van agafant aquests espais. Manel Riu (vegeu annex 6) recorda que, una vegada van demanar un departament de castellà i els hi van fer un espai en un dels dormitoris, on encara hi havia una pica amb aixeta.

La M. Jesús París recorda (vegeu annex 3) els inicis de l'institut molt il·lusionants. El professorat era jove i tenia moltes ganes de treballar. Tenien moltes ganes que el projecte funcionés, i treballaven tots com un equip. De fet, el professorat de la Lira i el de l'Institut de Tremp havien coincidit en certes ocasions, per tant tenien molt bona relació. La Rosa Queralt també menciona (vegeu annex 10) que els inicis van ser uns anys increïbles i meravellosos, gràcies al caliu de la generació de professors joves que hi havia.

3.5.1 Reforma educativa: llei LOGSE

L'Institut de Tremp tal com el coneixem obre les seves portes el curs 85/86 fins a l'actualitat. No obstant això, al llarg d'aquests anys, és evident que el centre ha patit certs canvis. Respecte al sistema educatiu, la llei LOGSE, aprovada en 1990, va suposar la fi de l'EGB, *Educación General Básica*, i va ser substituïda per l'ESO, *Ensenyament Secundari Obligatori*. A més, el BUP, *Bachillerato Unificado Polivalente* i el COU, *Curso de Orientación Universitaria*, van ser eliminats i es va unir en dos anys de batxillerat.

L'Anna Tomàs, professora actual del centre, explica (vegeu annex 4) que ella va viure aquest canvi, i al principi va pensar que seria una complicació. Creia que seria molt difícil de gestionar, ja que era un

sistema molt nou. Aquest canvi va provocar que l'educació, que abans era obligatòria fins als 14 anys, ho fos fins als 16. Els primers alumnes que van patir aquest canvi tenien 14 anys, i van començar a cursar 3r d'ESO. Una curiositat que l'Anna recorda és que l'equip directiu d'aleshores es va veure obligat a canviar els horaris dels alumnes cada trimestre, i això era tot un enrenou. Posteriorment, després d'uns anys de transició, es va anar adaptant i consolidant el nou sistema educatiu.

Manel Riu, que era cap d'estudis quan va haver-hi aquest canvi, recorda (vegeu annex 6) que van haver de modificar certes coses per adaptar-se al canvi. Com tenien en el pla d'estudis moltes assignatures van fer-les comunes, passant així d'un horari diferent a cada trimestre a un de comú tot l'any. A més, també esmenta que a l'inici els fulls que utilitzaven per avaluar els alumnes eren DIN A3, i era tot en paper. Segons Manel, es van amollar i fer coses diferents, per trobar solució als errors de la llei i fer les coses bé.

En l'actualitat, a l'INS Tremp s'hi pot cursar: ensenyament secundari obligatori, batxillerat (de modalitats humanístiques i ciències socials; arts plàstiques, imatge i disseny; i ciències i tecnologia), cicles formatius de grau mitjà (de sanitat i serveis socioculturals; electricitat i electrònica; administració i gestió; i informàtica i comunicacions), cicles formatius de grau superior (d'electricitat i electrònica; i administració i gestió) i programa de formació i inserció auxiliar sanitari.

3.5.2 Remodelacions de l'IES Tremp

L'Institut de Tremp va patir un altre canvi molt significatiu, es va reformar el seu interior l'any 2006. Aquesta reforma buscava suprimir les zones antigues del centre, que eren els dormitoris, els lavabos, les dutxes, el menjador, etc. i convertir-les en aules i altres espais útils per a les persones de l'Institut de Tremp.

El responsable de les remodelacions va ser el Jordi Serra, que va començar com a director del centre l'any 1993. Ell explica en una entrevista (vegeu annex 5) que l'inici de les obres va costar molts anys. La intenció ja hi era el 1993, però no va sorgir. Fins que no es van iniciar, l'edifici es va mantenir tal com estava, adaptant els espais i utilitzant-los com podien.

L'any 2000, el Jordi Serra va trobar una postal i va decidir enviar-la a tots els exalumnes que havien anat amb ell a classe i organitzar una trobada d'aquella promoció. Va contactar amb persones que estaven als Estats Units, Tailàndia, etc. Van posar una data i van fer un sopar, on també va anar el delegat d'Ensenyament. En aquesta trobada es va mencionar la necessitat de reformar l'institut, i el delegat va parlar amb els seus superiors. Es va aprovar el pressupost i es van iniciar les obres, el juny de 2006.

Aquestes obres van durar uns anys, i es van fer alhora amb les classes. L'Anna Tomàs va viure aquest procés, i esmenta (vegeu annex 4) que al principi pensava que seria molt complicat. Tot i això, el Jordi Serra controlava el funcionament de les obres, i s'encarregava d'avisar quines zones es reformarien i de canviar les classes de lloc. El Jordi Serra recorda (vegeu annex 5) que una vegada, la Victòria, professora de matemàtiques, estava escrivint a la pissarra i de cop li va baixar molta aigua per la pissarra, perquè havien tret el teulat.

Amb aquestes remodelacions l'institut va canviar la seva aparença completament. Es van suprimir els dormitoris, lavabos i dutxes del segon i tercer pis, i les van convertir en aules utilitzables. Es van canviar totes les finestres de l'edifici, les quals eren de fusta. Les úniques que encara es poden observar d'aleshores són les que trobem als passadissos de la dreta de l'institut. També es va crear un cobert a la zona de davant de consergeria i un gimnàs.

En una entrevista amb el Pare Mascaró (vegeu annex 11), professor del Pius XII des de l'any 1963 fins al 1965, menciona que el va sorprendre gratament en què s'havia convertit el centre. Ell va realitzar una visita a l'Institut de Tremp el 2024, i el va sorprendre que certes zones, com la torre, les golfes o la zona intermèdia es conservessin. Li va fer molta il·lusió veure que l'institut havia crescut tant i tan bé, i que d'ell sortís gent tan ben preparada.

Imatge 21. Procés de remodelació i creació del gimnàs. Extreta de: Servei Educatiu del Pallars

Imatge 22. Conjunt d'imatges de les obres. Extretes de: Servei Educatiu del Pallars

Amb les reformes, les persones del centre van descobrir curiositats que no coneixien de quan l'Institut de Tremp era gestionat pels Salesians. Per exemple, la M. Jesús París (vegeu annex 3), com altres

professors d'aleshores, va descobrir que hi havia una infermeria a la part dels dormitoris, i que comptava amb tot el material necessari, fins i tot amb una màquina de raigs X.

El Manel Riu també recorda (vegeu annex 6) que una vegada, quan van aixecar unes rajoles de la part de secretaria, van veure que per sota hi havia una instal·lació elèctrica inutilitzada. Com era dels inicis de la construcció, ningú sabia que existia.

Fins a arribar a l'actualitat, l'INS no ha deixat de modificar-se i canviar per millorar. A part dels canvis en els cursos que ofereix el centre, mencionats anteriorment, també s'han fet certes variacions anys després de les reformes.

Un dels canvis que va afectar més persones del centre va ser l'any 2020. La tornada a la rutina després de la pandèmia de Covid-19 va generar una reorganització molt gran. Van canviar temporalment les entrades i les sortides, les hores i zones d'esbarjo, les mascaretes i les normes Covid, etc. Va ser una etapa de por i confusió, però l'equip directiu ho va gestionar tan bé com van poder.

4. CONCLUSIONS

Un cop realitzada la recerca, he descobert moltes coses de les quals no tenia coneixement abans d'iniciar el treball, i he donat per assolits molts dels meus objectius inicials.

L'ensenyança en el poble de Tremp s'inicia a principis del s. XVII, i queda ben coberta fins a l'any 1833, quan el Convent de St. Jaume tanca. A partir d'aquest moment, es construeixen centres d'ensenyament primari que cobreixen parcialment les necessitats de la vila.

A principis del segle XX a Tremp es compta amb dos col·legis d'ensenyament secundari: el Maria Immaculada i el St. Josep. Quan aquest darrer, que era gratuït, tanca, la gent es veu "obligada" a optar per un ensenyament privat. En aquest moment hi ha un augment en nombre d'acadèmies privades.

Anys més tard, la creació d'un centre d'ensenyament secundari tan gran, com va ser el col·legi Diocesà Pius XII, en un territori on les possibilitats d'estudi estaven tan fora de casa va ser un èxit. L'opció de residència va atendre les necessitats de molts habitants del Pallars.

En el col·legi es poden diferenciar tres etapes molt marcades. El seu inici, gestionat pels Salesians, va durar des dels anys 1960 fins als 1975 i van constituir el que seria el centre durant la següent etapa. Posteriorment, va passar a càrrec del Bisbat d'Urgell, des del 1975 fins al 1985. En aquesta etapa l'internat passa a ser mixt i ja en l'últim any es ven l'edifici a la Generalitat. En l'última etapa, deixa de ser un col·legi concertat i amb ideari religiós, i passa a ser gestionat per la Generalitat de Catalunya fins a l'actualitat.

Quan vaig iniciar el meu treball, recordo que li vaig preguntar a la meua tutora, l'Antonieta, si amb aquest tema tindria informació suficient per a omplir les pàgines necessàries del treball. Recordo que ella em va dir que tindria moltíssima informació, que això no era res que m'hagués de preocupar, i ara

veig tota la raó que tenia. No hauria imaginat al començament de la investigació tot el que aprendria, i la quantitat de coses que podria explicar. Ha sigut realment divertit conèixer un espai pel que he passat tantes vegades, desconeixent la seva història. No em va costar trobar la motivació, ja que des del moment que vaig començar a escriure em va agradar.

Al llarg del meu treball m'he topat amb certs inconvenients que no m'havia plantejat. Un d'ells ha estat dur a terme les entrevistes i la seva transcripció. No ho havia fet mai i no sabia el temps que es necessitava per realitzar-les, quan les gravacions són d'entre 30 minuts i 2 hores. Sincerament, és un procés tediós i diria que ha sigut la part més avorrida del treball. Un altre impediment amb el qual em vaig trobar i em va limitar bastant va ser obtenir la informació necessària per fer una taula comparativa d'estudis, que era una idea que va sorgir al llarg del treball. Pensava que l'aconseguiria en la secretaria del centre, però no tenien la informació i vaig modificar la meua idea.

Respecte els objectius inicials del treball, he investigat els inicis de l'educació al meu poble i he conegut quins hi ha en l'actualitat. També he descobert com es va crear el meu institut i he après les seves fases, gràcies a les persones que he entrevistat i m'han explicat les seves vivències. Per una altra banda, he complementat aquesta informació amb documents de l'Arxiu Comarcal de Tremp, informació extreta de llibres i imatges del Centre de Recursos; per tant, he revisat altres fonts d'informació que m'han donat més detalls. Després de moltes hores de treball puc dir que he assolit els meus objectius de forma gratificant.

El meu treball de recerca aporta un estudi de l'Institut de Tremp, diferent d'un estudi previ que s'havia fet el 2002, ja que aquest abasta fins a l'actualitat. Com el seu nom indica, el treball explica la història amagada darrere de les parets de l'edifici, però no és només això, va més enllà. Es tracta també de les experiències que s'han viscut en elles, els sentiments que han passat per davant i les anècdotes que han quedat.

Seria molt curiós i interessant veure d'aquí a uns anys aquest treball ampliat, i descobrir com canvien les coses un cop marxi de l'institut. Si algú es troba amb la idea de reprendre el meu treball, recomanaria buscar persones que hagin viscut experiències de primera mà, i escoltar-les amb atenció; però el més important és tenir paciència i gaudir del procés.

5. WEBGRAFIA

Xtec.cat. [Consultada el 9 de març del 2024], extret de

<http://www.xtec.cat/ceipvalldeflors/educatiu.htm>

Qui som. [Consultada el 9 de març del 2024], extret de

<https://escolabressolelsminairons.wordpress.com/acerca-de/>

Academia General Básica de Suboficiales. Wikipedia. [Consultada el 8 d'agost del 2024], extret de <https://n9.cl/360d4>

Axesor. (2022). *Academia Tecnica Del Pallars sl*, Lleida. Experian Axesor.

[Consultada el 9 de març del 2024], extret de <https://acortar.link/t9g0o1>

Bachillerato Elemental. Wikipedia. [Consultada el 18 de juny del 2024], extret de

https://es.wikipedia.org/wiki/Bachillerato_Elemental

Col·legi de Sant Jaume de Pallars. (2023). Monestirs.cat. [Consultada el 20 de febrer del 2024], extret de

<https://www.monestirs.cat/monst/pajus/pj14jaum.htm>

Col·legi Maria Immaculada de Tremp. Viquipèdia. [Consultada el 9 de març del 2024], extret de

https://ca.wikipedia.org/wiki/Col%C2%B7legi_Maria_Immaculada_de_Tremp

Col·legi Sant Josep (Epicentre) — Ajuntament de Tremp. Ajuntament de Tremp.

[Consultada el 16 de gener del 2024], extret de <https://n9.cl/qmihir>

Escola Municipal de Música Tremp. *Història*. Escola Municipal de Música Tremp.

[Consultada el 9 de març del 2024], extret de <https://n9.cl/841jdn>

Fills de la Sagrada Família. Viquipèdia. [Consultada el 11 de febrer del 2024], extret de https://ca.wikipedia.org/wiki/Fills_de_la_Sagrada_Fam%C3%ADlia

Història | IES de Tremp. Àgora. [Consultada el 16 de gener del 2024], extret de

<https://agora.xtec.cat/iestremp/historia/>

Història | Xanascat, la xarxa jove d'albergs de Catalunya. Xanascat. [Consultada el 20 de febrer del 2023], extret de

<https://xanascat.gencat.cat/ca/albergs/albergs/tremp-xanascat/historia>

Josep Manyanet i Vives. Viquipèdia. [Consultada el 11 de febrer del 2024], extret de

https://ca.wikipedia.org/wiki/Josep_Manyanet_i_Vives

L'Escola | EA Pallars. Àgora. [Consultada el 9 de març del 2024], extret de

<https://agora.xtec.cat/ecapallars/lescola/>

Missioneres Filles de la Sagrada Família de Natzaret. Viquipèdia. [Consultada el 11 de febrer del 2024], extret de <https://n9.cl/sjik2o>

Pallars Digital. (2024). *L'acadèmia de Talarn inaugura el curs amb 571 aspirants*.

Pallars Digital. [Consultada el 12 de setembre del 2024], extret de

<https://n9.cl/q6f7f>

PLAZA, A. M. (2021). *Las ocho leyes educativas de los 40 años de democracia*.

RTVE.es. [Consultada el 16 de juny del 2024], extret de <https://n9.cl/mcchw>

Qui som | IES de Tremp. Àgora. [Consultada el 12 de setembre del 2024], extret de

<https://agora.xtec.cat/iestremp/linstitut/qui-som/>

Ramon Iglésias i Navarri. Viquipèdia. [Consultada el 8 de maig del 2024], extret de

https://ca.wikipedia.org/wiki/Ramon_Igl%C3%A9sias_i_Navarri

S'obren les preinscripcions per a l'Escola Bressol Municipal l'Estel curs 2023/2024.

Ajuntament de Tremp. [Consultada el 29 d'agost del 2024], extret de

<https://n9.cl/0uqdf>

Villar, J. L. *Ley General de Educación (España)*. Wikipedia. [Consultada el 18 de juny del 2024], extret de <https://n9.cl/who83>

6. BIBLIOGRAFIA

Bernadó i Murugó, J. (1987) : *Tremp, 1884-1984: cent anys d'història*. Ed. Virgili & Pagès.

Col·legi Diocesà Pius XII. (1985). Col·legi Diocesà Pius XII [25è aniversari 1960-85].
En *Cròniques i documentació*.

Fernández Maldonado, E. (2006). *Historia de las calles de Tremp*. E. Fernández Maldonado.

Lledós y Mir, M. (1977). *Historia de la antigua villa, hoy ciudad de Tremp*. Barcino.

Roca Tohá, V. (2002). Treball de recerca: *Pinzellades d'una història* [De Col·legi Diocesà Pius XII a Institut d'Educació Secundària de Tremp 1960-2000].
Tremp, España.

Tarraubella i Mirabet, X., & Pagarolas i Sabaté, L. (2021). *Tremp desaparegut*.
Efadós.

ANNEXOS

ENTREVISTES

Annex 1: Entrevista amb l'Isidre Felip, antic alumne dels Salesians i exdirector del centre

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut com a alumne? Com a professor i com a director?

Vaig entrar a l'institut com a alumne l'any 1968, vam inaugurar el segon edifici, on es fan la major part de les classes ara. Com a professor l'any 1986, amb 26 anys; i com a director el 2015.

2. Com vas començar a exercir de professor a l'institut?

Després d'estudiar dret, i no tenia pensat dedicar-me a la docència, però circumstàncies de la vida, la mort del meu pare, em vaig haver de posar a treballar. La primera feina que vaig trobar va ser com a professor, a l'institut de Sort. Van passar a públic l'institut de Sort i de Tremp, i al fer-ho em van contractar com a professor interí, vaig presentar-me a oposicions i les vaig treure.

3. Com funcionava l'internat? Eres intern?

No era intern perquè soc de Tremp, i els interns eren els que vivien fora de Tremp. Hi havia tres tipus d'alumnes, els externs, els interns, i migs pensionistes. Els externs érem de Tremp, els migpensionistes era la gent dels pobles del voltant (Tàrragona, Vilamitjana, Palau, etc.), i els interns era gent que vivia a Salàs, Isona, pobles amb els que no hi havia transport, i per tant visquien aquí. Només anaven a casa per Nadal, Setmana Santa i estiu.

4. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

Era molt petit quan es va crear el primer edifici, l'any 1958, però sé que es va utilitzar una màquina retroexcavadora que els hi van deixar els militars, perquè no n'hi havia cap a Tremp. Aquesta va aplanar tot el terreny. L'edifici el va manar fer el Bisbe Iglesias, per això el nom de l'avinguda. El va fer el Bisbat de la Seu i el va cedir als Salesians.

5. Quins records guardes de l'època dels Pares?

Bé, érem crios, era una gent dedicada a l'ensenyament, però induïen obligatòriament les normes del franquisme i de la religió catòlica. Hi havia una assignatura que es deia FEN (formación del espíritu nacional) que era la normativa i la filosofia del franquisme. Hi ha un vídeo de quan fèiem gimnàstica que es pot veure que fèiem en aquelles èpoques. (https://www.youtube.com/watch?v=org2VW_L-vA) Jo als alumnes els hi ensenyava aquest vídeo, perquè veiguessin el canvi que hi havia des d'aquella època.

6. Era l'ensenyança més estricta que actualment? Recordes algunes de les matèries que s'ensenyaven? Què estudiaves? Guardes alguns llibres? Qui t'impartia les classes? Recordes el nom dels teus professors i professores?

El professor de FEN era el mateix que el de gimnàstica, venia de l'estat i era una persona que havia de ser falangista, és a dir del règim de Franco. La religió la feien els mateixos Salesians. L'ensenyament era diferent, era molt memorística, clar tampoc teníem les eines que teniu vosaltres ara, teníem enciclopèdies i coses d'aquestes, per tant treballaves molt a la biblioteca.

De llibres d'aleshores no en guardo cap, els guardo de la universitat.

Les classes les impartien segons l'etapa, ja que a l'institut hi ha tres etapes. En l'època dels Salesians eren ells qui donaven classe, i algun de contractat, molt pocs. Després, quan ho agafa el Bisbat de la Seu, ho fan els capellans i amb més profes contractats.

De l'època dels Salesians destacaven directors com el Padre Ochagavía, Varela. I molts me'n recordo pels mals noms que els hi posàvem, com el Tapet, perquè era molt baixet, era el secretari; el Gàrfio, que tenia un nas aguilenc. Després, amb l'època dels capellans noms com Barbal, Donitza.

Jo vaig estudiar batxillerat de ciències, perquè era el que havíem de cursar, i al COU vaig agafar filosofia, història i literatura. Jo volia fer lletres, però no vaig poder.

7. Com es va viure el canvi dels Salesians al Bisbat?

Els Salesians estaven més acostumats a treballar amb canalla, i els capellans del Bisbat va ser algo més imposat, ho van agafar sense haver-se dedicat a l'ensenyament. Per això van contractar més professorat de fora, del carrer. Eren capellans, tenien una formació, però no s'havien dedicat a l'ensenyament; feien missa i donaven classe.

8. I el canvi de càrrec de la Generalitat? En saps algo?

La Generalitat compra l'edifici al Bisbat i una part del Pinell, perquè hi ha una part que també és de l'institut. La zona on ens amagàvem al COVID, el que passa és que actualment està cedit a l'Ajuntament.

→ centre de BUP que es planteja fer el juliol del 1974?

No es va arribar a fer, va ser perquè aleshores l'acadèmia militar estava a tope, llavors hi havia molts fills de militars estudiant, a la meua època d'alumne recordo molts companys que eren fills de militars, aleshores ells volien un institut públic, perquè al que ja hi havia s'havia de pagar. A Lleida hi havia un institut militar que es deia Capità Masip, que era de l'exèrcit, actualment públic, i volien fer el mateix aquí.

El problema és que políticament grinyolava una miqueta tot això d'aquí, ja que quan ho fa una institució busca una ideologia, i es buscava un institut públic que no tingués ideologia, que respectés a tothom pensés el que pensés.

→ **fusió entre el M. Immaculada i el Pius XII l'any 1977? Es va acabar fusionant?**

No en sé res, el que passa és que és probable. No en tinc cap coneixement.

→ **fusió amb el Col·legi Municipal Homologado**

Sí i no, l'institut Homologado de Tremp era el mateix centre dels capellans, l'únic que el COU, el segon de batxillerat d'ara, va rebre una subvenció pública, aleshores pel COU van crear un institut municipal homologado, un diferent que estava dins el mateix edifici i donaven les classes els mateixos professors de l'institut Pius XII. Ho van fer per aconseguir una subvenció, per res més.

L'any que jo vaig fer COU, va ser el primer any que es va fer aquí, volen dir els dos Pallars, la Ribagorça i la Vall d'Aran, tots veníem cap aquí. Érem uns 85 alumnes i això va ser l'any 1977, primer COU que es va fer a l'institut.

RESUM DE LES FASES DE L'INSTITUT

1. Salesians

→ Creació del Centre pel Bisbat d'Urgell (1958-59)

És el que fa l'edifici i ho cedeix a la congregació dels Salesians (Padres Salesianos). Congregació d'origen Italià, creada per St. Joan Bosco. El Bisbat fa l'edifici, els terrenys els va regalar una senyora, per tant no va pagar res.

Vaig entrar a l'any 1968, amb 8 anys. S'ensenyava primària i secundària. La secundària era semblant a ara perquè també es deia batxillerat, però no tenia res a veure. Era batxillerat elemental (4 cursos) i superior (2 cursos). Plegàvem amb 17 anys i entràvem a la universitat. Els Salesians feien això, després va arribar el COU, però ells no ho van fer mai, havies de marxar fora. També feien tallers, actual FP, i es deien torns i freses. Actualment, a la zona dels tallers encara hi ha màquines que s'utilitzaven.

Als Salesians se'ls hi havia de dir Padre, i tots anaven vestits amb sotana. Hi havia molta disciplina, i es feia anar la mà. Quan ells entraven a la classe ens havíem d'aixecar. Si era capella et feia resar un Ave Maria, si no ens havíem de sentar.

Aquells primers anys el centre no era reconegut, el que significa que no t'examinaven els teus professors, pujaven professors de Lleida a examinar-te amb dos dies de tot el curs escolar. Després ja es va reconèixer i t'examinaven els teus professors.

Les classes eren totes en castellà, ja que el català estava prohibit. Només el podies parlar al pati, a classe mai. Sempre vaig estudiar en castellà, fins i tot a la universitat.

Estava molt lligada l'autoritat de Tremp amb l'església, i es feien festivals (un de música i un altre de gimnàstica) cada any, on anava tot el poble. Aquests festivals eren molt importants i molt militars. Era com un quan anaves a fer un servei militar i et feien desfilar; inclús les cançons, eren molt fatxes. També teníem missa diària.

L'horari d'aleshores era des de les 8:30 del matí fins a les 7:30 de la tarda, sense canvi d'horari. Teníem patis immensos i llarguíssims, ja que el nostre pati era l'actual i tots els camps que hi ha passats la carretera. Jugàvem a futbol al pati, i fins i tot alguns capellans jugaven amb nosaltres.

Només hi havia nens d'alumnes, les nenes van arribar al centre l'últim any que vaig estar al centre, quan vaig fer COU. Aleshores érem uns 700 alumnes, uns 200 d'interns. Els que eren interns havien de pagar l'escola i el manteniment (el menjar i el dormir), per tant només estudiava qui tenia diners, era un sacrifici important per a les famílies. La gran majoria després de l'ensenyament obligatori es posava a treballar.

2. Bisbat d'Urgell (capellans)

Les vocacions de capellans van anar baixant, aleshores de Salesians n'hi havia pocs. Dins de l'organització que tenien a Catalunya, o deixaven el centre de Tremp o un altre que tenien a Andorra, i van decidir deixar el de Tremp. Marxen perquè no hi ha capellans, que no eren capellans, eren frares. Això és l'any 1974, perquè el 1975 mor Franco i ja hi eren els capellans del Bisbat. Ens van cridar a la font del pati, el mossèn Ermengol Donisa, el cap d'estudis, i ens va dir que s'havia mort el Franco i teníem una setmana de dol.

Mentre hi eren els Salesians encara va vindre un capellà del Bisbat per fer-se'n càrrec, el mossèn Ermengol Donisa, i ell va fer la transició. Va veure com estava tot, i va ser el cap d'estudis en l'època dels capellans. Va ser el cap d'estudis junt amb mossèn Barbal, que era el director i ho va ser sempre amb els capellans.

Quan entren els capellans continuen la mateixa línia dels Salesians, ara ja no tens ningú amb sotana, perquè ells van vestits normals, de carrer. Comença a fer-se un canvi d'estudis, i entra el BUP i el COU. Amb el BUP arriben les nenes, aleshores ja és mixt, però com nosaltres som del pla antic continuem anant sols nens, fins que arribem al COU i ens unifiquem. Fins llavors tenies nenes a les monges i nens aquí. Les Monges havia sigut sempre de nenes, amb una cosa molt curiosa a més; a les monges les nenes havien d'estudiar lletres, metres que nosaltres estudiàvem ciències si o sí. Després, a COU ja podíem escollir, si estudiar ciències o lletres, però per a les optatives n'havies d'escollir 3 d'entre 3.

Els capellans hi van estar fins a l'any 1986, que és quan el compra la generalitat. Però al 1985 ja els hi havia fet ofertes la Generalitat per comprar-lo, i els capellans no el volien vendre, per tant la Generalitat va muntar un institut públic i gratuït a la Lira. El director en aquell moment va ser el Carles Aguilar. També hi havia la Dolors Castells... Jo en aquell moment estava a l'institut de Sort, jo baixo el primer any que el compra la Generalitat. L'any 1985 els capellans intenten contractar-me, perquè el mossèn Barbal que em coneixia em pregunta, però les condicions eren dolentíssimes. L'Institut de Sort era municipal homologat, així com aquí ho va ser només de COU, allí ho era tot el centre. Per tant, l'any 1985 coexisteix la Lira, que fa el primer any de BUP, que era gratuït, i el Pius XII, que no ho era.

3. Generalitat

Els capellans veien que la gent prefereix anar al centre gratuït abans que al seu decideixen vendre'l, perquè si no haurien de tancar igualment. Si no recordo malament eren uns 150.000.000 de pessetes. Es venen només l'institut i els patis, però els de baix no els venen i s'ho queden ells. Aleshores quan es munta l'institut es munta amb el que hi ha actualment. Els camps de baix durant una temporada els lloga a pagesos per conrear com camps de cultiu. Quan l'Ajuntament se'n dona compte els hi compra.

Els capellans marxen tots menys el cap d'estudis, que també tenia oposicions, l'Ermengol. Hi va ser el primer any d'institut i després va marxar. L'any 1986 hi venim tot de professors de la Generalitat. Deixa de ser privat, és gratuït, no és confessional, per tant no has d'anar a missa. Aleshores passa a ser tot el català, excepte alguns profes que donaven les classes en castellà (l'Azucena, l'Estrella, la París, etc.).

Primer estem un temps mantenint el pla antic, el de BUP i COU, i després arriba la reforma amb l'ESO, el batxillerat i els cicles formatius. Des de l'inici amb els Salesians, que t'he dit que només hi havia un cicle de maestria industrial, al passar a ser públic s'amplia molt els cicles.

Els directors de l'etapa pública van ser: el Carles Aguilar, el Josep Romero (Pito), va tornar a ser el Carles Aguilar, el Jordi Serra, l'Isidre Felip i ara la Rebeca Escales.

Annex 2: Entrevista amb el Joan Feliu, exprofessor de l'institut

1. Vas formar part de l'institut com a alumne? A quin any?

Jo no vaig estudiar a l'Institut, vaig anar a un internat a Barcelona. Quan vaig anar a estudiar allà l'internat de Tremp encara no funcionava.

2. Com funcionava l'internat?

A l'internat hi vivia gent de tots els pobles del voltant. La comunicació entre els pobles era molt dolenta en aquells temps, per això les persones que no les podien portar i recollir cada dia s'havien de quedar allà a viure. Ells, així com jo en l'internat on vaig estar, feien vacances i podien anar a casa només per Nadal, Setmana Santa i estiu.

Una curiositat que recordo és que, a la tercera planta d'un dels edificis hi havia una sala polivalent. En aquella sala hi havia bancs de l'església, de manera que el diumenge, els que no havien anat a casa pel motiu que fos, tenien un projector de cinema i passaven una pel·lícula els diumenges a la tarda. Era escollida i revisada abans pels capellans, però era una forma de passar el temps. Per tant, a aquesta sala li treien partit de dues maneres, la feien servir d'església i de cinema.

L'internat en temps dels Salesians, i el que jo recordo, el dormitori era un lloc "sagrat". Hi havia normalment dos encarregats, Salesians normalment, i vigilaven. O sigui, es passejaven. Anaves a dormir i una vegada haves passat la porta del dormitori no es sentia ni una mosca. No podies parlar amb ningú, potser podies parlar alguna cosa amb el del costat en veu baixa, però fluix perquè si t'enganxaven fent alguna trasteria et feien quedar-te de peu davant del llit un cop apagaven les llums, una hora plantat allà. Ells quan veien que ja tot havia quedat quiet aleshores anaven a dormir, en unes cel·les que tenien al costat, tapades amb cortines.

3. Com eren les habitacions?

Les habitacions tenien únicament un llit i un armari per alumne, i estaven un al costat de l'altre. Hi havia una espècie de paret baixa que tapava els llits d'un costat amb els de l'altre, però es podia veure els caps. També hi havia les cel·les dels Salesians que vigilaven, aquestes tapades amb cortines. Hi devien haver unes 100 persones per habitació.

4. Havíeu de portar alguna roba especial? Uniforme o bata?

Jo quan vaig a Sarrià, que hi vaig amb 12 anys i vam sortir d'allà amb 18. Els últims anys que vaig estudiar allà ja no portàvem bata ratllada, la bata aquesta blava que portaven els alumnes, (aquí em sembla que no l'havia vist) jo com a alumne l'havia portat.

Aquí, a l'internat de Tremp no havia vist la bata. L'única bata especial la portava jo. Tot el temps de Salesians i capellans del Bisbat, en l'FP elèctrica estava com a únic professor, per lo tant tenia que fer l'àrea tecnològica, l'àrea de pràctiques i l'àrea de dibuix. Aleshores anava als tallers... solució: una bata blava, que ja la tenia de quan estava a Barcelona i sempre havia anat amb aquesta bata. No recordo si algú més portava bata, potser el de metall. Un salesià sí que portava bata blanca, el Ramón.

5. Era l'institut només per a nois? Quan van entrar les noies?

L'internat i el col·legi és únicament masculí. No és fins al 1975-76 que entren les noies a l'institut, quan també es crea una FP d'administratiu. L'internat passa a ser mixt, i em sembla recordar que les noies tenien habitacions dobles. Però no guardo gaires bons records d'aquella època.

6. Com vas començar a exercir de professor a l'institut? Quin any va ser?

A mi em criden l'any 72, quan fan un canvi en els batxillerats i afegeixen l'FP de mecànica i electricitat. Vaig entrar al setembre del 1972. Hi vaig estar 37 anys (fins al 2008), i ara porto 15 de jubilat. Vaig ser professor de formació professional i de BUP. Més tard, jo vaig ser coordinador pedagògic, amb el Pito Romero de director. Jo feia l'àrea tecnològica, l'àrea de pràctiques, l'àrea de dibuix d'electricitat. Tenia fama de ser un professor exigent i malcarat, no acostumava a riure massa.

7. Com es va viure l'època dels Salesians?

Trien la congregació dels Salesians per portar l'ensenyament i no una altra perquè ells tenien un bon ensenyament en un cost no molt alt, a més, tenien interès en la formació professional. Ells s'estan fins a l'any 74-75, ja que s'inicia la crisi vocacional i no són prou. Decideixen deixar aquest centre perquè, entre un centre que és totalment seu (Andorra) i un en el que l'edifici no es seu, escolleixen el que és seu.

8. I el canvi de càrrec de la Generalitat? En saps algo?

L'any 1984-85 es crea a la Lira una extensió del batxillerat de l'Institut de Balaguer. Aquest és gratuït i els alumnes si apunten. L'institut Pius XII perd nous alumnes, passa de tenir 2 línies de BUP a només un grup (amb poca gent). És per això que al veure el panorama el Bisbe Joan Martí Alanís decideix vendre l'institut, i l'any 1985-86 marxen els capellans.

9. Hi ha algun record/ curiositat/ anècdota que tinguis d'aquelles èpoques?

Hi havia un espai petit que el tenien destinat a església, els capellans tenien un raconet on anaven, donaven missa i tornaven. Aquest espai va ser utilitzat també més tard pels altres. Aquella capella la van conservar.

A la torre hi havia un espai que hi tenia tot l'instrumental un metge, el metge Potau. Baixava aquell home a revisar els alumnes quan es posaven malalts. Tenia allà el seu espai reservat. Hi havia també un espai per un salesià, era molt aficionat a la fotografia i tenia un cuarto per revelar les fotos.

D'anècdotes recordo una vegada que una colla d'alumnes de l'institut van llençar pedres des del Pinell cap a la part de l'edifici que dona davant. Allò estava ple de finestres i van trencar molts dels vidres que hi havia.

Annex 3: Entrevista amb M. Jesús París, exprofessora de l'institut

1. Com vas començar a exercir de professora a l'institut? Quin any va ser?

En el año 1979, y la razón es que mi novio entonces estaba aquí en la Academia, y yo le decía que no venía a un pueblo si no tenía trabajo. Y él fue a hablar con los Padres, como se les decían entonces, y les dijo que tenía una novia, que nos íbamos a casar, y que le gustaría trabajar. Entonces, había un apoyo si se contrataba a menores de 25 años, y aunque tenían más peticiones de profesores, yo era la más jovencita, y tenían un descuento en la Seguridad Social, entonces me cogieron, esa fue la razón.

I llavors tu erets professora de quines assignatures?

De física y química, pero como el director de entonces era químico, yo empecé dando más matemáticas que química. También la física de COU.

Cuando lo dejó el Obispado y pasó a instituto, la dirección del centro fue (1985-86), Pito Romero, director del centro; yo como jefa de estudios; Joan Feliu era coordinador pedagógico y Dolors Castells era la secretaria. Estuvimos unos 4 años.

I tu, per tant, vas estar des del 79 fins a quin any?

Fins al 2019.

2. Quins eren els requeriments per fer de docent?

Ser licenciada, y tener el curso de aptitud pedagógica, el CAP. En el curso te enseñaban cómo enfrentarte a una clase, tenías que hacer análisis de libros de textos, comentarlos, bueno era bastante completo. Ahora se ha transformado en un máster, y era de 6 meses.

3. Es cobrava millor o pitjor que actualment?

Peor.

Eren molt estrictes els capellans amb els professors?

Bueno, es que este centro era un colegio especial, porque era parte municipal y parte privado. En el mismo centro convivían como dos colegios, había grupos A, que eran del municipal homologado; y grupos B, que eran del Diocesano Pío XII.

En teoría, el que fuera municipal era para recibir subvenciones, ese era el motivo. Entonces, poniendo que esos eran municipales, se recibía una subvención en profesorado o en material (folios, luz, cosas de estas). El ensañamiento era el mismo, dividían los alumnos en dos grupos, y a quien le tocaba el A era municipal, y quien al B era Diocesano. Pero los alumnos ni se

enteraban, porque era el mismo, solo que en las actas ponía que uno era municipal y el otro privado.

Los profesores que trabajaban para el municipal tenían un contrato laboral, que no lo sabíamos. Sabíamos que cuando firmábamos las actas coexistían los dos centros, porque en las actas, que seguro que están en el archivo del instituto, si las miras, podrás ver que pone colegio Municipal Homologado, y del mismo año está colegio Diocesano Pío XII.

Llavors, tant els alumnes del grup A com els del B havien de pagar?

No tengo ni idea, supongo que pagaban los dos, pero eso no lo sé.

4. Com era l'edifici de l'institut? Era com ara?

No era como actualmente, hicieron unas reformas hace unos años. El pasillo de entrada era diferente, no era como ahora. Dónde está ahora el centro de recursos, los pisos de arriba (donde estaban los departamentos) y todo esto, eso eran los dormitorios.

Com era el pati?

No había vallas, se puso cuando pasó a instituto. Nunca había habido problemas, pero algunos padres se quejaron.

5. Com eren els dormitoris? Va ser l'internat en algun moment mixte?

Eran naves grandes, y entre cama y cama había unos armarios que separaban una cama de la otra y los armarios para guardar sus cosas. Cuando yo estuve, bueno siempre fue masculino, entonces yo allí subí muy pocas veces y solo recuerdo unos armarios. Esto lo sabrá Feliu mejor.

No llegó a ser mixto. Puede que lo fuera, pero no lo recuerdo con claridad, el primer o segundo año de instituto, cuando dejó de ser Diocesano, hubo un año o dos que siguió habiendo internado, y lo llevaba un Fumás, y él te puede informar si los dormitorios eran mixtos o no.

Quantes persones cabien més o menys en un dormitori?

No lo sé, unas 60-70. Sé que había internos alrededor de 100 y pico. Pero no sé ni cuántos dormitorios había.

Quants alumnes hi havia?

460 y algo.

6. La durada dels patis era com ara?

No, eran de media hora, pero porque la jornada era partida. Por la mañana era hasta la 1:30 y por la tarde de 3:30 a 6 o 6:30, no recuerdo muy bien.

7. On vas estudiar la secundària?

En Zaragoza.

8. Creus que l'ensenyança era més estricta quan estaven els Salesians o quan hi havia el Bisbat?

No había diferencia, porque el profesorado era el mismo casi. Bueno, de los Salesianos al Obispado no lo sé, porque yo no estaba. Feliu y el Serra podrían saberlo. Yo es que cuando llegué ya estaba el Obispado.

De los profesores que estábamos trabajando con el Obispado, yo me saqué las oposiciones estando con el Obispado, y entonces también se las sacó Víctor del Val. Yo continué aquí y Víctor se fue a Lérida. Entonces, cuando pasó a ser público el instituto, se trató que los profesores del centro pudieran pasar a la enseñanza pública como interinos, yo no porque ya era profesora de la enseñanza pública, pero se arregló de tal manera que pudieran seguir.

Esto seguro que te lo han debido comentar, el trabajo que hacíamos 11 profesores aquí, pasaron a hacerlo 40 cuando pasó a instituto. Ahora me parece que son cerca de los 60.

9. Quines assignatures recordes que es feien?

Eran prácticamente las mismas que ahora. De ciencias había: matemáticas, química, física, biología... Las típicas. Y de letras había filosofía, historia, exactamente igual. Lo que había entonces que no hay ahora es lo que se llamaban las horas B, que eran esas asignaturas en las que se dividían las clases por la mitad, el alumnado en dos para hacer cosas algo diferentes. Había también las EATPs, que se llamaban, enseñanzas artísticas y técnico profesionales. Eran opcionales.

10. Que saps de l'extensió que es fa a la Lira?

Había un movimiento en el pueblo para que la enseñanza fuera totalmente pública. Entonces negociaron con el Obispado la posible instalación ahí abajo del instituto, pero el Obispado no le pareció bien las negociaciones que hubo. Entonces se montó en la Lira el primer curso de bachillerato, el primero de BUP. En el colegio entonces también hubo un primero de BUP. Pero qué ocurrió, la matrícula aquí fue de 40 alumnos, y la de allí de unos 7 o 8 alumnos. Se dieron cuenta de que no tenían mucho futuro. Aquí era gratuito, pero allí no creo que pagaran mucho. Ya entonces empezaron las negociaciones y al año siguiente ya fue instituto, ya vendieron el edificio.

11. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Como cosa curiosa, cuando pasó a instituto, que es cuando nos empezamos a conocer un poco la parte que gestionaban los sacerdotes, que eran los

dormitorios, comedores y todo eso, pues empezamos a conocerlo un poco. Descubrimos que había lo que se llamaba la enfermería, que tenía hasta un aparato de rayos X. Estaba perfectamente dotada, tenía todo el material que se necesita en una enfermería y estaba colocada en la parte de dormitorios.

Recuerdos por la negociación del paso de Diocesano a público, al profesorado no se nos informaba de nada. Entonces nos organizábamos un poco el profesorado para bajar a hablar a Lérida, a ensenyament, para hablar sobre que iba a pasar con nosotros, y bajábamos Feliu y bajaba yo a Lérida a intentar enterarnos un poco de lo que pasaba. No sabíamos si se iba a vender o no, que iba a pasar con el profesorado, con la gente... Nos marginaron en las negociaciones totalmente. Solo sabíamos que se estaba negociando.

Los inicios del instituto (público) fueron muy ilusionantes, el profesorado teníamos muchas ganas de que la cosa funcionara, mucho profesorado joven y con muchas ganas. Entonces funcionaba el instituto como un equipo. Los primeros años fueron muy ilusionantes, en el 86-87. Los profesores de la Lira y los del colegio ya nos conocíamos de haber coincidido y teníamos muy buena relación.

El año que yo empecé aquí, había en COU 52 alumnos de física, que era una optativa. Como en Poble Nou no había COU, los alumnos bajaban y por eso eran tantos. Bajaban también algunos profesores de Poble Nou. Entonces, dónde está conserjería ahora, había una pared de madera que se podía doblar, entonces había espacio para dos clases. Claro, yo llegué con 24 años y al verme con eso.

Va ser molt difícil adaptar-se a tants alumnes tan jove?

Bueno, no te creas. Cuando se es joven se ve todo diferente. Antes había dado clases particulares, pero clases a un grupo de alumnos como tal nunca.

También me llamaron del instituto de Poble Nou, pero me quedé en Tremp. El centro de Poble Nou era privado, porque era de las monjas de la Sagrada Familia. Sufrió también un proceso muy parecido al de Tremp, pero posterior. Era también de la Orden de la Sagrada Familia y también acabaron vendiendo el colegio y pasó a ser instituto. Es bueno que hagas un poco un estudio de la comarca, en el sentido de que ahora hay muchos institutos, pero en aquella época era la iglesia la que controlaba la educación por decirlo de alguna manera. Había aquí el Diocesano, el Poble Nou las monjas, en Sort era municipal. O sea que los centros la evolución era privado, municipal y después público.

Recordes alguns noms?

El director era mosén Luis Barbal, jefe de estudios era Ermengol Donisa. Había también Peretó, mosén Mas...

Una cosa también que me sorprendió muchísimo cuando vine es que el edificio, de lo que es hoy el instituto, por España, hay repartidos que son iguales los edificios. Los Salesianos en muchos pueblos de España hicieron que son el mismo edificio, entonces yo había conocido un pueblo en la provincia de Teruel que tiene el mismo edificio que este. Y algo que me sorprendió también cuando llegué es que los Salesianos habían hecho una excavación también para construir una piscina. Si cruzas la carretera y caminas por el camino que hay paralelo hay a la derecha como un campo que está excavada en hondo porque querían hacer una piscina.

Annex 4: Entrevista amb l'Anna Tomàs, professora de l'institut

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut? Com va ser?

Jo vaig arribar aquí l'any 1990, al curs 90/91. Si tens les dades de l'institut, em sembla que va començar com a públic al 86/87. Vaig arribar perquè jo no tenia oposicions, era interina, i de fet mai havia treballat d'interina. Fins llavors havia estat fent substitucions a la província de Lleida. Llavors funcionava així, apuntant-te on t'interessava. A principi d'octubre del 90 em van trucar d'Ensenyament de Lleida dient que si volia fer d'interina, o sigui per tot el curs, a Tremp. Per mi maravilla, perquè era tot un curs a un lloc. Pensava que bé. I mira, aquí vaig fer cap sense saber que m'hi quedaria tota la meua vida.

2. Quines assignatures imparties?

Vaig començar impartint francès, perquè vaig estudiar filologia francesa. Feia francès sol. Llavors en aquella època hi havia el sistema educatiu de BUP i FP, llavors feia les dos. Els alumnes podien triar entre francès i anglès. Quan jo estudiava hi havia més gent que feia francès que actualment.

3. On vas estudiar tu?

La universitat la vaig estudiar tres anys a Tarragona, perquè soc de Terres de l'Ebre. Llavors vaig fer 3 anys de la carrera allà i dos a Barcelona. Podries fer la primera etapa a Tarragona i després la segona a Barcelona.

4. Com recordes el canvi de BUP i COU a ESO?

Al principi pensava que seria una complicació i molt difícil. El sistema era molt nou i d'entrada, clar el moment del canvi de l'ESO va implicar que l'educació passes a ser obligatòria fins als 16 anys. Abans, a l'època de BUP i FP era obligatòria fins als 14 anys. Això per un costat, i clar al començament recordo també que venient del Valld'eflors que havien fet 8è, que eren los que tenien 14 anys, i venien aquí a fer 3r d'ESO. Llavors vam començar un any amb 3r d'ESO crec, o 3r i 1r, i després 2n i 4t així progressivament. I pues molt enrenou al principi, perquè clar un sistema diferent i clar. Lo que recordo molt del principi era que canviàvem d'horari cada trimestre, els pobres equips directius canviaven cada trimestre, no ho sé perquè, perquè hi havia les matèries optatives llavors amb els combinats, no ho sé jo no hi era a l'equip directiu. Vam fer no ho sé quant de temps, però ja després es va anar eliminant. Si tens un horari per un curs doncs ja està. Perquè clar llavors les classes eren matí i tarda, i això de canviar els horaris era un enrenou. A poc a poc ja ens vam anar adaptant.

5. Com era l'ambient als inicis de l'institut públic?

Al principi, quan vaig arribar per mi molt bé. Per mi millor perquè clar un quan ho viu és diferent. Era molt jove i venia amb la idea, com havia fet una

substitució a la Seu d'Urgell i allà l'institut era una mitja més gran, llavors vaig pensar que això seria com allà. Vaig arribar i vaig veure que aquí com era un institut públic nou, pues hi havia una quantitat de professorat una mica més grans que jo però no molt tampoc, em vaig emportar una sorpresa agradable. Això va fer que hi hagués molt d'ambient entre els professors joves i demés. Fèiem la feina igual, però clar l'ambient no és el mateix quan tens 20 anys que quan en tens 40 o 50. Hi havia professors grans també, però el que dominava era professorat jove.

6. Es cobrava millor o pitjor que actualment?

Jo és que soc molt dolenta amb aquestes coses. Clar, quan no has cobrat mai un sou et sembla un gran sou, i em vaig sentir molt rica de cop. Després, clar, les despeses canvien, no és el mateix quan ets tu sol que quan tens una família. Jo la veritat què del sou no m'he queixat mai.

7. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

Quan vaig començar l'edifici exterior era igual, però hi havia, el primer any que vaig estar aquí, crec que va ser l'últim any que encara hi havia la residència d'estudiants. Quasi no hi havia ningú. L'institut és com dos edificis, la part on som ara i l'altra, que s'ajunten a la sala de profes. Pues tota aquesta part d'aquí eren classes, lo que no eren així. On hi ha ara secretaria hi havia un passadís llarguíssim també. I bueno, tot el gimnàs no teníem, teníem una sala gran, però el gimnàs que teníem ara es va fer més tard. El pati era igual.

8. Què se'n va fer dels dormitoris? Es van mantenir?

La part que era la residència, pues encara hi havia gent, però crec que molt poca. Allò després es va quedar un munt d'anys inutilitzat, fins que no van fer obres al 2006. Els dormitoris els havia vist algun dia amb el Jordi Serra, que li agradava anar i veure coses per allí. Allò quan ja ho veus desmantellat, quan quedaven restos ja de dormitoris, aquell munt de lavabos, dutxes i tal. Tot allò és el que ara és les classes de 1r i 3r d'ESO, el centre de recursos i el pis de dalt, que ara hi ha el CAI, departaments i això.

Es van seguir les classes mentre hi havia les reformes? O es va començar a l'estiu?

Pot ser sí que es van començar a l'estiu, no me'n recordo, però les obres van durar molt de temps i es va continuar fent classe. Jo recordo que pensava, ostres no podem fer classe, i sí sí. El Jordi Serra amb això va fer una labor boníssima. Ell va estar posat a davant sempre i ell sabia com anaven les coses. Ell deia que era on treballarien i deia quan s'havien de moure algunes classes cap a altres zones, per utilitzar espais de l'antiga residència i tal. Va ser molt menys caos del que semblaria, sí que és veritat que algun dia es podia sentir sorolls i gent que rondava, però no va ser molt complicat.

Recordo que va haver-hi uns anys que no teníem lloc on fer el sopar de l'intercanvi amb França, perquè no era petit, clar la cosa era que no teníem aquell passadís llarg. Llavors un any vam fer el sopar a Cellers, perquè no podíem anar enlloc. Després també, una vegada vam anar al Tarraquet. Teníem aules, però cap espai així gran.

9. Com eren les aules?

Recordo que les finestres eren com de fusta, era bonic igual, jo sempre he trobat que és un institut molt bonic. Aquí, això d'aquí eren finestres també, i la gent passava i podies veure, que ho vam anar tapant i posant suros, perquè si no passaven els alumnes i es veia tot. També recordo unes classes grans, que tenien com una mampara, les portes aquelles que es pleguen, pues hi havia una classe amb això i la classe de després, separades per la mampara. El que passa és que una de les dues era pissarra, i a vegades si hi havia algú escrivint i es movia era divertit. Això d'aquí era la mateixa estructura però sense estar tan modernitzat. Les persianes eren així de color verd, que ara estan canviades totes.

10. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

De l'arribada recordo, no de l'institut ben bé, de Tremp. Quan em van dir que havia d'anar a Tremp, jo no hi havia estat mai, i per mi això era el Pirineu, per allà la muntanya. Vaig venir amb tren des de Lleida, i vaig pensar, ara t'has d'anar fixant amb les estacions de demés, perquè jo estava acostumada a fer la ruta Tortosa-Barcelona, que hi ha estacions i pobles i vas passant. I comença a passar el tren, fins a Balaguer, i eren tot de túnels, i pensava on me'n vaig? I després, St. Llorenç de Montgai, Àger, que les estacions estan a quilòmetres del poble, i pensava i el poble on és? Plovia i tot i semblava com un mal presagi. Però mira, després vaig arribar i tot bé.

I de l'insti pues això que t'he dit, que Tremp no era com la Seu d'Urgell, i la companyia va estar molt bé.

Annex 5: Entrevista amb el Jordi Serra, antic alumne dels Salesians i exdirector del centre

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut?

Vaig entrar com a alumne quan tenia 10 anys, al 1960. El primer any que es va fer l'institut. Vaig estar fins al 1964, a l'acabar el batxillerat elemental. Cada vegada que havies de canviar de grau, perquè hi havia el batxillerat elemental, que durava 4 anys, i revàlida. Els havies d'anar a fer a Lleida. Les notes que et ficaven aquí no servien per res. Llavors amb un dia havies de fer tot el curs a l'institut Màrius Torres.

2. Vas estar amb els Salesians? Com era l'experiència? Eren molt estrictes els professors?

Sí, mira, veus tots aquests d'aquí? Quan entràvem a classe s'havia d'entrar amb files i amb silenci. El número d'alumnes per classe eren 30-40.

Qui va ser el primer director de l'institut?

El primer director de l'institut va ser Francesc Varela, que era fill d'un general franquista. És per això que va aconseguir que quan van construir el campament Martin Alonso, va aconseguir l'exèrcit li deixés aquesta màquina, aquesta excavadora, que era del cos d'enginyers. La màquina estava pensada per si s'havia de retirar un cos d'exèrcit d'algun lloc, agafaven, el ficaven a les vies del tren, i trencaven totes les travesseres, no podia entrar material pesat, etc.

Aquest que veus aquí, el Bisbe Iglesias Navarri, que encara té la placa allà, que no la vaig voler tocar. Aquest home se li va acudir montar, perquè aquest d'aquí, mossèn Casimiro, li va insistir que aquí s'havia de montar algun centre de formació, perquè a tota la província de Lleida només hi havia dos instituts, el Màrius Torres i el de la Seu, cap més. Nosaltres, tots aquests que veus aquí, hi havia molts que estaven interns. La imatge deu ser del 1962.

Tu vas ser intern?

No, jo era a casa, gràcies a Déu.

Havíeu d'anar amb aquesta bata sempre?

Sempre, aquesta bata, tu podies anar vestit com et donés la gana, però la bata, quan entraves aquí obligatòria. Això va ser durant els 15 anys que van estar els Salesians, des de l'any 60 al 75.

Llavors, per què van marxar els Salesians d'aquí? Per la crisi vocacional, que va venir després del Concili Vaticà II. Els Salesians, la seva manera de treballar era també molt dura. Els que es preparaven per entrar de Salesians havien de fer magisteri, i llavors, abans d'estudiar teologia havien de fer tres

anys de pràctiques de mestre. Aquests es passaven tres anys fent les pràctiques de mestre, i una vegada havien passat aquests anys anaven a la universitat a estudiar teologia, i una vegada havien acabat els ordenaven capellans i tornaven a treballar. Que cobraven aquesta gent? Res, el menjar, dormir, les sabates i el vestir. D'alguna manera feien treball esclau, treballaven per l'ordre. I que va passar? Eren gent molt preparada, i quan el Concili Vaticà II va permetre que marxessin, van començar a marxar.

Quan anava a classe anàvem a la capella, i fèiem missa i rosari diari. Era petiteta i anàvem tots.

3. Vas viure el canvi dels Salesians al Bisbat?

No, jo l'any 65 ja vaig anar a Sarrià. A Sarrià vol dir que padre Varela, el Bisbat l'utilitzava per obrir col·legis. O sigui el van enviar aquí a Tremp, ja t'he explicat que em van dir que era fill d'un militar. Llavors lligues caps, que l'exèrcit deixés una màquina que anava amb benzina i que destinessin dos sergents aquí a creure a les ordres d'un capellà com a què no, si ho hagués demanat un mossèn de Palau per exemple li diuen que no. Un maquinorrio que per aquí no se'n veia cap ni una, ademés això era de l'acord amb els Estats Units de l'any 50.

4. Com vas arribar a ser director?

Jo arribo a ser director l'any 93. I abans d'estar aquí pues, quan vaig acabar l'exèrcit, vaig buscar feina. La meva germana em va dir que hi havia un anunci al diari que demanaven un enginyer i me'n vaig anar i em van agafar, i vaig estar treballant al món del fred i l'aire condicionat, fent cambres frigorífiques. Dos anys treballant en aquesta indústria. I a Lleida, hi ha un institut que ensenyen calor, ara en diuen fred i calor, i jo en aquell institut hi vaig muntar un grup aerotèrmia, i em va agradar. Em van preguntar si volia fer de professor de tecnologia de fred, i els hi vaig dir que no. Un altre any m'ho tornen a preguntar i els hi dic que sí. Vaig pensar que tindria tres mesos de vacances, i el salari era atractiu. Me'n i vaig anar, al any 78/79, vaig estar treballat allí durant 9 anys. Llavors, em vaig casar.

Per tant, al any 86 obren això, i jo ja estava tip d'anar fins a Lleida. Vaig dir, demano el trasllat a Tremp. I vaig aconseguir una plaça a Tremp l'any 86. Quan ja era públic. Vaig estar de professor aquí del 86 al 93. I llavors el Carles Aguilar va plegar, i va dir, com que venen les obres.

5. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

A la zona de secretaria hi havia un passadís llarg, i als costats, a les parets hi havia tot de vidres. La secretaria llavors estava al centre de recursos. Mira veus, aquí fèiem les classes de cant. Es posava un xicot d'aquests que feien pràctiques de mestre, i a cantar. I pobre de tu que hi hagués algun que

s'hagués mogut o alguna tonteria d'aquesta, que se n'anava a donar voltes al camp de futbol, doncs 20 voltes, 30 voltes.

6. Com eren els dormitoris? I les aules?

L'espai que hi havia d'aquí a dalt no es podia utilitzar, perquè hi havia els dormitoris. Hi havia una línia de llits llarguíssima, amb llits, lavabos, dutxes, i els interns dormien aquí a sobre. Al segon i tercer pis. Eren només masculins i cabien uns 300 alumnes. Tenien el llit i un armariet. Van arribar a haver-hi uns 200-250 alumnes interns.

7. I l'any en què es va vendre l'institut?

Al any 86 els diocesans, el Bisbat, mossèn Alanis, va haver de vendre el col·legi. Per què el va vendre? Perquè no li va quedar més remei, li van obrir una secció de batxillerat a la Lira, amb el Carles Aguilar, la Dolors Castells, una tal Rosa Santos i els alumnes de Tremp es van anar a matricular allà. El senyor Bisbe va veure que estava molt magre.

Els militars estaven molt tips d'haver de pagar una quota mensual, jo havia sentit que dos militars deien que s'estalviarien 12.000 pessetes al mes del que pagaven de quota del col·legi, que li pagaven al director. Per això van proposar muntar un institut militar. Perquè al 74 monten l'AGBS. Això va ser un altre component per forçar al Bisbat a vendre. A Lleida també van obrir un col·legi per fills de militars, que es deia Capità Masip, i si sobraven places podia anar tothom.

8. Les remodelacions del 2006 les vas gestionar tu, veritat? Què va canviar?

La remodelació va costar de l'any 93, que vaig entrar, fins que es va començar les obres. Es va quedar tot com estava mentre. Vam agafar un grup d'alumnes forts i vam amuntar tots els armaris i llits d'aquí cap a l'altre costat, a l'altre dormitori. Aquell espai el vam convertir el gimnàs, on hi ha ara la biblioteca, el CAI, tot allò era dormitori. Vam provar un any.

Sobre l'any 2000, després de 7 anys, jo vaig trobar una postal on sortien els capellans i se'm va acudir enviar-la a un xavalet d'aquests, que es diu Delfín Gibert. Aquest xaval es va quedar l'estiu aquí, i ens va explicar la seva vida quan es va quedar aquí amb els Salesians. Ell baixava per unes escales, obria la finestra, anava al bar i tornava. Ell deia, "si me hubiesen pillado me matan". La postal aquesta li vaig enviar perquè fèiem una trobada d'exalumnes d'aquesta promoció. La vaig enviar a l'atenció d'aquest xicot. Em va dir que li feia molta il·lusió vindre. Llavors treballava a Estats Units, i era el que estava més lluny. Va posar ell la data, i vam fer un sopar. A aquest sopar vaig convidar el delegat d'Ensenyament, i també va vindre. Van fer parlaments i es va dir que si no hi havia diners per arreglar el col·legi, el finançarien des d'Amèrica. No va ser així, el delegat al sentir-ho ho va

transmetre als seus superiors i va ser finançat des d'Ensenyament. Al cap de quatre dies ja havien engegat el projecte de remodelació de l'institut. Van aprovar el pressupost i es van començar les obres.

Les obres es van fer mentre es feia classe veritat?

Va ser tot alhora. Per exemple, la Victòria, professora de matemàtiques, estava fent classe i li baixava l'aigua per la pissarra. Perquè havien tret el teulat. Van treure totes les pissarres i es sentia moltíssim soroll. Els alumnes es van portar molt bé, sortien tots per aquí baix. Hi havia una grua enorme a les escales d'incendis. Les obres van durar un parell d'anys. Tenen fotografies de totes les fases de l'obra al centre de recursos.

9. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Mira, una anècdota, el primer any, l'any 93, va entrar un individu aquí. Que buscava una noia, i es va ficar per un passadís, on hi havia el Manel fent classe i li va dir: "usted es un professor de mierda". Mentrestant, jo estava a secretaria i va trucar el conserge dient que hi havia un borratxo. Els hi vaig dir a secretaria que truquessin a la policia i vaig anar cap allà. Li vaig dir fins a tres vegades que marxés d'allí. Quan no va fer res, el vaig agafar de les muñequas i el vaig portar cap a consergeria. Allà em va intentar pegar. Li vaig donar un patac i va baixar les escales. Va arribar la policia municipal, i va dir: "estos vienen a por mí". Va intentar escapar-se i van haver de treure-li la pistola. Era un home casat i afillat d'Igualada o per allà, i estava reclamat per 6 jutjats. Buscava una nena que havia treballat de cambrera a Sort, i aquest pocavergonya ja li havia extorsionat 250.000 pts, i venia a buscar més calés. El denunciem, li van prendre les huellas dactilars i va estar uns dies al calabós aquí a Tremp, va entrar al jutjat i va sortir al carrer. Al jutjat hi havia la seva dona i la seva filla petita.

Annex 6: Entrevista amb el Manel Riu, professor de l'institut

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut? Com va ser?

Jo vaig arribar a Tremp al setembre del 1992, o sigui vaig començar al curs 92/93. Jo vaig començar a treballar l'any anterior, a Molins de Rei. Al juliol del 91 aprovo oposicions, jo no havia treballat mai a ensenyament, llavors tenia 26 anys. Vaig ser a Molins de Rei, que feien reforma experimental, que després seria la LOGSE. A finals de curs vaig concursar, que era obligatori, i em van donar Tremp. No tenia cap relació amb Tremp. El que passa és que el primer any a Barcelona amb 26 anys, era molt complicat fer classe, perquè un tio molt jove, que ve directament de la facultat, es troba amb unes coses increïbles, que no t'ho esperes el que trobes. Llavors arribo aquí a veure l'institut, cap a finals de juny, i ja no queda ningú. Em trobo al Carles Aguilar, el director i a l'Isidre, el cap d'estudis, i em diuen que allà ja s'han acabat les classes, i a mi a Molins de Rei em feien anar allà a no fer res. Vaig pensar, que s'hi devia viure bé. I res, arribo allà al 92, perquè em va tocar i perquè vaig decidir que a Molins no continuava, que no es podia aguantar. El que vull dir és que si m'hagués tocat algun altre lloc també me n'hauria anat, amb la idea de tornar un altre cop a Barcelona. Però clar, un arriba provisionalment, va mirant, esperem, i al final un s'hi queda. En el meu cas ja hi havia bastant gent, quan això comença a ser institut va arribar gent que va arribar aquí i s'hi va quedar. Com el Carles Aguilar, la Victòria, etc.

2. Quines assignatures imparties?

Castellà, jo de fet aquí he fet sempre castellà amb algunes excepcions. Durant uns anys vam desdoblar amb l'Anna Tomàs francès, perquè hi havia molta demanda i es podia fer. Ara l'estructura dels horaris es una altra i ho pot fer ella, però llavors no es podia fer. I després, alguns grups de reforç alguna vegada, he fet català i fins i tot matemàtiques. Però la base es castellà i literatura.

3. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

De fet l'edifici eren dos edificis, perquè el que hi havia al 92 era exactament el mateix que van deixar els capellans al 86. Aquí hi ha dos etapes de capellans, la dels Salesians i la de l'Episcopal. Hi havia el de Lleida i el de Tremp. Hi havia dos edificis, que ara estan ajuntats. Quan jo vaig arribar, cada pis estava separat, i l'única comunicació entre els dos edificis era des de la planta baixa. Hi havia unes escales per pujar per un costat, que són les que hi ha ara darrere de consergeria, que són les d'emergència. Després hi havia unes altres escales que eren les que hi ha on hi ha el centre de recursos, les que pugen al pis de dalt. Aquestes eren les dues escales que hi havia, i per anar a qualsevol lloc dels dos edificis d'un pis a un altre s'havia de pujar i tornar a baixar, perquè eren dos edificis. La comunicació que hi havia era més o menys on hi ha el pati davant del gimnàs, allí hi havia dos esglaons

i hi havia una porta no gaire gran, i per allí es passava. Per què la planta baixa no era el mateix nivell? Perquè eren dos edificis.

No hi havia gimnàs, va voltar moltíssim per l'institut, el vam tenir on tenim ara la biblioteca. Aquests dos edificis, l'edifici d'allà, on hi ha la franja, tot allò eren dormitoris. I l'edifici de les aules és aquest. Els capellans, quan fan el primer edifici fan allà tot, l'internat i les aules i el menjador i tot. Però ja veuen que estan creixent molt. Van decidir fer el segon edifici i allò va quedar com menjador, dormitoris, etc. Quan jo arribo al 92 tot això són aules, i allò d'allà està casi inutilitzat. Tenint en compte que el curs 91/92 encara hi havia internat, o sigui quan jo arribo aquí és el primer any que no poden dormir aquí xavals. I per què la Generalitat, que no tenia cap residència, aguanta això? Perquè clar, la Generalitat quan agafa aquest edifici a l'any 87, es troben amb alumnes matriculats que venen de la Vall d'Aran, d'Esterri, de la Ribagorça. No els poden fer fora, i estan uns anys de transició per anar liquidant. Suposo que l'any 91/92 ja devia quedar molt poca gent. Jo quan vaig fer classe el primer any tenia alumnes de la Ribagorça, etc., però ja no dormien aquí.

Llavors, quan arribo aquí l'edifici d'allà està casi inutilitzat, només hi ha a baix, a la planta baixa, que és l'únic que es feia servir, hi ha secretaria, una part que es el menjador i a dalt els dormitoris.

Des del 92 a poc a poc vam anar utilitzant l'altre edifici. Per exemple, hem de fer aules d'informàtica, agafaven una mica de dormitori; va arribar el SIEI, i es va posar un lloc que era l'antiga cuina; els de música, es va habilitar una cosa; els de dibuix, volien una aula, etc. I vam anar ocupant a poc a poc abans de les obres. L'únic que passa, que per pujar i baixar havíem de donar un tomb. Feia fred, el que vulguis, però com a mínim hi havia espai. Quan van arribar les obres tot aquell edifici el teníem pràcticament tot ocupat.

4. Què se'n va fer dels dormitoris? Es van mantenir?

Els dormitoris eren dos o tres lliteres, i a l'últim pis hi havia un dormitori gran, col·lectiu, que era de camaretes. Una sala gran, i per grups de dues lliteres amb unes separacions, típic dormitori militar. Allò ja el primer any es van tirar i es va fer servir com a sala d'actes, gimnàs, com el que es podia.

Es van mantenir, ja no dormien, però quan arribo encara hi havia els dormitoris i tot. Els de castellà vam demanar un departament i ens van donar un espai a un dels dormitoris, que encara hi havia la pica i l'aixeta i tot això.

5. Com eren les aules?

De fet les aules, amb les obres no han canviat. Són les que hi ha ara. Per què que han canviat de les aules? Les finestres exteriors, les finestres interiors d'aula, que cada una tenia unes que donaven al passadís, això s'ha canviat.

S'ha canviat la calefacció, el sistema elèctric, tot s'ha modernitzat. L'únic que ha canviat molt de les aules és que abans hi havia unes aules que estaven separades per una mena d'acordió de fusta, que es podia tancar i obrir, i això va desaparèixer.

Una curiositat és que, quan es van fer les obres el que volien fer era remodelar tot, i quan van aixecar a la part de secretaria unes rajoles, es van trobar que per sota hi havia una altra instal·lació d'electricitat inutilitzada, que ningú sabia que existia. Van trobar tubs de l'època dels capellans.

6. Com recordes el canvi de BUP i COU a ESO?

A mi em va agafar de cap d'estudis. Aquí al curs 99/2000 ja no es feia res de BUP ni res de COU, ja era l'ESO. El primer any del canvi va ser amb 1r i 3r d'ESO al any 96/97, i van pujant. Llavors, quan es va fer el canvi la gent tenia molta por, perquè no s'havia fet cap canvi des de l'aparició de l'EGB, COU i FP, a l'època de Franco. I la LOGSE, que es dels anys 90 va ser la primera gran reforma del sistema. Llavors van decidir fer la primària fins als 12. Van aprofitar per fer una sèrie de canvis en la manera d'ensenyar i fer les coses. O sigui quan va arribar la sensació va ser de por i de veure què passarà. Primer, que no havíem tingut mai xavals de 12 a 14 anys. I segon, que era un món de crèdits comuns, crèdits variables, avaluació per procediments, continguts, una cosa bastant embolicada. Vam començar horaris per trimestres, els alumnes feien un munt de variables, fins a arribar al punt que els de 4t, perquè anava pujant, a l'últim trimestre potser feien una assignatura i la resta tot optatives.

Què va passar, que jo ho vaig veure, que la gent es queixava. I clar, jo com a cap d'estudis en deien, allà ho fa així, com es?, etc. I jo, com 400 caps d'estudi de Catalunya, o més, vam començar a posar pedaços al sistema organitzatiu de la reforma. I els pedaços eren, doncs mira farem horari únic, per exemple, faran tres trimestres castellà però dos hores a la setmana. Una altra cosa que em van dir, mira allà fan passar les variables com comuns, un altre pedaça. No es que els fes jo, era que ho feien també a altres llocs. Vam fer horari únic una altra vegada, vam reduir molt els variables aquests i els vam repartir entre assignatures i fer-los obligatoris. De manera, que tu feies un variable obligatori de català, per exemple. El que era curiós, era que quan fèiem una cosa aquí a l'Institut, al nostre, al cap d'un any o dos era el que s'havia de fer, per normativa. No era que ho inventés jo, sinó que vam veure que als centres intentàvem arreglar la LOGSE.

Per exemple, les avaluacions que fèiem aquí, jo he trobat algun full DIN A3 per un alumne. Llavors posava l'alumne, totes les assignatures, procediments, continguts, actituds i nota global. Per cada alumne un DIN A3. Tot això es va anar modificant, i totes les franges aquestes es van veure

reduïdes al que és ara, una franja per si algú vol fer religió i una altra per fer segon idioma, i ja està. Ens vam amotllar i ens vam adaptar, per fer les coses diferents. Vam fer grups flexibles, que quan jo vaig arribar ja hi eren. La diferència entre llavors i ara és que vam buscar adaptacions per fer les coses bé, i ensenyament les va convertir en norma. Ara, el que ens diuen ens ho creiem, i no busquem solucions.

7. On vas estudiar tu?

Jo vaig estudiar al meu poble a Benavarri, a la Ribagorça. Després vaig fer el BUP i el COU a Lleida, i vaig estudiar filologia a Barcelona. Em vaig treure les oposicions, en total m'hi vaig estar 9 anys.

8. Com era l'ambient als inicis de l'institut públic?

Ara som 70, llavors érem 40 professors, i els alumnes eren quasi els mateixos. Aquí, a mesura que han baixat els alumnes han anat pujant els professors. Quan jo vaig arribar aquí, jo era jove, de 26 anys. Hi havia persones més joves que jo encara. Hi havia gent de 24-25 anys. Hi havia una sèrie de professors que eren grans, que veien de l'època dels capellans, però una massa important de joves. Mira com era la cosa que vam fer un sopar dels docents del Pallars, allà al Bertran de Salàs, i ens vam quedar de pedra al veure la gent tan gran. Tots els mestres de primària eren molt grans, però grans vull dir més joves que jo, i jo ara tinc 59. Tenien 45-50, però semblaven molt grans. I després, vam anar envellint els que hi érem i els interins i substituïts arribaven de 30-35. Ara els últims anys hi ha molts professors joves un altre cop.

L'ambient era bo, els joves de llavors fèiem sopars, etc. Clar, érem aquí com amb pisos d'estudiants però amb pasta. O sigui a la carrera tots érem amb pisos d'estudiants però amb diners justets, i llavors ens ajuntàvem uns quants profes i cobrant un sou, un sou que als 26 anys no te l'acabaves. Llavors aquí quan vam arribar anàvem a sopar, i com molts els caps de setmana marxaven sortíem molt el dijous a la nit. A sopar i de jarana. Va coincidir que estaven fent unes obres de la carretera d'aquí a Cellers i que, a l'hospital metges i infermers també es quedaven aquí a viure. Per tant, tots aquests joves sortíem cada dijous a la nit al Niu, allà on és ara el Tapes i Vins, era com un pub/discoteca. Un dels que treballaven a la carretera es posava a tocar l'orgue i allò estava a rebentar de profes, com si fossin unes festes universitàries de Lleida. Donaven les 5 de la matinada per empalmar i venir a classe, i cada dijous a sopar a tot arreu. El Niu tancava a les 3 de la matinada, però després n'hi havia un altre que tancava a les 6 i allí anàvem. Ara no és diferent, però clar, ara ja no hi soc. En aquest aspecte, l'edat dels professors s'assembla molt actualment a com era llavors.

9. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Recordo una vegada, que era carnaval i el dimarts es feia ball. Allà al poliesportiu. Dijous hi havia sopar i també hi havia ball. I aquí teníem el costum de sortir disfressats tots junts, i vam anar de nenes de l'EGB, amb la bateta, pintades i així. Vam sopar i vam acabar a les 6 de matí, i clar jo tenia classe al dia següent. Em vaig adormir i vaig fer tard, i vaig pensar que no tenia temps de dutxar-me, però quan em vaig veure al mirall encara anava pintat i clar, em vaig haver de rentar.

Hi ha una altra cosa que em va passar, teníem unes hores que es deien hores B, en les que tenies la meitat del grup. Jo estava fatal aquell dia, vaig començar a passar llista i no em responia ningú i hi havia molt d'enrenou. Vaig dir que si no contestaven hi hauria falta, i seguia l'enrenou. Vaig dir que ja n'hi havia prou i vaig començar a posar faltes, i després vaig sentir que algú deia que eren l'altra meitat de la que estava passant llista.

Una altra anècdota és que, en l'intercanvi amb França, quan estàvem allà vam anar a veure Roquefort, i un grup d'alumnes em va dir que portaven molts dies ja i estaven farts del formatge, i que fins i tot li havien posat el nom del formatge al poble.

Annex 7: Entrevista amb la Carme Fontelles, exprofessora del centre

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut? Com va ser?

Al 1982 fins al 2016. Jo era llicenciada en història i havia demanat feina aquí i es va posar de baixa una professora que es diu Rosa Queralt, va tenir una nena i llavors em van contractar a mi perquè sabien que jo buscava feina, vaig estar de substituta d'ella. Això va ser a la primavera. Al començament del curs següent, el professor que tenia de català, que era psicòleg, perquè llavors no hi havia casi cap llicenciat en filologia catalana. Els capellans em van dir, amb història no faràs res, està ple de professors d'història, has de fer català. Llavors hi havia uns cursos que penso que ara no es fan, que es deien mestre de català. Era com una cosa que havien de fer tota la gent que volia ensenyar. Perquè abans el català estava prohibit, jo per exemple no vaig estudiar res de català. Llavors això durava tres anys, però et podies examinar lliure, a l'estiu, etc. Jo ho vaig fer molt accelerat, mentres estudiava a Lleida els dissabtes, que ens feien classe, jo feia pel meu compte coses lliures. Com els capellans sabien que jo estudiava això, quan aquest professor que t'he dit se'n va anar a Pobla, perquè li pagaven més, llavors ja em van contractar.

2. Quines assignatures imparties?

Quan jo vaig arribar hi havia el Joan Sobirana de professor de català. Fa uns anys li van fer un homenatge. Aquest senyor no tenia cap titulació, però havia après català a la República. Per tant, a les actes, els professors havien de signar, i un no llicenciat no podia signar. Llavors, jo els hi anava perfecte, perquè firmava les actes d'ell, com si jo fes les classes d'ell. En principi ell feia unes quantes classes, de batxillerat i FP. Que ara en aquestes no es fa català, però abans sí que es feia. Hi havia català a tots els cursos, dos hores. Llavors aquest home ja es va jubilar i em van donar cursos de tot, BUP i FP, i signar les actes de tots. Jo encantada de la vida de tenir feina.

3. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

Mira, possiblement això era la capella, de quan hi havia els capellans, que devien ser 3 o 4, la resta professors. Llavors s'entrava per una altra porta... Una cosa que la gent no es creu és que abans, totes aquelles classes de l'altra ala, totes les classes, quan vaig entrar a treballar aquí estaven separades per una mampara de fusta. Jo quan anava a les monges, ens examinem aquí, que venien professors de Lleida del Màrius Torres, que no es deia així, es deia Instituto Nacional de Enseñanza Media Masculino de Lérida. Venien profes que s'estaven dos dies aquí a Tremp, dormien al Segle XX i ens examinàvem aquí tots els nens dels capellans i nosaltres. Com ho feien per vigilar tanta canalla? Obrien les mampares i un capellà al final, un altre professor al mig i a final. Imagina't tot aquell edifici amb mampares. Més tard, les monges van aconseguir que cinquè i sisè de batxillerat s'examinés allà.

Jo me'n recordo de les classes així i després que els capellans manaven, manaven molt, perquè clar era una empresa privada, i si ells deien que algo es feia així així es feia. Començàvem al setembre, bastant aviat i els públics començaven a l'octubre. I feien molta més classe, pensa que érem 16 professors en total i ara, tot i que fan més coses, potser són 50. Els que érem vells dèiem, això que ara fan 40 nosaltres ho fèiem amb 16. Nosaltres fèiem 25 h a la setmana i 5 de permanència, 30 hores a l'institut, i ara en fan 18.

4. Què va canviar amb les reformes?

El Jesús Calvet va fer un vídeo on es veu molt bé, pregunta-ho a secretaria. Durant les obres vam tenir molt de soroll, no vam parar en cap moment de fer classe. Va haver-hi un dia que a 3r de BUP rajava aigua de la paret. Ho vam suportar, però hi havia gent que es queixava contínuament. Un soroll insuportable, paletes amunt i avall, grues, etc. Però mira ara tenim un institut fantàstic, algú s'havia de sacrificar.

Van canviar això de les mampares i van posar parets. Perquè clar això implicava que si tu estàs fent classe i a l'altre costat hi ha gent que fan soroll ja es sent tot. El que passa és que amb els capellans això no estava contemplat, perquè hi havia una disciplina, que era impensable que algú es portés malament. Ara és diferent.

Els capellans eren molt estrictes?

Comparat amb el que s'ha vist després bastant.

5. Hi havia l'internat quan vas arribar, veritat?

Sí, quan jo vaig arribar encara hi havia gent interna. Estava aquí a dalt, la tercera planta. Hi havia l'internat, el menjador i els capellans vivien aquí. Després, per treure tots aquells llits de ferro, hi havia com 200 interns, això vol dir 200 llits de ferro i feien molta nosa. No els pots agafar i posar-los a l'altell. El Serra va decidir llogar a uns xatarreros de Lleida i amb un matí s'ho van liquidar tot. Es que clar, que en fas? Van haver molts problemes, però el Serra els va saber sortejar molt bé. El soroll, treure coses, etc. Abans de que comencessin les obres, dels dormitoris en van fer gimnàs.

6. Com eren les aules?

Les aules a més de les mampares tenien tarima. De tarimes encara n'havia vist aquí ja com a institut, i no fa tant de temps. Jo ara tindria por de caure. A més, estava permès fumar a les classes, els professors. Jo aquesta imatge que recordo del professor damunt la tarima i fumant em sembla de la prehistòria això.

De fet, això de fumar s'ha discutit molt aquí a l'institut en un claustre i tot. Discutir on acabava el límit de l'institut, l'entrada, per fumar o no fumar. Perquè hi ha gent que considerava que no s'hi podia fumar. Hi va haver gent que va parlar de metres i tot.

7. Com recordes el canvi de BUP i COU a ESO?

Tot això va ser molt embolic. Jo encara a vegades penso que perquè el van fer aquest canvi. Va ser un gran embolic perquè ens va costar molt entendre la filosofia de l'ESO. Això dels crèdits i crèdits variables, i variables que duraven mig any o tres mesos era complicat. Amb tres mesos costa molt d'aprendre res. Això dels crèdits ens va costar molt. Nosaltres estàvem acostumats a fer un examen, un treball, fas la mitja, etc. Però ens van posar actituds, valors i normes i ja després els continguts. Si un alumne tenia una bona actitud i suspenia, semblava que la dolenta erets tu. Abans es valorava més el saber, potser massa i tot, però després va passar a què ja no li donaven tanta importància i ara potser tornarem enrere. Canviaven els variables i els horaris també, tinc molt mal record d'això.

8. On vas estudiar tu?

Vaig estudiar a les monges i vaig estar allà interna. Després vaig anar a fer COU a Lleida, i això equival a 2n de batxillerat. Llavors era 4 anys de batxillerat elemental, 2 de superior i COU. A les monges vaig fer lletres, perquè era obligatori i a l'institut feien ciències. Això demostra que els polítics no tenien cap visió de futur. Hi ha gent que a 4t van marxar de Tremp perquè no podien fer ciències. Una companya meua volia fer farmàcia, i va haver de fer lletres i després el COU de ciències. El COU aquí no es feia, no sé si el COU amb els capellans es va arribar a fer mai. Després vaig fer 3 anys de carrera d'història a Lleida. Allí feien història general que es deia, i després els últims dos anys els vaig fer a Barcelona, perquè feien història contemporània.

9. Com era l'ambient als inicis de l'institut públic?

Va ser com d'alliberament, per una part. Perquè es que allò ja no podia durar gaire més. No es podien permetre pagar un professor d'anglès, perquè n'hi havia molt pocs i només feien francès. No podíem fer anglès. És més, quan vaig anar a Lleida a fer COU érem 10 classes, 9 feien francès i 1 anglès. Llavors clar, un llicenciat amb filologia anglesa difícil. Un cop va venir la Generalitat va canviar, perquè tenien més diners.

10. Quins professors van participar al començament?

Hi havia la M. Jesús París, la Núria Campàs, la Rosa Queralt, el Víctor del Val, el Pito Romero, el Joan Feliu, el Jesús Calvet, la Pilar Lario, etc.

11. Qui era a l'equip directiu?

El Pito Romero va ser el director, la M. Jesús París era la cap d'estudis i el Joan Feliu era el coordinador pedagògic

12. Quin era el pla d'estudis?

El pla d'estudis no va canviar, perquè això ve de dalt, els capellans no ho podien haver canviat.

13. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Mira, l'anècdota més tonta va ser a l'entrar, que era tot un passadís enorme i el primer dia que vaig entrar hi havia mossèn Barbal, que feia resar aquí amb aquest passadís. Jo quan vaig entrar, en lloc de tirar recte i anar cap a les classes em vaig posar a la capella. Tots els alumnes miraven rient. Mossèn Barbal rebia els alumnes a primera hora aquí a les 9 i jo crec que resaven, i si no ho feien els hi donava una xerrada.

Annex 8: Entrevista amb el Carles Aguilar, exdirector de l'extensió de La Lira

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut a La Lira?

Al setembre del 1985.

2. Com va ser?

Vaig aprovar les oposicions al juny del 1985 i la primera destinació va ser aquí. Havia treballat abans dos anys en un col·legi privat a Barcelona. Vaig acabar a Tremp per equivocació. Quan vaig acabar, vaig demanar Barcelona i Rodalies, i evidentment no m'ho van donar. Llavors, com a mi m'agrada la muntanya, vaig demanar coses que pensava que estaven a la muntanya. Havent fet la Pica d'Estats recordava haver passat per Tremp, i pensava que estava donant més cap al Nord. Em van donar Tremp i vaig veure que això no era la muntanya.

3. Quines assignatures imparties?

Allà feia, clar era el 1r de BUP, només hi havia dos classes de 1r de BUP. Al 1r feia les ciències naturals. Em sembla que eren 4 h una classe i 4 h una altra, després alguna assignatura optativa i tenia 8 o 9 hores de reducció per ser cap d'estudis en funció de director.

Tremp al 85 era l'única capital de comarca de Catalunya que no tenia institut públic. Llavors van fer manifestacions i mogudes perquè tingués un institut públic. No van arribar a un acord la Generalitat i el Bisbat d'Urgell i van fer un institut públic aquí, però només amb dos classes de 1r de BUP. Clar, no podia tenir entitat d'institut perquè era molt petit, llavors es considerava oficialment una extensió de l'institut de Balaguer. Llavors, una extensió no pot tenir un director, llavors havia de ser un cap d'estudis en funció de director, que em va tocar a mi, i la secretaria que era la Dolors Castells.

Jo acabava d'aprovar les oposicions i pensava que em donarien les classes que no volia ningú i lo pitjor de lo pitjor i recordo venir aquí, clar vaig venir un mes abans de començar les classes. El que ara és l'escola de música, allà estava sobre el cine, pues havien fet unes obres per adequar-ho per l'institut. Dos aules on estaria l'alumnat, un hall d'entrada, una altra aula que es faria servir com a laboratori i una sala on hi havia el conserge, la secretaria i feia també de sala de professors. Tot això encara no estava acabat a l'agost i principis de setembre, perquè vam començar a finals de setembre. Llavors això, vam venir aquí i ens vam reunir a l'Ajuntament els dos que havíem aprovat les oposicions, que érem 5 o 6 professors, però només dos havíem aprovat les oposicions aquell any i ens havíem de repartir els càrrecs de secretari i cap d'estudis en funció de director. Llavors ens vam reunir amb el regidor d'aquella època, que era el Víctor Orrit i allà ens va dir que hi havien dos places que s'havien d'adjudicar i una era de secretari i l'altra de cap

d'estudis. Ens va dir que sortíssim a fora i ho parléssim. Ens acabàvem de conèixer amb la Dolors i tots dos pensàvem que era una càmera oculta perquè clar, 25 anys recent aprovat i que et diuen això. La Dolors va dir que no volia ser directora i mira, així va ser el nomenament de director i secretari d'aquell any.

4. Quins altres professors hi havia?

Hi havia de religió mossèn Mauri, que després va ser dels primers gerents del Consell Comarcal i ara té una categoria important dins del Bisbat d'Urgell. Després estava la Rosa Mari de la Seu d'Urgell que donava visual i plàstica i educació física, després una altra Rosa que feia anglès i després va ser cap d'estudis de l'EOI, la Rosa Queralt que feia història i la Dolors Castells de matemàtiques. Després teníem una secretaria i un conserge, que es deia Guillem Sabater. Profes érem 5 o 6 només.

Quants alumnes éreu?

Jo diria que una setantena, 30 i pico a cada classe. I aquests només pagaven les taxes escolars, que deurien ser, llavors en pessetes, 5 o 6 euros. Aquí era privat i pagaven, no sé quan, però pagaven, van veure que el 1r de BUP tenia 7 o 8 alumnes i van pensar que si això seguia així es quedarien sense alumnes i a l'any següent van fer les negociacions amb la Generalitat i va ser quan van vendre tot l'edifici i els terrenys al departament d'Ensenyament i La Lira va deixar d'existir i ja va passar a ser aquí l'institut.

5. Com descriuries l'ambient aquell primer any a La Lira?

Per als alumnes no ho sé, però dels professors, va ser el millor any de la meva vida, per exemple. Perquè era com fer vida d'estudiant però amb pessetes, amb peles. Hi havia molt bon ambient perquè els professors érem tots joves, uns 24, 25 i 26 anys, fora de casa, i després de classe reunions, festa. Amb els alumnes, com nosaltres érem joves, pues hi havia més connexió que no pas un de 50 anys. No hi havia tanta diferència com hi podia haver ara. Clar, la tecnologia, començaven llavors els ordinadors, no hi havia els mòbils, era una cosa més propera.

Tot i que jo tinc a fama d'haver sigut dur i estricte i tal, doncs jo crec que ens vam portar bé, i al final de curs fora d'horari escolar i de manera totalment altruista i generosa per part dels alumnes i dels profes, vam fer una sortida tipus campaments que vam anar a l'estany de Cavallers i al refugi Josep Maria Blanc, a la Vall de Boí. Vam demanar al SAM que ens deixes unes tendes de campanya i vam fer una acampada que vam estar 3 o 4 nits a la natura, vam anar 25 o 30 persones, i vam anar la Dolors, la Rosa Mari i jo. Això ara es quasi impossible de fer, els alumnes no voldrien veure ni en pintura els seus professors.

6. Vas passar a l'institut després?

La Dolors Castells, per exemple, sí que va continuar donant classes aquí. Jo, clar, havies de demanar destí cap al novembre o així, al novembre del 85 havia de demanar destí per l'any següent, i jo encara estava com amb shock una mica, i vaig dir ostres estic en un poble on no conec a ningú, pues vaig tornar a demanar Barcelona i Rodalies. Si hagués hagut de demanar el destí a l'abril o al maig hagués tornat a demanar Tremp, perquè ens ho vam passar molt bé. Llavors l'any següent vaig anar a Granollers, un institut de 1000 i pico alumnes, 80 i pico professors, feia el nocturn... m'havien tocat les classes que pensava que em tocarien aquí, les pitjors i que ningú vol. Llavors vaig comparar i vaig pensar ostres, s'està molt millor en un poble amb un institut petit que no pas a un de gran ni que estiguis a prop de casa. L'any següent vaig tornar a demanar una altra vegada tornar cap a Tremp, o sigui el curs 87-88. Llavors vaig ser professor ciències naturals, de biologia i geologia. I alguna assignatura així optativa. I ja no vaig marxar més.

7. Encara hi havia internat quan vas tornar?

Sí, llavors hi havia el Pito Romero de director, que va deure estar 3 o 4 anys, fins que va marxar a Lleida i vaig passar a ser jo el director. L'any 90 i vaig estar 3 anys.

8. Com eren els dormitoris?

Sí, de fet a l'estiu també feien estades esportives, que ara em sembla que van a l'alberg. En aquella època ja ho feien, i clar, estava tot fet pols, si hagués sigut una cosa privada segur que no els hi haguessin donat el permís per poder-ho fer. Llavors recordo que van posar algú de Lleida a negociar que poguessin continuar fent les estades aquí, i al final vam dir que no, sobretot per els que feien tallers, el Feliu i aquests, que sabien com estava la instal·lació elèctrica i tot i de seguretat estava tot fora de normativa. Llavors això ho vam aturar.

De l'internat doncs això sí que no me'n recordo. Potser els primers anys sí i quan vaig marxar es va deure anul·lar.

9. Com era l'ambient als inicis de l'institut públic? També hi havia molt professor jove?

Sí, no tant com ara potser, perquè m'han dit que ara n'hi ha molts de 24 i 25, i sí que eren joves sí. De diferent sobretot amb els últims anys, que vaig viure jo a l'institut, clar ara ja fa 4 que estic a fora i els últims 5 anys vaig montar l'entorn d'aprenentatge. Pues això els professors interins que venien de Lleida, Balaguer i algun lloc més anaven i venien amb tren o amb els seus cotxes. Al començament feien com més pinya, érem joves i muntàvem pisos de professors, com si fossin d'estudiants però de professors, per estalviar diners. Érem joves i fèiem festetes, ens ho passàvem bé.

10. On vas estudiar tu?

La secundària la vaig fer en una escola de la Salle Congrés, el COU ho vaig fer a l'institut Joan d'Àustria. Després vaig fer biologia a la facultat de la UB.

11. Les aules com les recordes?

Comparat amb els instituts públics, molt diferents. Per exemple, a les aules encara no havien fet les reformes, i tot aquest edifici, de la segona planta era la residència i no hi havia aules. Abans, la paret arribava fins a la meitat, i fins a dalt de tot era vidre i es veia tot, perquè el mossèn era al passadís i volia controlar els alumnes i si el professor els controlava o no, i clar els alumnes es podien despistar. També hi havien uns altaveus que des de secretaria es podien enviar missatges o cridar a gent. També crec que podien escoltar si hi havia massa soroll en alguna aula, però això ja no ho sé. Hi havia un crucifijo, que es va treure quan va ser públic. També alguna simbologia religiosa, un retrat gran d'un bisbe que hi havia. A la planta de baix, com a mínim, no sé si a la de dalt també, hi havia uns taulells de fusta que s'obrien i si volies fer una aula podia ser de tot el llarg del passadís. Què passava? Per fer un examen les dos classes anava bé, així ningú es queixava, però teníem molts inconvenients, es sentia molt el que feien els del costat. Després clar, la pissarra era un rotllo, perquè estava tallada i no s'escrivia gaire bé. Hi havia la típica tarima que ara ha desaparegut.

12. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Aquesta de pensar que seria l'últim mico de l'institut i acabar sent director és bona.

Una altra també va ser quan estava de cap d'estudis en funció de director és que, estava en fase de pràctiques, ja que els professors el primer any estàs de pràctiques i t'han d'aprovar les pràctiques l'inspector i el director de l'institut. Llavors a final del curs, va venir l'inspector i clar, qui havia de signar l'acta per aprovar les pràctiques? L'inspector i el director, qui era el director?, el mateix. Jo em vaig aprovar a mi mateix les pràctiques.

Una altra és que quan hi havia La Lira i aquí hi havia els capellans, potser la gent es pensava que hi havia competència o enemistat entre els professors, i jo compartia pis entre un professor que era de la privada i érem ben amics. Alguns professors d'aquí anaven a fer el cafè al bar de La Lira que estava a sota nostre, i nosaltres baixàvem a fer el cafè, o sigui que hi havia una relació molt cordial entre els professors.

Annex 9: Entrevista amb la Pilar Lario, exsecretària de l'institut

1. A quin any vas començar a formar part de l'institut? Com va ser?

Jo vaig aprovar les oposicions al 86, però em van destinar a Viella i al 88 estava en comissió de serveis a Tremp. Però jo he anat i he tornat, al 88 vaig estar aquí, al 89 no, i al 90 un altre cop i ja em vaig quedar.

2. Vas ser alumna al Pius XII?

Vaig ser la primera promoció de noies al Pius XII i vaig fer 1r d'administratiu. Tenia 16 anys així que devia ser l'any 76. Al 76 hi havia com un internat molt bèstia i de noies 30, aproximadament. Sortir al pati era espantós, ens amagàvem. Al pati només hi havia nois. Ens quedàvem a les escales i ens arplegàvem totes, però ens van tractar molt bé. El primer any que vam entrar les noies, els dos primers van ser molt xulos. Jo vaig fer 1r i 2n d'administratiu grau mitjà, perquè clar van començar 1r de BUP i 1r d'administratiu. A 2n ja hi havia més noies. A nosaltres els capellans ens tractaven molt bé i ens cuidaven moltíssim. Van ser uns anys molt xulos per mi.

3. Els capellans eren molt estrictes?

Amb les noies no, amb els nens sí. Perquè clar érem tan poquetes noies, a més naltres estàvem amb tanta minoria que veiem com els castigaven mossèn Donisa. Però a les noies no. Inclús a ells no els deixaven estar a les escales, a naltres sí; no els deixaven estar a dintre, a naltres sí, perquè clar érem tan poquetes i estàvem amb tanta inferioritat.

4. Quines assignatures quan vas estudiar aquí?

Hi havia, no com ara que hi ha només les específiques, llavors hi havia tot, a FP s'havia de fer tot; català, castellà, francès, tècniques administratives, comptabilitat, matemàtiques financeres, estadística... Fèiem aquestes assignatures però també les altres. Recordo molta estadística, que ara no hi és i està integrada dins en càlcul mercantil. Llavors hi havia també FOL, que ara es diu diferent. Hi havia FOL en dos assignatures diferents. Teníem moltes assignatures, recordo que contava sempre que en teníem 14. Era algo que em va quedar gravat, i d'això me'n recordo.

5. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

Quan jo era alumna aquí hi havia la residència dels nois i tot el que és ara l'aulari de l'entrada era la sala d'estudi i els dormitoris. A la primera torre de la banda dreta era on vivien els capellans, i allà ells tenien una porta que connectava amb els dormitoris dels alumnes, i eren enormes els dormitoris. Després dels dormitoris hi havia la sala d'estudi, amb una tarima alta que el capellà de turno pujava a la tarima amb la taula i tot i els tenia a tots controlats des del mig de la sala.

Quan jo vaig acabar d'estudiar, bueno vaig anar a la Salle a fer grau superior perquè aquí no el feien, o sigui jo vaig fer 1r del superior aquí no el feien i quan jo vaig començar 2n aquí van començar a fer primer, però clar jo no podia estar un any sense fer res i me'n vaig anar a la Salle a Mollerussa. Quan vaig acabar, me'n vaig anar a treballar a Lleida i vaig fer COU a Lleida.

Aquí no en feien?

Sí, però clar tenia feina a Lleida, doncs deixar la feina i venir a fer COU aquí. Jo estava al Marius fent COU nocturn, adaptat a l'FP.

Vaig aprovar COU al setembre, però aquell estiu em van cridar els capellans per venir aquí a treballar de secretaria. Jo vaig ser secretaria en època dels capellans amb tots els alumnes d'aquí. Va coincidir que a mi m'havien quedat 2 assignatures de COU, però llavors et podies examinar al setembre. Aquell estiu em van fer un trasllat de matrícula viva del Màrius Torres a l'institut de Tremp i al setembre jo treballava aquí, però al mateix temps jo em vaig examinar de COU aquí, amb els alumnes d'aquí.

Devies ser molt jove, no?

Sí, jo devia tindre 18 anys, l'estiu dels 18 anys jo vaig pujar aquí a treballar i feia mitja jornada. Vaig aprovar COU estant aquí.

O sigui per una coincidència vaig ser secretaria auxiliar, perquè de secretari hi havia un guàrdia civil jubilat, i jo estava sempre amb el director, mossèn Barbal i mossèn Mas. Mossèn Grau, que portava el tema de selectivitat, em va inscriure aquí i al setembre vaig anar a Lleida amb els alumnes d'aquí i vaig aprovar selectivitat. I llavors ja vaig continuar treballant aquí, primer a mitja jornada i després jornada sencera. Fins que es van vendre el col·legi, però jo estava aquí quan es van vendre el col·legi.

Com va ser aquest procés?

Llarg, es va accelerar quan van montar l'institut a La Lira. Les negociacions, sempre es parlava de què ho compraria la Generalitat, però al moment que es va fer 1r de BUP a La Lira, doncs clar llavors tot va ser molt ràpid. El Bisbat va fer els tràmits i tots els professors que hi havia aquí van passar directament a ser interins, menys jo. Jo havia de ser secretaria interina, però no. Llavors a mi em van passar a la residència, perquè encara hi havia residència. Jo vaig entrar a formar part del menjador i la residència municipal, perquè sé que la residència se la va quedar l'ajuntament. Jo era encarregada de la residència. Va començar el curs, el setembre, i jo en lloc de ser secretaria estava a la part de la residència, però clar jo tenia 18 anys i a la residència només hi havia nois, i la persona que es quedava, l'encarregat de la residència havia de dormir amb els alumnes i hi havia alumnes allí que

tenien 17 anys. Perquè feien el grau superior de mecànica. Total que la primera nit vaig fer l'estudi, vaig fer el sopar i clar, a l'hora d'anar a dormir doncs no podia pas quedar-me a dormir amb los nois. Ademés n'hi havia 47. Aquell dia el recordaré tota la vida, jo cagadeta de por, a més l'encarregat de l'ajuntament era el Molina i ell va acabar de sopar i va marxar, i em va dir que tanqués. Jo, vaig pensar que faig? On dormo jo? Clar, el professor o el capellà que es quedava amb els interns tenia una habitació apegada amb la sala de dormir dels alumnes, però clar jo allí no m'hi podia quedar. Què vaig fer? Els alumnes no ho van arribar a saber mai, vaig agafar i els vaig tancar amb clau. Vaig agafar el cotxe i vaig anar a buscar un amic meu que estava sense feina, el vaig trucar i li vaig dir que en 10 minuts el volia allí, eren les 10 de la nit. Li vaig dir que es quedés ell a dormir amb els interns i que jo al dia següent plegaria perquè no ho podia fer. Però la història hagués sigut que jo m'hagués quedat d'interna de secretaria, com els professors es van quedar d'interins. Però com hi havia una part de residència, pues clar. Jo llavors vaig continuar un mes o dos fent totes les feines administratives de la residència i cuidant-me del menjador i tot, però a la nit venia un altre noi. Vaig seguir treballant aquí el temps que em fessin els papers i que contractessin a aquest altre noi. Jo vaig treballar del 15 d'agost fins a l'1 d'octubre o així, perquè llavors es alumnes venien més aviat, el 15 de setembre o així. Però posar-ho en marxa i tot això ho vaig fer jo.

Després vas tornar a l'institut, no?

Amb la residència no. Vaig marxar d'aquí i vaig anar a treballar a Lleida. Vaig treballar 6 mesos i llavors, els professors d'aquí, que clar havia estat amb contacte, em van dir que havien sortit unes oposicions especials per als del grup 600, que són els professors de pràctiques. Per què? Perquè no tenien professors de pràctiques, i van fer una convocatòria de si no m'equivoco 3 anys, que els professors graduats amb grau superior podien accedir a aquestes oposicions. Fa 2 anys ho van tornar a fer. Els profes d'aquí em van ajudar moltíssim i amb 2 anys vaig aprovar les opos. Quan vaig aprovar les oposicions doncs em van donar Viella a mi. I al 2n any vaig demanar comissió de serveis a Tremp.

Per tant vas ser professora al tornar?

Sí, havia sigut primera promoció de noies del col·legi, encarregada de la residència i després professora, i a professora vaig passar per la direcció i va haver un any que no hi havia matrícula a primer d'administratiu. Llavors per no marxar em vaig habilitar d'informàtica. Podia fer pràctiques i informàtica. Des d'aquell moment pràcticament vaig fer informàtica i empresa simulada. Perquè llavors jo vaig crear l'empresa simulada de l'institut, al 2007/2008 aproximadament. La vaig crear perquè jo anava a fer cursets a l'estiu a Lleida i vaig fer uns cursets a l'escola del treball i ells havien sigut pioners i l'havien muntat i a fora de Lleida capital no n'hi havia cap. Llavors em van animar i em

van ajudar a muntar-la. Jo crec que els meus alumnes des de que vaig crear l'empresa simulada van guanyar moltíssim i van aprendre molt més, perquè el sol fet de tenir el telèfon a la classe i haver d'agafar el telèfon i fer una comanda els imposava moltíssim. Els hi va anar molt bé per aprendre educació, parlar bé, relacionar-se bé, etc. L'empresa simulada li va donar un plus a l'institut increïble. La vam defensar moltíssim, van anar a trobades, vam fer un meeting point, etc. Hi ha moltes fotos del meeting point. Una trobada on vam anar a Lleida érem 97 empreses simulades, nosaltres vam guanyar un premi a l'estat més maco, i la nostra es deia Esports Pallars. Ens vam estar 3 dies a Lleida i va ser molt xulo. L'empresa simulada va trencar la monotonia de només estudi. Hi havia alumnes que no els hi agradava estudiar, però es van enganxar a l'empresa simulada.

A la direcció m'hi vaig estar 4 anys i després vaig fer una altra cosa en aquest institut que no s'havia fet mai. Vaig fer Microsoft Office Specialist, eren classes nocturnes d'informàtica i això va durar 12 anys. Eren els dimarts a la nit. Tenia una participació increïble, un any hi va haver 60 apuntats. El primer any érem 30 i les vaig fer jo sola, però després doncs va passar la Victòria, el Salvador Tarrat, etc. La gent es va examinar, la majoria, els exàmens eren online i els hi donaven un màster en office.

Quin horari fèieu?

Començàvem a les 9:30 i plegàvem a les 11. Quan van començar les obres nosaltres estàvem a la part vella, i a la nit eren unes històries passejar per aquí. Vam fer una festa final ja quan el vam tancar. Portar això a l'institut ens va portar moltíssima matrícula i ens va ajudar a que molts dels cicles no es tanquessin.

Jo estic molt orgullosa d'aquesta casa, i també de tot el que he fet per aquí. També vaig ser encarregada de la biblioteca i vaig fer el projecte de biblioteques que actualment torna a estar en marxa. Els hi ha costat menys perquè ja estava a les xarxes. Jo vaig fer el projecte que va durar tres anys. A l'institut el van dotar de bastants diners i jo era l'encarregada de la biblioteca. Vam fer el trasllat a la biblioteca nova.

6. Com eren els dormitoris?

Era tot una sala, com a dormitoris n'hi havia dos. Era una sala dividida. Hi havia un llit, un armari i la taula d'estudi, i hi havia una cortina. Així eren els dormitoris.

7. Quan va deixar d'haver internat?

Jo no hi era. Van continuar l'internat a les monges, les noies anaven allà. I crec que va ser tot a la vegada. No sé exactament quin any l'ajuntament va deixar la residència, no t'ho sé dir perquè no era aquí.

8. Quants alumnes hi havia interns?

L'any que jo m'havia de quedar n'hi havia 48, de tot arreu. Hi havia espai per molts més, en època dels Salesians hi havia dos sales de dormitori. En època dels capellans, al final només n'hi havia una. Hi havia tota la província aquí.

9. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Una de les coses que em va xocar moltíssim el primer any que vaig arribar va ser que va nevar, i clar a Vielha quan nevava t'havies d'esperar a que passés la pala i anàvem al cole darrere la pala. Aquí, al desembre o gener devia ser, va caure dos dits de neu i es va parar tot el transport escolar. Això no ho podia entendre, perquè a Vielha anàvem darrere la pala, inclús li vaig preguntar al Palmerola, dic, però sí allà dalt el transport passa.

En quant als profes, em vaig tornar a trobar amb molts dels profes que havien estat aquí quan jo era secretaria i això va ser un any molt xulo, perquè estava amb la meva gent. Sí que és veritat que n'hi havia que no coneixia però molts sí. Va ser molt maco per a mi.

Una altra va ser que, quan vaig anar a Vielha la mecanografia es feia amb cascots i les màquines estaven tapades. Quan jo vaig estudiar a Mollerussa també. Et dictaven pels cascots i senties el text, però no veies les tecles. Quan vaig arribar aquí vaig tapar el primer mes les lletres amb gomets de colors per cada dit. Després vaig fer una reunió i amb un fuster em va fer unes fustes que encaixaven amb la màquina. Quan va arribar el segon trimestre es van trobar amb totes les màquines tapades. I molts d'aquells alumnes sempre m'ho recorden quan em veuen i diuen mira que en vam aprendre, perquè clar no veien res. No escrivien bé, i si no ho veien els suspenia. Al principi ningú escrivia bé. Aquest deu ser el canvi més brusc que vaig fer. El primer examen sempre era teòric, i era una cosa que no podia entendre. Havien de saber quina lletra feia cada dit. Jo vaig treballar molt perquè escrivissin correctament, perquè era molt important en aquell moment trobar una secretaria que el mirés mentres escrivia. Les oposicions en aquell moment, de tècnic d'administratiu, t'havies de portar la teva màquina d'escriure i fer 300 pulsacions per minut per aprovar. Però qui sap escriure bé a màquina sap escriure bé a ordinador, i fer menys faltes.

El que no em va agradar va ser la meva jubilació, perquè ens va agafar la pandèmia i jo ho tenia tot muntat.

Annex 10: Entrevista amb el Sisco Farràs, antic alumne dels Salesians i exprofessor de l'institut, i la Rosa Queralt, exprofessora de l'extensió de La Lira i de l'institut

1. Com funcionava l'ensenyament quan vosaltres estudiàveu?

Rosa: Nosaltres vam fer la primària en una escola unitària, que era el que teníem als pobles, jo a Pessonada i el Sisco a Salàs. Allí un únic mestre feia classe a nens de diferents edats, i ens ensenyaven una mica de tot: religió, geografia, dibuix, matemàtiques, etc. Un cop arribaves als 10 anys, havies de fer un ingrés per accedir a batxillerat. Aquest es feia a Lleida, al col·legi Màrius Torres, i et preguntaven diverses coses. Havies de fer una taula de gimnasia, un dictat en castellà (perquè llavors el català estava prohibit), etc. L'educació aleshores era molt classista. Nosaltres, que veníem d'una escola unitària, no sabíem de res, i vèiem els fills de persones importants com es preparaven abans dels exàmens.

Sisco: Un cop passaves l'ingrés, començaves batxillerat, que eren 6 anys. Havies de fer fins a 4t de batxillerat i després fer una revàlida.

Rosa: Aquests 4 anys era un popurri de totes les matèries per tots els alumnes, no hi havia una separació de ciències o lletres, res. Perquè teòricament havies de sortir d'aquest batxillerat sabent una miqueta de tot. Per tant hi havia matemàtiques, física i química, llatí, etc. Jo amb el llatí vaig tenir un trauma que després va ser la meua gran passió, perquè era obligatori a 3r de batxillerat i era dur, almenys on jo el vaig fer, a l'institut Joan Brudieu de la Seu d'Urgell. Jo vaig aprendre molt de llatí, però per mi va ser molt complicat. Llavors és estrany que en un ensenyament bàsic ja et col·loquin el llatí en un 3t de batxillerat. Hi havia una sèrie de matèries dures per fer nens d'uns 11, 12, 13, 14 anys.

Sisco: Aquest batxillerat elemental el podies fer al poble on havies estudiat la primària, però era impossible d'aprovar, perquè el pobre mestre no podia i ens suspensien a tots. Per poder fer batxillerat elemental havies d'anar a un altre lloc, en aquest cas aquí als Salesians.

Rosa: Els nens als Salesians, perquè aquí era un internat masculí, però en el meu cas podia ser a les Monges de la Pobla, però els meus pares van considerar que era millor que ho fes a les Salesianes de Sarrià. Per tant tu vas fer intern als Salesians de Tremp i jo a les Salesianes de Barcelona.

Sisco: Aquí als Salesians només podies seguir si volies fer FP, si no ja no podies fer. Si volies fer batxillerat superior havies d'anar a Lleida. A Lleida en aquella època no hi havia universitat. Si hi volies anar havies d'anar a Barcelona. Tot aquest procés requeria un esforç econòmic important per a les famílies, perquè aquí havies d'estar intern, pagar diners, a Barcelona, bueno tota la problemàtica que ja coneixeu.

2. Vau ser alumnes al Pius XII? En quina etapa?

Sisco: Jo vaig estudiar el batxillerat elemental, que devia ser dels 10 als 14 anys, perquè eren 4 cursos i la revàlida a continuació. Després o per estudiar superior havies de marxar, o et quedaves fent una FP o te n'acaramel·laven i t'enviaven al seminari, aquestes serien les opcions.

Per tant tu vas entrar amb 10 anys?

Sisco: No, jo vaig entrar amb 11 o 12 perquè vam provar a casa meva de fer el primer de batxillerat a Salàs i ens van suspendre a tots, perquè no anàvem preparats. Havíem d'anar a Lleida a examinar-nos i no en teníem ni idea.

Eres intern, no?

Sisco: Evidentment. Això és una cosa que a la gent jove us pot cridar l'atenció, jo ara Salàs-Tremp ho faig fins a quatre vegades al dia, són 5 minuts. Nosaltres ens portàvem amb un matalàs a dalt del cotxe, aquí dalt hi havia unes sales enormes amb un llit al costat de l'altre, ens portaven aquí el 10 de setembre o quan començava el curs i no sortíem d'aquí fins a les vacances de Nadal. Després tornàvem a venir i l'altre trimestre sense sortir d'aquí i així els tres trimestres. Però quan et dic sense sortir d'aquí vol dir que només sorties una vegada a la setmana que com si fos un ramadet de corderets ens portaven al Casal a veure una pel·lícula. Amb una banda hi havia els nens i en una altra les nenes i era l'única vegada a la setmana que veies alguna nena de lluny, a veure si agafaves alguna mirada o alguna cosa, que hi somiaves tota la setmana. Però clar la setmana següent ja no et tornava a mirar. És a dir, que darrere aquesta educació hi ha una repressió absoluta. Això en el temps dels Salesians funcionava com un seminari, des del punt de vista de l'organització. Nosaltres el primer any, jo vaig tenir la sort de què no hi havia prou llits, llavors aquesta casa que hi ha aquí davant llogava llits i amb un amic de Salàs ens van posar una habitació allà. Només havíem de travessar la carretera, però teníem una mínima llibertat. Passaves tres mesos en plena adolescència, amb tot l'esclat de les hormones i els instints, sense veure una noia, tot era pecat. Si ho hagués de definir en una paraula seria por, por a tot. A les males notes, al suspens, al pecat, etc. Ens feien uns exercicis espirituals que per resumir-los amb una frase seria: "si està noche murieras que seria de tu alma", que vol dir que si feies un pecat, i pecat només n'hi havia un que era la masturbació, doncs que te n'aniries castigat. Doncs anar-te'n a dormir amb aquesta sensació... Missa diària, adoctrinament, en una sala ens posaven a tots i el director cada nit et feia una plàtica de comportament, etc. És a dir, l'església i l'adoctrinament religiós tenia un poder molt important.

Rosa: I polític?

Sisco: No tant, jo no el recordo tant el polític.

Rosa: No us feien cantar?

Sisco: Sí, bueno ara te n'explicaré una sobre això. A veure hi ha dos adoctrinaments, el religiós i el polític. Jo el polític no em va fer mal, per

entendre'ns. El religiós sí. El polític no erets conscient, perquè no tenies cap mena de formació política de res, que hi havia un altre món que era la democràcia. No hi havia cap referència. Llavors et feien estudiar una matèria que era la FEN, formación del espíritu nacional. Però passàvem una mica de tot, jo no tinc la sensació des del punt de vista polític d'haver-ho passat malament. Des del punt de vista religiós, cap a uns nens amb plena formació, que estan creixent, que els hi han inoculat el verí de la por i de la repressió, que tot estava malament, bueno això va ser espantós.

Rosa: Jo això no ho vaig viure, perquè jo recordo aquests dos aspectes. La formació política per dir-ho d'alguna manera es va limitar a treure la bandera allà quan la trèiem i cantar el Cara al sol que a mi em feia molta gràcia perquè cantàvem i era no fer matemàtiques, per exemple, i ja m'anava bé. Després ell tema religiós, no hi va haver cap mena d'adoctrinament, a l'escola del poble estic dient jo, i després recordo fer història sagrada, per mi eren uns contes meravellosos, perquè era Moisès baixant de les aigües, etc. Eren històries preciosíssimes, llavors no hi ha trampa en aquest aspecte.

Sisco: Des del punt de vista polític, una anècdota relacionada amb el cant, aquí a davant de l'altre edifici de l'institut hi havia un terreny molt gran on hi havia camps de futbol i exercicis de gimnasia propis del franquisme, que potser has vist amb fotos. Allà cantàvem tots una cançó que ens havíem après. Jo després vaig anar a fer milícies, servei militar, vaig estar a Toledo i un dia estava a infanteria i un bon dia ens diuen que ens hem d'aprendre l'himne de la infanteria, que comença dient: "ardor guerrero claman nuestras voces y de amor patrio..." I dic, però sí això ja m'ho sé. Per tant, ens feien cantar aquí un himne militar que era l'himne de la infanteria, un himne fatxa total, però me'n vaig adonar després. Resumint, adoctrinament religiós, repressió, por i jo lo polític no tinc aquesta sensació. Aleshores, com érem gent jove, una manera d'extreure aquesta energia era l'esport. Els animalots jugant a futbol, barallant-se amb una certa violència o agressivitat que no deixava de ser la repressió continguda que teníem.

3. Com era aleshores l'edifici de l'institut?

Sisco: L'edifici era només aquesta banda d'aquí. Era molt important el pati, que hi havia tot aquest pati allargat d'aquí, on hi ha ara el bar i tot això. És a dir, estava ben estructurat com a internat, perquè a la planta baixa hi havia una llarguíssima sala perquè quan plovia poguéssim fer el pati. Em sembla que hi havia taules de ping-pong i coses d'aquestes. Era on ens trobàvem afilerats tots els alumnes de l'institut quan venia el Bisbe, o cada nit quan el director ens feia un discursset, se'n pujava en una mena de plataforma i des d'allà parlava. A la primera planta hi havia les aules i ara no sé si la capella, i a dalt de tot hi havia els dormitoris.

Rosa: I les aules?

Sisco: A la primera planta. Els dormitoris ja et dic, era aquesta configuració. Una enorme sala on dormíem un al costat de l'altre separat per una guixeta i

al fons d'aquesta filera de llits hi havia, separat per unes cortines, un capellà que dormia i controlava. Hi havia, clar tot això que ha sortit ara, capellans que manosejaven als nens i tot això, doncs hi era. No cal entrar en detalls, però evidentment hi era. Perquè normalment els que donaven classes eren Pares que es deia, que no eren pròpiament capellans. Eren joves, de 20-25 anys, per tant també amb uns instints desfermats i reprimits, i ho canalitzaven via el manoseo. No arribava a violacions ni coses d'aquestes però sí que toqueteo.

Rosa: Jo no he viscut això, vaig estar en un internat de les Salesianes, com ja he dit, i res mai. També dormia amb dormitoris d'aquests, on hi havia el de les petites, les mitjanes i les grans. Que jo veigues mai.

Sisco: Bueno, ja et dic, no res greu. Però sí que en l'ambient sobretot amb aquests joves. Això hi era a tot arreu. Jo tinc una percepció, que després potser entrevistes a un altre i té un altre record, que això a vegades m'hi he trobat, de gent que diu ostres que bé. Jo era un nen de poble, tímid, reprimat, no sé no era molt llençat o així com ara els líders i tot això. Jo era un nen més o menys estudiós i jo ho vaig viure doncs, ho vaig interioritzar d'una manera que després de gran he vist que em van robar l'adolescència. Ara fa uns anys que van fer una trobada de curs i això i vaig parlar amb gent que ho recorda i ho explica amb una il·lusió, que jo no sé. Clar, també depèn del caràcter de cadascú.

Rosa: També la memòria és selectiva, i llavors seleccions i recordes el que vols. Però segur que trobes algú de la nostra època, ell del 63 jo del 62 nascuts i segur que t'expliquen.

Sisco: O gent que després va passar a la formació professional, el Feliu o el Llorenç i segur que no tenen aquesta visió tan negativa que tinc jo. Perquè aquests després van passar a FP i ja eren més grans, tenien una mica més de llibertat, de seguida van ser professors, llavors ja hi ha una continuïtat i en fi; a nosaltres ens va passar una altra cosa que després jo me'n vaig anar intern a Lleida, al col·legi Episcopal. Allà estaves intern durant tota la setmana, però el divendres tornaves amb el tren fins el dilluns al matí, per tant tenies el cap de setmana lliure. I després ja la gran llibertat que és Barcelona. Vam passar d'una presó, amb els quatre animalots del poble a llogar-nos un pis i de cop i volta tens la llibertat total i absoluta en un pis que no et controla ningú. Aquest canvi es brutal i a més coincideix amb els últims anys del franquisme.

Rosa: Jo vaig estar llavors en un col·legi major, durant 5 anys. Jo havia d'arribar a una hora, però podies sortir i no anar a classe, per mi va ser una llibertat i descobrir un món nou.

Sisco: Respecte al professorat recordo a gent que estava més preparada i gent que menys, no cal generalitzar. Però sí que és veritat que quan vaig anar a Lleida hi havia professors que en sabien molt, aquí una mica més fluixos. Si no era una persona universitària, perquè et podien donar classe un d'aquests que no tenia gaire formació, llavors hi havia cert dèficit.

Rosa: Sí, això és important el que has dit, quan sorties del poble et trobaves una altra qualitat en el professorat.

4. Vosaltres vau ser professors aquí a l'institut. Com vau començar a formar-ne part?

Sisco: Tenim històries paral·leles però similars.

Rosa: Primer vaig entrar jo, al setembre de l'any 76, directament per enxufe. En aquell moment això era un col·legi Diocesà, era del Bisbat, i un dels capellans que hi havia aquí era mossèn Mas, que era mossèn de Salàs i va ser-ho de Pessonada. El dia de la festa major de Pessonada va pujar a dinar, i era normal que cada casa el convides un any a dinar, i va tocar a casa meva. Dinant, va dir els meus pares que buscava feina, i llavors l'1 de setembre em va trucar si volia venir a treballar aquí. Vaig començar a treballar, penso que era la primera professora excepte l'Asunción Carrera que venia a fer unes hores de gimnàstica a les nenes, tot eren professors. Amb 23-24 anys vaig ser molt ben rebuda i bueno, va ser un any que m'ho vaig passar molt bé. Vaig conèixer al meu marit, el Víctor del Val, ens vam casar als 6 mesos de coneixe'ns. Llavors jo vaig estar fins... que ja intervens tu.

Sisco: Un dia em van trucar de les monges de Pobla dient-me que havia aprovat les oposicions i si hi volia anar. Al novembre del 77, va ser la decisió de la meva vida, vaig dir que sí i vaig pujar cap aquí a Pobla, del 77 al 87.

Rosa: Mentrestant, ell ja tenia les oposicions i jo no em vaig presentar de moment. Llavors això va passar de ser Diocesà a públic, que va ser al 86.

Sisco: Jo quan vaig arribar aquí va ser el primer any que era públic, que havien estat a La Lira. L'any següent, tu vas anar a Pobla i jo em vaig quedar aquí.

Rosa: L'any de La Lira va ser un any increïble i meravellós. Com jo no tenia oposicions em vaig quedar aquell any allí, llavors per por de què algun propietari em prengués la plaça me'n vaig canviar amb el Sisco. Llavors em vaig preparar les oposicions a la Pobla i després vaig tornar aquí quan vaig treure les oposicions l'any 92. No ens vam intercanviar res, jo vaig tornar fins que em vaig jubilar l'any 2012. I tu fins al 2013. És a dir tenim una història molt paral·lela.

Sisco: Clar, era molt curiós tornar, en el meu cas, és una sensació estranya tornar en aquella escola que t'havia deixat un mal record. Tornar a fer de professor, però clar les coses eren absolutament diferents, no tenien res a veure. Però jo de vegades encara quan em passejo per aquí o per dalt encara penso amb aquells llits i l'escala aquesta allí arrupit llegint un llibre i bueno, coses d'aquestes.

Rosa: Jo per tant d'aquest institut he viscut l'etapa dels capellans, La Lira, i després he tornat i he pescat una etapa que va ser molt maca, però que va ser també la de les obres, de l'ampliació extraordinària de l'institut, que vam fer classe cada dia amb 400 i pico d'alumnes per aquí i tot el que implica fer unes obres.

Sisco: I el Serra s'ha de dir que com a gestor de les obres ho va fer molt bé.

Rosa: Va ser un director atípic, extraordinari. Amb això de les obres ho va fer molt bé.

Sisco: El que segur que t'han explicat també és que quan l'institut es va fer públic va venir una nova generació de professors joves, que van montar pisos, crear parelles, hi havia molt ambient de sortir, sopar, excursions, etc. I clar amb el pas dels anys hem notat que ens hem fet grans, i que t'acomodes i et tornes partidari de fer les teves hores i anar cap a casa. Abans la cosa anava més enllà d'això i fer més hores, sortir, disfressar-se, etc. I clar aquesta generació s'està jubilant. Ara, clar molta gent bé de fora i quan acaben la feina tornen cap a casa. El caliu que hi havia de grup ja no hi és tant.

5. Què va canviar amb les reformes?

Rosa: Va haver molt més espai diversificat, per exemple a nivell de departaments vam poder tenir els nostres llocs, cada departament per guardar llibres, fer reunions, etc. Aules específiques, hi va haver moltíssimes més aules una sala de muntatge de vídeo, d'informàtica, per exemple. No s'havia de moure tant el personal.

Sisco: Quan nosaltres vam començar, tota la part aquesta de suport, de psicòlegs i psiquiatres i tractament d'alumnes amb dificultats, etc. gairebé no existia. I això ha sigut una cosa molt positiva, ara hi ha equips de psicòlegs, de suports que abans no existia. També el centre de recursos pedagògics, on podies anar a buscar material adequat, etc.

Rosa: Va significar una millora molt important.

Sisco: Hi ha dos coses que també suposo que te n'han parlat i són dos coses que han canviat molt en ensenyament. La immigració i les noves tecnologies, aquests són dos aspectes molt importants. Aquí Tremp a partir del 2000 van començar a haver onades importants d'immigrants, magrebins, sud-americans i de països de l'est. Clar, això genera en totes les escoles que hi hagi un tractament a la diversitat més difícil, perquè clar, t'arribava canalla que no sabia ni una paraula de català o castellà. Llavors no sabies massa què fer.

Rosa: Aquí van ajudar perquè hi havia unes aules específiques on podien treballar.

Sisco: L'altre aspecte és l'arribada de les noves tecnologies. Això va crear unes expectatives i va irrompre, perquè va ser molt sobtat. Va generar expectatives que s'han complert a mitges. Per exemple, hi ha hagut algun any que hi havia un ordinador per alumne, per exemple una cosa que ha fracassat o va fracassar, les pissarres digitals. Es va fer una inversió potent de pissarres, venia gent a explicar com funcionaven i va haver professors, l'Antonieta és una, que sí que ho van incorporar; però després s'ha vist que va ser una bombolla potser excessiva, sí que són un complement extraordinari, però no solucionen el tema aquest. Llavors n'hi havia algun, que quan ens vam jubilar érem els últims dinosaures, vaig ser dels últims que

anava arrastrant pels passadissos els mapes aquells que els havies de penjar i es desplegava. Jo sabia que em jubilaria ràpid i vaig anar fent així.

Sisco: Jo per definir la meua experiència diria que vam entrar a donar classes a una escola del s. XIX amb aires del s. XX. Jo crec que vam ser innovadors, i hem marxat amb una escola del s. XXI mantenint-nos amb el s. XX. Entrem en una escola franquista i ho intentes renovar amb nous mètodes didàctics i acabes marxant no haver tirat tant al nou segle i seguint al segle XX. Per tant sou la gent jove que anireu renovant. Quines són aquestes noves reformes? Per exemple, el viatge a Barcelona, nosaltres el vam fer fins al final; ara els hi dius als alumnes que anirem a Barcelona i et diuen que ja ho han fet. Abans això era una cosa brutal, coses com posar música, fer una assemblea, que votessin o una diapositiva era innovador. Ara ja es un rotllo.

Rosa: Una anècdota d'això que dius és que, quan va començar a ser aquest institut mixte, no hi havia viatge de final de curs i una Setmana Santa vam agafar tots els alumnes i els vam portar amb autobús una setmana per Itàlia, va ser una aventura.

Sisco: També és veritat que ara està tot molt burocratitzat, si vols sortir has d'omplir un paper, demanar permisos, assegurances, etc. Abans era molt diferent. Jo recordo que tenia un grup que només tenia 4 alumnes, els agafava i els portava amb el cotxe a veure coses per aquí al voltant. Ara és inimaginable.

6. Quan tu Sisco estudiaves aquí, quines assignatures feies?

Sisco: Com a mi sempre m'ha agradat la història, la recordo molt. També les matemàtiques, la natura, i el que recordo pitjor és la gimnastica, que sempre se'm ha donat malament. Una cosa curiosa també és que aquí a l'entrada hi havia un quadre d'honor, és a dir hi havia un quadre amb fotos dels millors alumnes del curs de cada mes. Quan rebies les notes et posava en quina posició estaves dels 36 que hi havia a la classe. Els primers els posaven aquí amb fotografies en el quadre d'honor. Al final de curs regalaven als millors una imatge de la Maria Auxiliadora, que era la patrona. Hi va ser molts anys. Llavors venien els pares el dia de mercat, el dilluns a l'hora del pati i els hi donaves la bossa de roba bruta i et tornaven la neta.

Annex 11: Entrevista amb el Josep Mascaró, exprofessor de l'època salesiana, el Jordi Estrada i el Josep Molins, exalumnes dels Salesians

1. Quin ha sigut el motiu de la visita a l'institut?

Josep Mascaró: Cada any pujo jo una setmaneta aquí a dalt a Tremp.

Jordi: Aquí com explica la Rebeca al post que va penjar, allà explica al text el que vam anar a veure.

Josep Mascaró : Des de fa 4 o 5 anys pujo una setmaneta aquí, teòricament de vacances. Vam fer una primera trobada molt massiva, i a partir de llavors ens anem trobant cada any que els que podem bonament, i aquest any es va organitzar la possibilitat de poder veure l'institut per dintre, que no l'havíem vist, jo ja et dic, des de fa 50 anys. I la causa de la trobada és aquesta.

Jordi: Ell (*es refereix al Josep Molins*) va parlar amb la directora i li va dir si hi havia possibilitat de que poguéssim veure, perquè el Josep Mascaró pugui veure com està avui l'institut, després d'aquests 50 anys. I ella ens va obrir i ens va ensenyar l'edifici.

Josep Mascaró: Molt atentament, vull dir, esperàvem que fos mitja hora i va arribar a vora dues hores. A més, tal com posa ella en la nota aquesta, vam anar allí per recordar coses passades que ella desconeixia, i algunes aventures i cosetes que ens havia passat, i que ens n'assabentem ara 50 anys després. Algunes es poden dir i d'altres no. Aquesta és el motiu de visita.

Josep Molins: Bueno, es que li vam voler donar la sorpresa, perquè ell no ho sabia. L'any passat ja ho vaig intentar, el que passa és que la Rebeca estava a Salou i ens sabia molt greu de molestar a ningú. Ho vaig comentar amb l'Isidre també exdirector i em va dir, m'ho haguessis dit, però dic si no hi ha la jefa principal doncs millor que no, i mira li vam donar la sorpresa.

Josep Mascaró: Molt agradable.

2. Què vau trobar diferent de l'edifici?

Tots: Tot.

I que vau trobar d'igual?

Josep Mascaró: La diferència és que jo vaig marxar quan només hi havia l'edifici que toca a la carretera, només aquell. Hi havia un pati amb la font a baix al nivell de cuina, i allà teníem nosaltres el pati. Però per l'activitat del col·legi pujàvem al camp de futbol a dalt. Per tant, de la resta d'edificis no coneixia res. Dit malament, perquè per la trobada que vam fer, la primera, vam veure una miqueta, però només una part. Vam veure només la part baixa i l'edifici antic. Tot lo altre, la part nova, que ja és el temps vostre, d'allò ja no coneixia res.

Jordi: Clar, allà es va fer el primer edifici i ja després, es va escalar la roca i es va fer l'altre, un segon edifici.

Josep Mascaró: Jo només vaig veure les barrinades que s'havien fet i algunes aventures. D'un dia que el director havia anat a Lleida perquè es

pogués fer el reconeixement i l'autorització del col·legi, va deixar al mando d'un salesià jovenet les explosions dels barrenos, que havien de tenir permís d'un salesià per l'explosió, per avisar i tallar la carretera, resulta que van aprofitar per carregar més fort i trossos de pedra grossos van travessar l'edifici i van trencar vidres de la carretera. I per això, jo havia vist això però res més.

3. A quin any va entrar vostè al col·legi? Com va ser?

Josep Mascaró: Jo vaig estar aquí del 63 fins al 65, que eren pràctiques de magisteri. Havia fet el magisteri a l'església i havia fet el magisteri de l'estat, llavors s'havien de fer pràctiques de magisteri, que eren 3 anys i em van destinar aquí a Tremp, i no coneixia res de Tremp. Estava com a experiència de pràctiques de magisteri i com a professor.

Jordi: Amb sotana o sense?

Josep Mascaró: Amb sotana sí, ensotanats de dalt a baix.

Josep Molins: Escolta, i feia cara de crio, eh. Era molt jovenet, tenia 18 anys llavors.

Josep Mascaró: Va ser una experiència meravellosa. Era internat, estàvem 24 hores. Només hi havia en aquells moments nois, mentres hi va haver la presència Salesiana en cap moment hi va haver noies. Ja ho volien prou ells.

Josep Molins: Ja ho volíem prou, però no es podia.

Josep Mascaró: Llavors es feien pràctiques de magisteri i va ser l'experiència de 24 hores amb ells, i l'internat era molt tremendo. Expliqueu els interns quin temps podíeu anar a casa.

Jordi: El problema d'allí era que des que t'aixecaves fins que anaves a dormir estava tot cronometrat. Cada dia igual, de tal hora a tal havies de fer això, igual que a la mili.

4. Recordeu a quina hora us havíeu d'aixecar?

Josep Molins: Nosaltres, els externs, entràvem a les 8 del matí. Entràvem migs pensionistes i externs.

Jordi: Vol dir que uns veien vida aquí, uns altres anaven a casa a dinar i tornaven, que eren els externs, i els que es quedaven a dinar, que eren els migs pensionistes. L'horari dels interns devia ser despertar-nos a les 7, més tard no devia ser, hi havia una sirena que sonava i t'havies d'aixecar com a la mili. Cada dia teníem missa i rosari, el rosari a la tarda, a les 7. Que vol dir, que els interns s'aixecaven, anaven a estudi i després sortien, esmorzaven i en aquell moment els externs venien i missa. Després pati, primera classe i segona classe, després dinar, descans. Sempre hi havia classe-descanso, menys a la tarda, que sortíem de l'última classe i llavors hi havia berenar, tornaven els interns a fer estudi, sopar, unes paraules del director, que ens deia l'apartat "buenas noches" i ens feia un pensament o el que sigui i a dormir. El rosari devia ser cap a la tarda, amb els externs també.

Josep Mascaró: Això els possibilitava als interns que tinguessin molt temps d'estudi, cosa que els externs havien de recuperar a casa. Però tenien l'estudi organitzat, el que significava que a nivell d'estudis poguessin aprofundir bastant. Pensa que el col·legi no podia donar notes, perquè no estava autoritzat ni reconegut. A final de curs, a meitat de mes de maig, havíem d'agafar el tren de fum, anar a Lleida a examinar-se a l'institut d'allà de totes les assignatures i tornar cap amunt. Jo amb la meva sotaneta m'havia de quedar a dormir amb un banc de l'estació perquè al dia següent baixaven un altre grup. Això no només perquè tinguessin més possibilitat d'estudi, sinó que també afavoria una mica la competència, m'explico, entre assignatures i professors quin era els que treien un percentatge més alt de notes i els que hi havia una mica més de dificultat, que es feia una valoració del professorat involuntàriament. I després la segona cosa que hi havia era la comparació entre col·legis en què estava el nostre i d'altres amb una situació similar, com era les monges i alguns altres centres. I era la valoració respecte altres col·legis. Amb tant d'estudi les valoracions eren molt positives en aquells moments i per tant una mica de prestigi de cara a Tremp i perifèria.

Josep Molins: Fèiem classe els dissabtes també?

Josep Mascaró: Al matí sí, i el jueves es feia paseo.

Jordi: Sí que després es va passar el paseo al dissabte em sembla.

Josep Mascaró: Pensa que llastimosament en aquells moments tot l'ensenyament era en castellà. No hi havia més possibilitat, i gent d'alta muntanya que casi mai havien parlat el castellà es trobaven amb la situació d'aquell moment.

I el "paseo" en què consistia?

Josep Mascaró: A la tarda, en lloc de tenir els dijous a la tarda classes, es sortia a donar una volta amb grup.

Jordi: A Palau caminant, a Talarn, a la central, a Claret, etc. Ens dividíem amb grups. Clar, terribles, com podies dominar tanta gent? És com un ramat d'ovelles.

Josep Mascaró: Jo un dels anys vaig haver de donar classe, no sé a quina assignatura era, i tenia 75 alumnes en una classe. Però insisteixo amb la possibilitat que tenien d'estudi, la bona convivència que hi havia, malgrat que feien trastades, però era gent molt complidora. Pensa que era gent de muntanya, gent amb una actitud molt familiar, molt obedients i que això dona la possibilitat de que, quan tornes et trobes amb una quantitat d'antics alumnes que et recorden lo molt que deuen l'educació rebuda.

Josep Mascaró: Quines coses et van cridar l'atenció a tu?

Josep Molins: Com jo ja hi havia estat a l'any 2018 amb la trobada, ja havia vist algo. També com vaig fer dos cursos d'informàtica i els vaig fer a la nit allí, doncs ja hi havia estat.

Jordi: Nosaltres ens vam incorporar al que es la rama tècnica, a l'oficialia industrial, a la part de baix de l'edifici nou, al fondo, no sé si ho has vist que hi havia el taller, torns, fresadores i tot això. Allí va començar l'oficialia industrial,

que acabaves quart, i després es va fer cinquè també, jo ja no ho vaig fer. Llavors aquí es feia oficialia que era primer, segon i tercer. Després ja havies d'anar a Barcelona a seguir la maestria industrial.

Josep Molins: Llavors també hi havia peritatge, una ingenieria tècnica, però no ho podies fer aquí. Ell va ser fins a quart i va fer l'oficialia, jo com alguns altres vaig fer fins a cinquè i vaig fer oficialia.

Josep Mascaró: Teníeu revàlida llavors a l'acabar sisè?

Josep Molins: A quart sí que hi havia revàlida.

Jordi: Al batxillerat mitjà, podies continuar cinquè o si no, si passaves la rama anaves per la part d'oficialia. Que ara precisament, quan vam estar l'altre dia, van dir que el que és la màquina i això, aquí es veu que ja no té tanta importància, per això s'han tret els torns i la maquinària. Clar avui en dia ha canviat molt tot d'aquells anys. Llavors no teníem ordinadors ni mòbils ni res d'això. Vull dir ara es fan unes altres coses. Sempre ens deia el Ochagavía que ell, com era una cosa que havia creat ell, deia que seríem la pera. El títol de aquí de oficialia os abre todas las puertas.

Josep Mascaró: Què em va cridar l'atenció a mi? Que es conservaven coses gairebé íntegres de fa 50 anys. La torre per exemple, totes les golfes, algun sector de la zona intermèdia, etc. Això em va fer molta il·lusió. Què em va donar molta il·lusió? Veure que l'institut havia crescut tan i tan bé, i que sortia gent tan ben preparada. Què em va donar llàstima? El que tu deies, que tot l'esforç que es va fer per tot el tema industrial, professional, que en aquests moments no hi hagi resposta de la gent de fora. Fusteria, per exemple ha desaparegut.

Jordi: Nosaltres al primer curs teníem unes taules que recordo que eren metàl·liques, i el primer que fèiem era tornillo i llimar. Fèiem les peces ben fetes i era per començar. Això és el que fèiem el primer curs, després ja cadascú agafava els torns, la fresa... Ja et diversificaves.

Josep Mascaró: Això de mecànica.

Josep Molins: Nosaltres teníem quan vam sortir només hi havia mecànica, ja després van fer electricitat.

Josep Mascaró: Aleshores a mi em va saber molt de greu que l'esforç que va fer el centre i el professorat per mantenir tota la rama professional, que no hi hagi hagut la resposta des de fora, ja no dic de les institucions d'ensenyament, perquè si no hi ha alumnes el taller desapareix. L'esforç que es va fer, la competència que va tenir el centre amb aquesta rama professional i que vagis a veure els tallers i que et caigui l'ànima als peus.

Jordi: Llavors quan nosaltres estàvem aquí l'edifici era tot una nau així i aules, ara hi ha entrades per tot arreu, coses que han mogut, ha canviat completament.

Josep Mascaró: Clar això s'ha promogut també per l'ensenyament actual i aquesta sectorització de l'educació.

Jordi: Ens explicava molt bé el director que ell era basc, tenia amistats a dalt com industrials i ell explicava que els torns els havia aconseguit per

donacions industrials d'allà. Va aconseguir, no sé, 8 torns i alguna cosa més. Ho demanava a l'estat, però en aquell moment no hi havia peles.

Josep Mascaró: Maquinària molt bona.

Josep Molins: Nosaltres al segon curs hi havia 12 torns. Al tercer en van comprar un altre. I ara clar vas allà i ja no hi ha res.

Jordi: El primer que va començar a fer mecànica era un salesià, però no era capellà. Llavors ell era el que ens donava l'ensenyança del que és la tecnologia de la mecànica i les pràctiques amb els torns.

Josep Mascaró: Després a mi també em va cridar l'atenció l'edat, l'estructuració segons les línies actuals. Ara has de tenir departaments per tot, educació especial, etc. Que això està molt ben portat. Em va cridar molt l'atenció un cartell que posaré ara jo a Mataró. Espai lliure de mòbils. El vaig fotografiar i tot, em va semblar molt bé. Algunes notes i avisos que hi havia penjats en alguns llocs, em va semblar un centre que s'ha cuidat molt de l'educació i que s'ha sapigut transformar del que era comú per tothom en aquells temps a temps actuals. L'atenció de la directora vam quedar impressionats, això s'ha de dir la veritat. He quedat molt content de la línia educativa que s'està portant. També al veure que hi ha uns espais tan grans, el tema de la torre i alguns espais més que es necessita una subvenció per poder transformar.

Jordi: Aquest edifici quan el van fer, el primer, l'accés principal era per la part de baix. Era una porta que està tapiada, hi ha unes escales davant. Allí clar donava una altra presència. Arribaves a l'administració, veies els quadres d'honor que estaven allí davant. També allà a l'administració hi havia el padre Prefecto. Llavors allí a fora hi havia el cartell que posava el nom del col·legi, que ara ja no hi és, clar això li donava més presència.

Josep Mascaró: Era més funcional. La impressió que dona l'institut és maca d'entrada, molt positiu. S'ha vist una continuïtat molt positiva de l'institut.

5. Com eren les aules? Hi havia tarimes, no?

Tots: Sí.

Josep Mascaró: El mestre tenia que controlar. Hi havia uns espais amb bancs plegables.

Jordi: Ara perquè està tirat tot a terra, però hi havia a l'edifici vell, el que es la part que dona al Pinell, allò era la meitat. No sé si t'has fixat que hi ha unes columnes, després d'aquestes cap a la finestra era tot un pòrtic i allí hi havia les aules, llavors totes podien comunicar. Tenien unes pissarres corredisses que a la nit s'obrien. Llavors uns controlaven i si algú parlava s'apuntava el número, perquè tots teníem un número, llavors s'apuntava i a final de mes hi havia unes coses que li deien conducta, aplicación y urbanidad. Llavors aquestes notes arribaven a casa.

Josep Mascaró: Per això es necessitava un entarimat, per controlar-ho.

Com funcionava això dels números?

Josep Molins: Pel número de matrícula, tothom en tenia un.

Jordi: Un intern tenia el tovalló, que l'havies de guardar tu, la bata, els llençols, el pijama, etc. amb un número, jo en concret tenia el 74, encara me'n recordo. Tot estava marcat.

6. Quants alumnes hi havia al col·legi?

Josep Molins: Vora 500, anava creixent.

Jordi: Hi ha una estadística a la revista aquella, de cada any quants alumnes hi havia.

Josep Mascaró: Pensa que anava creixent el col·legi des dels dos cursos que es van fer al començament. Abans de començar, va haver alguns alumnes que van viure a casa el Peiró, perquè no estava del tot acabat.

7. Quants professors hi havia?

Josep Mascaró: La part diria jo proporcional als cursos que hi havia. Els que manava també la direcció d'aquell moment, tants per alumne. Hi havia gairebé per cada assignatura o cada dues un professor. Era proporcional als cursos. De capellans 6 o 7.

Josep Molins: I de particulars a vegades hi havia dos o tres, però van anar creixent també.

Jordi: Aquestes dades les trobaràs a la revista també.

8. Què em podeu explicar d'uns festivals que es feien?

Josep Mascaró: El 24 de maig és la festa de Maria Auxiliadora, que es la patrona, llavors aquest dia es feia una processó en la qual es sortia del col·legi inicialment, davant hi havia la creu d'inici de processó, els nens de la primera comunió, després sortien alumnes i adults. Llavors la Maria Auxiliadora i els capellans. Això era a final de curs, però també hi havia un festival que era a la vegada un examen. I era de FEN, formació del espíritu nacional, que era tot allò que era obligatori o no et donaven cap titulació. El primer curs era llibre de convivència, el segon serás feliz i el tercer era el libro de España. Aquest el fèiem, però hi havia l'examen de gimnàstica, i com nosaltres no podíem posar la nota teòricament havíem d'anar a fer l'examen a Lleida, però vam aconseguir que en lloc d'anar nosaltres vinguéssim els professors aquí, pagant el viatge, el dinar i tot. Venien ells a fer l'examen, i l'examen era una bestialitat. El professor de gimnàstica era jo, i fèiem vuit cursos i cada curs portava un color, els mitjons del mateix color. Llavors al camp de futbol assajant dos mesos abans, es feia una manifestació de gimnàstica i a la mateixa xiulada tots actuaven, però cadascú amb una taula de gimnàstica diferent. Per tant, era una bestialitat.

Jordi: Teníem una xapa clavada a terra, s'entrava amb una torxa olímpica. Això era al Pedrasanta, perquè en aquells moments ens deixaven estar allí, després ens van fotre fora i ho vam fer als camps de futbol de baix.

Josep Mascaró: S'entrava amb una marxa marcant el pas, i ja cadascú s'anava distribuint al seu lloc segons aquestes xapes que hi havia a terra. A

dalt es feia aquesta taula de gimnàstica i després es feien salts del potro, el cavall, aro de foc... I clar venien els de Lleida, que clar eren militars quasi tots i l'últim any que van venir van dir: "nunca más volveremos a subir aquí, por favor, ustedes mismos pongan las notas y no suspendan a nadie, porque lo que se está haciendo aquí no lo hemos visto en ningún sitio". I a partir d'aquell moment les notes de FEN les posàvem nosaltres, les de gimnàstica també. Se'n fiaven suficientment, i que no havien vist enlloc una taula de gimnàstica així mai. Van quedar amb la boca oberta, i van dir que ens estalviéssim el viatge.

9. Com recordeu els dormitoris?

Jordi: Els dormitoris eren la part de sota de les golfes, a dalt de tot. Has vist que a la part de baix hi ha unes escales, que són bastant amples, i hi ha un moment que arribes a dalt. Aquí hi havia els lavabos, al mig una zona que eren les dutxes. Aquí tothom es dutxava sense separació ni res, i sortia aigua per tot arreu. L'aigua sortia calenta a l'hivern i allí no hi havia extractor ni res, per tant s'hi feia molt vapor. Al mig hi havia un passadís, i hi havia les taquilles, armaris i els llits. Cadascú tenia un llit i la seva taquilla i armari.

Josep Mascaró: Hi havia una cel·la per un dels salesians, que estava tapat per una cortina.

Jordi: I els altres estàvem a granel. Et donaven un albornoz per tapar-te una mica. A la nit, quan s'apagaven les llums el capellà donava voltes fins que teòricament tots dormíem.

Quants interns hi cabien?

Josep Molins: Això s'hauria de veure per cada curs.

Josep Mascaró: Que devia ser un 50% de l'alumnat?

Jordi: Hi havia molts interns, pensa que hi havia gent des de l'Urgell, des de Balaguer venien aquí. Linyola, Viella, Pont de Suert, Sort, etc. Jo era de l'Ametlla de Montsec.

Josep Mascaró: Era necessari un internat per acollir-los. Hi havia molta gent que encara que eren del Pallars, Sobirà o Jussà, no hi havia possibilitat de transport. Llavors per això els interns eren inclús més del 50%.

Jordi: Hi va haver una temporada que tot i estar tot ple faltaven llits. No només al començament, després també hi havia gent que vivia a davant. Sempre anava molt just d'habitacions.

Josep Mascaró: Després hi havia una cosa molt bona, que era que els interns i els alumnes havien de conèixer també el Pallars, llavors el que es feia era, després de cada trimestre, per les vacances, hi havia tres destinacions amb autocar, llavors un era Esterri d'Àneu, l'altre anava a Capdella i l'altre fins a Artesa de Segre. Llavors el que feien era sortir de Tremp els tres i al passar per una població que hi havia algun alumne intern tocaven el clàxon, però seguien endavant, però ja s'assabentava a la gent que els fills ja passaven per allà, però s'anava fins a final de tot, i de baixada ja se'ls deixava a casa. Però mentrestant ja se'ls hi donava la informació. Una forma també de

conèixer el seu país, i els que estàvem de professors també ens anava bé perquè ens tornàvem cada any i anaves coneixent.

Jordi: Ara també estic venient que durant el curs s'imprimien uns butlletins amb les notícies que passaven al col·legi. I això ho imprimíem a la impremta Tarragona i s'enviava a les famílies. Jo es que guardo moltes coses. Sortia també els que sortien al quadre d'honor. Maria Auxiliadora en Tremp posava. Es feien un munt de coses, clar. Per exemple, en època de Setmana Santa es feien exercicis espirituals. Allà encara estàvem més tancats.

Josep Mascaró: I bueno el cine també, li donàvem molta importància a l'esport, al cine i la música.

Jordi: Nosaltres el diumenge anàvem al cine que era aquí al Casal, i es feien les pel·lícules només per nosaltres.

10. Vosaltres com recordeu aquesta època?

Jordi: Des del punt de vista d'ara era molt dura.

Josep Mascaró: Dura però d'una altra banda eficaç. Perquè els resultats eren molt bons. El meu cas era una vida de família, sobretot amb els interns, molt propers, fins i tot ara és difícil desenganxar-nos. Per mi van ser les primeres experiències de donar classe a gent, era la primera vegada que t'enfrontaves amb la veritat.

Annex 12: Entrevista amb la Dolors Castells, exalumna del Pius XII i exprofessora de l'institut

1. Quin any vas començar a exercir de professora a l'extensió de La Lira?

Jo vaig començar al 85, que vaig aprovar les oposicions. L'any 85/86 vaig començar a ser professora a la Lira, i ja després vam baixar cap a l'institut, que abans era Col·legi Diocesà Pius XII, del Bisbat.

Com va ser?

Jo vaig fer les oposicions, i quan em van posar la llista dels centres que podia demanar, va ser una sorpresa molt gran que hi hagués Tremp, perquè jo sabia que Tremp era un col·legi privat, els de la zona ho eren, Tremp, Pobla, etc. i no hi podia accedir, jo havia d'anar a Lleida o així. Vaig veure Tremp i vaig pensar que raro i vaig demanar-ho. Va ser justament aquell any que el van crear. Vaig anar al col·legi i em van dir que allà no estava designada, i vaig anar a l'Ajuntament i l'alcalde em va dir que era a La Lira.

2. Com descriuries l'ambient aquell primer any a La Lira?

Fantàstic, molt bo. Érem tot gent jove, dos que havíem aprovat les oposicions aquell any, jo tenia 23 anys i el Carles Aguilar també. Després hi havia dos noies més, que es deien Dolors i Rosa, d'anglès i dibuix, i la Rosa Queralt. Que ella l'any anterior havia estat allà baix i li van donar una plaça d'interina aquí.

3. Tu erets secretaria, veritat?

Sí, el Carles era el director i jo era la secretaria. Però això era una extensió de l'institut de Balaguer i aleshores, com si diguéssim totes les coses havien de baixar a Balaguer. Érem una extensió de l'institut de Balaguer. Era la secretaria d'una extensió, és a dir no era una secretaria com d'un institut propi. Hi havia extensions abans que ara ja no hi són, no existeix aquesta figura. La feina era la mateixa, el que passa és que aquesta extensió era tan petiteta, portar els comptes i fer les actes i això. Hi havia potser 70 alumnes, era molt petit. Depeníem dels diners que ens donava l'administració i moltes coses l'ajuntament, que ens va ajudar molt a arreglar coses. De fet, ells van crear aquest institut perquè no s'havien entès amb el Bisbat, i van crear això per pressionar-los, de dir si no feu tracte, farem un altre institut. Ja va ser aquell any que van treure tot primer de BUP i durant aquell any van fer ja el tracte de la compra amb el Departament d'Ensenyament. A l'any següent ja vam baixar tots cap allà.

Vau passar tots a l'institut?

Sí, menys una que no va tornar perquè va demanar un altre lloc. Total només érem 5 professors.

4. Com recordes l'ambient a l'institut?

Va ser un canvi, perquè l'any aquell encara estaven els mossens Donisa, mossèn Grau, hi havia uns capellans encara que no havien marxat perquè tenien oposicions i els pagava l'estat encara. Al ser un col·legi concertat hi havia places de l'estat. Era molt diferent, perquè encara recordava quan havia sigut alumna jo allà. El Donisa era cap d'estudis i encara el vaig tornar a trobar jo allà i altres exprofessors.

Tu havies estudiat a l'institut?

Jo vaig fer COU, l'any 78 o així.

Quines assignatures vas cursar?

Batxillerat científic, mates, física, química, etc.

5. Quines assignatures imparties?

Jo sempre he donat matemàtiques, i informàtica vaig fer uns quants anys. Al principi quan es van començar a fer les fèiem la Victòria i jo. Això a l'institut ja. Pensa que quan jo feia la carrera un professor ens va dir que s'havia inventat el Fax. Jo m'he estat casi 40 anys aquí, jo he vist evolucionar això d'una manera molt terrible.

6. Quins eren els requisits per fer de docent?

Una carrera superior, que eren de 5 anys llavors i a part un curs que es deia el CAP, curs d'adaptació pedagògica. Era una part teòrica, anàvem cada dissabte a Lleida a fer el curs i era una base de formació teòrica, més aviat pedagogia de l'ensenyament. Després ens assignaven pràctiques a un institut. Les vaig fer abans de tenir les oposicions. Acabaves la carrera i es feia, era com un màster d'educació d'ara. Aleshores sí que he de dir que els professors érem més especialistes en les matèries. La gent que havia fet la carrera de matemàtiques per exemple, les ensenyava. Érem més especialistes de cada cosa, cadascú donava la seva especialitat. Amb els anys els professors han començat a donar assignatures que no eren les seves.

7. Com recordes l'edifici de l'institut quan vas començar?

Jo el vaig recordar molt semblant a com l'havia deixat 6 anys abans, el vaig veure molt igual, he vist l'evolució després, sobretot amb les obres del 2005/6, allò sí que va ser un canvi molt gran. Jo quan vaig tornar al 2007 em va semblar un altre.

Tu vas viure l'etapa de les reformes?

Claro, jo ho he viscut tot. He estat com a alumna al 78 fins a l'any passat. Jo no m'he mogut mai, he sigut dels pocs professors que no m'he mogut. Vaig

fer les oposicions i em van donar Tremp, i ja no m'he mogut. Feia 5 o 6 anys abans de jubilar-me que ja era la més antiga.

Com recordes les obres?

Bastant terrorífic, perquè ens canviaven les classes. Ens deien ara fem obres aquí, i tu estaves allà i senties tot el soroll. Va ser un any o dos complicats, perquè et canviaven de planta i sobretot molts sorolls, que ja procuraven interferir el mínim, però era impossible. A part una reforma molt gran, tota la part dels dormitoris estava inutilitzada i la part del centre de recursos. Tota la part de sobre de secretaria eren dormitoris i estava inutilitzat. Adequar tot allò va portar molt temps.

8. Com recordes el canvi de BUP i COU a ESO?

Sí, jo vaig ser la primera promoció de BUP i COU. COU ja el feien abans que jo, jo vaig ser la primera promoció de BUP. Jo ho he trobat un canvi molt gran, el BUP i COU, els nens a 1r de BUP ja començàvem a tenir més nivell d'estudi, i els que volien fer FP ja hi anaven dos anys abans. Ara ho han condensat tot molt més. Al batxillerat d'ara s'estudia el mateix, perquè els exàmens de selectivitat són el mateix, però és molt més dur ara. El que feien abans amb 4 anys ho fan ara amb 2. Ara la bona vida dels estudiants l'han allargat més, amb els anys d'ESO. Ara el segon de batxillerat és un any molt més dur.

Les proves d'accés a la universitat eren similars?

Jo crec que ara, a partir de fa 25 anys o 30 potser sí, coses més específiques jo diria.

9. Com eren les aules?

Jo el que recordo quan vaig venir allà a baix és que van posar uns papers perquè des dels passadissos no es pogués veure el que feien a classe. Perquè quan hi havia el Bisbat, el cap d'estudis es passejava per les classes i mirava des dels vidres que hi havia, llavors van posar papers perquè no es veigués tant. Quan vaig tornar vaig veure això. Perquè abans no passava ningú per els passadissos, tothom s'estava a classe, no com ara. Només passava el cap d'estudis i tothom havia d'estar sentat i fent el que tocava, era molt diferent.

10. Guardes algun record/ curiositat/ anècdota dels inicis de la teva professió a l'institut?

Vaig canviar molt la meua manera d'ensenyar, però això és fruit de l'aprenentatge. Quan surts de la universitat i vas a fer classe, que veus que els teus alumnes només són uns anys més petits que tu, canvia molt. Vaig haver d'aprendre molt, amb els anys evoluciones i aprens, per bé sempre.

Jo el canvi més gran que he vist en quan a estudiants va ser la immigració. Llavors no hi havia gent estrangera, ni aules d'acollida. Anglès pràcticament al principi no se'n feia, es feia francès, perquè no hi havia gent que fes anglès. Amb els medis digitals també.

Quines coses creus que no han canviat?

Doncs mira, els continguts són els mateixos. El que s'ha de saber per entrar a la universitat és el mateix, el que passa és que potser ara es donen diferent. Jo els canvis que he vist els he vist cap a millor, que l'alumne aprèn de millor manera, els llibres estan més ben fets, els medis digitals ajuden també. Jo la primera vegada que vaig fer servir un projector a classe, i no calia fer dibuixos amb geometria, tot això van ser canvis que ajuden a l'hora d'ensenyar i aprendre. El que passa és que els exàmens de matemàtiques de selectivitat són sense ordinador, i tots els medis ajuden molt, però davant l'examen et trobes sense. El que tu has de saber, per molts mitjans digitals que tinguis, allà t'has d'enfrontar amb la realitat.

DOCUMENTS

Annex 13: Escrit de l'alcalde de Tremp, Jaime Pons, demanant que es gestioni la possibilitat de dur a terme un centre de BUP (1974)

ILTRE. SR.:

D. Jaime Pons Bernaus, Alcalde actual.-Presidente del Ayuntamiento de TREMP, en nombre y representación del mismo, a V. S. acude y respetuosamente EXPONE:

Que esta Corporación municipal, vista la Orden del Ministerio de Educación y Ciencia, de fecha 18 de Mayo último (B. O. del Estado de 27 de Junio), en sesión ordinaria celebrada el día 16 del actual mes, acordó autorizar a la Alcaldía y Teniente de Alcalde que suscribe, Ponente de Cultura, para que gestionen a la mayor brevedad posible cerca de esa Delegación y Gobierno Civil la creación de un Centro para Bachillerato Unificado y Polivalente en esta ciudad ante el incremento de alumnado que se prevé con la creación de la Academia General Basica de Suboficiales en el Campamento General Martín Alonso.

Que habiendo comunicado los Padres Salesianos, que vienen rigiendo el Colegio Diocesano reconocido Pío XII de esta ciudad, que al finalizar el próximo curso 1974-75 cesarán en sus actividades docentes y no estando previsto con seguridad que el Obispado de Urgel se haga cargo del funcionamiento del mismo, es por lo que a V. S.

SUPLICA tenga a bien prever al redactar el Plan definitivo de necesidades escolares de la Provincia la creación de un Centro para Bachillerato Unificado y Polivalente en esta ciudad, ya que, como queda dicho, con la creación de la citada Academia militar se incrementará enormemente el alumnado.

Dios guarde a V. S. muchos años.

Tremp a 24 de Julio de 1974.

El Alcalde actual.,

ILTRE. SR. DELEGADO PROVINCIAL DEL MINISTERIO DE EDUCACION Y CIENCIA.

LERIDA

Annex 14: Escrit del delegat d'Educació i Ciència de Lleida informant de la impossibilitat de la fusió entre el Col·legi M. Immaculada i el Pius XII (1977)

~~MR. Salesiano~~
COLEGIO DIOCESANO PIO XII
Avda. Obispo Iglesias, - tel. 65 08 36
T R E M P (Lérida)

10 Julio 1977

Il'tre Sr. Delegado de Educación y Ciencia
L E R I D A

Il'tre Sr.

En referencia al asunto de la supervivencia del C.L.A. de esta localidad, y en contestación a su escrito de 1 Junio 1977 (nº de Salida: 2.336), -

habiéndolo sido informado por su medio, de la indicación del Ministerio de E. y C. de que era imposible la fusión de los dos Centros Pío XII y Mª Inmaculada, -

después de consultar con mi Superior Diocesano, oído el parecer del Colegio Mª Inmaculada de Tremp que ya había sido expuesto en nuestra anterior comunicación conjunta, con el beneplácito del Exmo. Ayuntamiento, y después de la reciente entrevista con Vd. en esa Delegación Provincial, - -

la opción que aceptamos es la siguiente: devolver al Colegio Pío XII el C.L.A. tal y como lo había regentado anteriormente. Circunstancias posteriores exigieron trasladarlo al Colegio Mª Inmaculada, donde sigue actualmente. Ahora procede su traslado a Pío XII donde se integra el B.U.P.

Respecto a la dotación de los dos profesores, esperamos que ésta será forma legal para conservarla, lo cual es de gran importancia al afectar sobre las cuotas a percibir a los alumnos. Pero aprovechamos esta ocasión para hacer el ruego de que se considere la ampliación a cuatro profesores, tal como disfrutaban otros Centros de circunstancias análogas.

Las razones que nos apoyan parecen muy válidas: el nº de alumnos que atendemos en EUP pasará este año de los 300; es casi el único Centro en una Comarca rural en despoblación y necesitada; las distancias son considerables y muchos alumnos están en régimen de internado que atendemos también.

No dudo que nuestra súplica encontrará apoyo en esa Delegación.

Aprovecho para saludarle atte. s. s.,

Annex 15: Clàusules de la fusió entre el Col·legi Municipal Homologat i el Pius XII

En la ciutat de Tremp a diecisiete de Febrero de mil novecientos setenta y siete, siendo las trece horas se conciertan en la Casa Consistorial, de una parte, el Ayuntamiento de este Municipio, y en su nombre y legal representación, el Alcalde-Presidente, D. José Altisent Perelló, y el infrascrito Secretario, D. Ramiro Palau Mirada, que se hallan, respectivamente, en el ejercicio de sus cargos. Y de otra parte, el Obispado de Urgel, y en su nombre y representación el Rdo. D. Lufs Barbal Espot, Director del Colegio Diocesano "Pío XII" de esta población, debidamente autorizado por el Excmo. y Rvdmo. Sr. Obispo de Urgel, según escrito del Rdo. Canciller Secretario de fecha 7 del actual mes.

Y habiendo convenido ambos contratantes, de conformidad con la propuesta formulada por el Ilmo. Sr. Delegado Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia, la fusión del Centro de Bachillerato Homologado "María Inmaculada", del que es titular el Ayuntamiento de Tremp, con el Centro de Bachillerato Homologado "Colegio Diocesano Pío XII", del que es titular el Obispado de Urgel, según acuerdo adoptado por esta Corporación municipal, en sesión del Pleno celebrada el día 31 de Enero último, y por resolución del Excmo. Sr. Obispo de Urgel del citado día 7 de los corrientes, la llevan a efecto con sujeción a las siguientes

CLÁUSULAS

1ª.- Ambos Centros se denominarán en lo sucesivo Colegio Diocesano Pío XII, impartándose las enseñanzas en el actual Colegio Diocesano Pío XII, de esta ciudad, sito en la Avda. Obispo Iglesias, s/n.

2ª.- La titularidad la ostentará el referido Colegio Diocesano Pío XII.

3ª.- La representación de este Ayuntamiento en lo relativo a materias concernientes a ambos Centros fusionados la ostentará el Concejal Ponente de Cultura, que en la actualidad recaerá en D. Jaime Pons Bernaus.

En estas condiciones, queda formalizado el presente contrato por cuadruplicado y a un solo efecto, quedando un ejemplar para ambos contratantes, otro para archivo en la Delegación Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia y el último para el Servicio de Centros de Bachillerato del citado Departamento ministerial, y aprobado por los comparecientes, previa lectura del mismo, lo firman, de todo lo que, como Secretario, certifico.

El Alcalde,

El Secretario,

El Director del Colegio Diocesano Pío XII,

Annex 16: Article del diari, escrit per l'Antoni Cagigós (delegat Diocesà) i Lluís Barbal (director del Pius XII)

EL B.U.P. A TREMP

Què passa a Tremp? És la pregunta que repetidament se'n fa. Hem de donar una explicació en el que depèn de nosaltres.

El Col·legi Diocesà «Pius XII», de Tremp, és una fundació del Bisbat d'Urgell. Acabem de celebrar el XXV.^a aniversari. Ensenya B.U.P., C.O.U., F.P. I y F.P. II, amb un total de 420 alumnes. Hi ha 60 residents i 40 mig-pensionistes. La Formació Professional gaudeix d'ajuda a la gratuïtat, malgrat que en el segon grau s'ha vist reduïda incomprensiblement.

El centre funciona normalment i a gust de les famílies. Hi ha, però, un problema bàsic i és la manca de gratuïtat. En les circumstàncies actuals —de democràcies, actualització fiscal...— no pot concebre's que els alumnes de Tremp hagin de pagar l'ensenyança, quan els de les altres poblacions la tenen gratuïta en un institut.

Per a aconseguir aquesta gratuïtat s'han fet moltes gestions, fins als alts càrrecs de la Generalitat, els quals coneixen bé el cas. Fins i tot el Parlament de Catalunya ha usat bones estones al col·legi «Pius XII». El Sr. Bisbe, el qual n'és el seu titular, ha estat el primer en seguir de prop tota la problemàtica. Els periòdics locals han reflexat gestions, protestes, peticions de dimissions, sessions d'Ajuntament, etc.

Sembla que recentment s'ha donat la solució que anava gestant-se des de temps. Si no estem mal informats, la Generalitat ofereix el 50 % per a la construcció del futur institut —l'altre 50 % seria a càrrec de l'Ajuntament de Tremp— i es fa càrrec de totes les despeses del 1.er curs de B.U.P., que de moment s'ensenyarà oficialment en algun local de la ciutat.

Ens preguntem quina és la filosofia d'aquesta història.

Es realment impossible subvencionar una escola privada?

Els qui la poden donar haurien de donar una resposta clara. En cap cas pot existir un reconeixement de centres privats que satisfan un interès públic? El nostre centre és l'únic de la Comarca, té condicions i, dins de la modestia, hem de dir que ha merescut elogis per la seva gestió. No té cap interès lucratiu (millor que no haguéssim de dur la gestió econòmica). Per què un decret com el CEDIP, però en les seves concessions, ha avortat prematurament, o bé no ha superat les primeres ventades d'una tempesta política? No seria menys carregós a l'erari públic, i en conseqüència al contribuïent, subvencionar un centre, que ja funciona, en lloc de crear duplicitats innecessàries?

(segueix a darrera pàg.)

(ve de primera pàg.)

- Volem fer constar que ni el Col·legi ni el Bisbat de cap manera no s'han oposat a la creació d'un institut a Tremp.

Desitjaríem saber si resta alguna possibilitat de sobreviure per a centres com el nostre. Sabem que hi ha tres centres més víctimes del mateix desmantellament. Gosem afirmar que aquestes amenaces cauen sobre altres centres de l'Església de Catalunya. Sense la gratuïtat no es pot sobreviure. L'Estat té els diners. No parlem de a qui pertanyen. Sense diners els nostres centres, en contra de la nostra voluntat, esdevindran classistes. L'excusa de que no hi ha diners és falsa, perquè d'aquesta forma se'n gasten molts més.

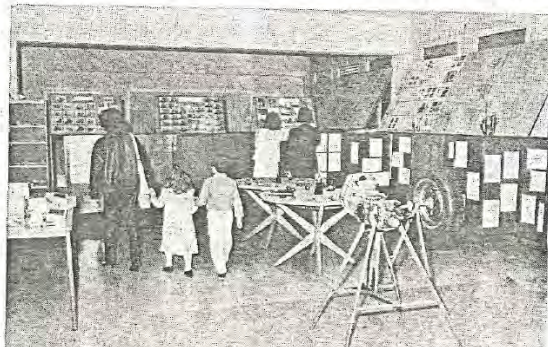
Hem escoltat les opinions d'entitats eclesials i docents a fi d'enfrontar la necessitat de fer causa comuna davant aquest problema, i hem demanat també la solució a la Generalitat. Ja sabem, però, de memòria la resposta: la llei no preveu el patrocinar a l'ensenyança privada en aquests nivells. Així es tanca l'afer, quan seria millor una anàlisi serena de les necessitats reals, un estudi raonable i planificat amb totes les parts interessades. Perquè, així sí, no hi ha hagut ni discussió ni alternativa, sinó una resposta unilateral imposada a la força.

No es fa país ni duplicant les instal·lacions innecessàriament, ni augmentant les despeses públiques, ni impedit que la iniciativa privada col·labori amb la pública. L'Estat no ho pot fer tot. Un procés democràtic ha de promoure i aprofitar totes les forces útils. I tot això sense voler entrar en el problema general del respecte de l'Estat a l'empresa privada, amb totes les conseqüències.

Tradicionalment està ben atesa l'ensenyança en aquestes comarques. Hi ha un col·legi a Tremp i un altre a La Pobla de Segur, sense parlar d'altres poblacions. No era possible potenciar al màxim aquests centres, fins la gratuïtat total, si responen a totes les necessitats educatives? Algú haurà de respondre clarament aquesta pregunta.

O bé en el fons d'aquesta qüestió hi ha el problema de a qui respon l'educació de la joventut?

Antoni Cagigós, Delegat Diocesà d'Ensenyament
Lluís Barbal, Director del «Pius XII»

Annex 17: Contracte d'arrendament entre el Col·legi Municipal Homologado i el Pius XII (1978)

CONTRATO DE ARRENDAMIENTO

En la ciudad de Tremp, provincia de Lérida, a primero de Septiembre de mil novecientos setenta y ocho, se conciertan, de una parte, el Obispado de Urgel, y en su nombre y representación el Rdo. D. Luís Barbal Espot, Director del Colegio Diocesano "Pío XII" de esta población. Y de otra parte el Ayuntamiento de este Municipio, y en su nombre y legal representación, el Alcalde-Presidente, D. José Altisent Perelló, y el infrascrito Secretario, D. Ramiro Palau Mirada, que se hallan respectivamente en el ejercicio de sus cargos.

Y no contando el Ayuntamiento de Tremp con local adecuado para ubicar en el mismo el Colegio Municipal Homologado de Bachillerato, del que es titular, han convenido ambos contratantes instalar dicho Centro en el Colegio Diocesano "Pío XII", del que es titular el Obispado de Urgel, a cuyo fin este último cede en arrendamiento al primero cuatro aulas grandes y tres reducidas, con arreglo a las siguientes

C L A U S U L A S

1ª.- El Ayuntamiento de Tremp pagará como precio de arrendamiento de las citadas aulas la cantidad de cuarenta mil pesetas mensuales.

2ª.- En el referido precio se consideran incluidos los gastos de alumbrado, limpieza y calefacción de las mismas, así como también el uso de los laboratorios de Ciencias y de Física y Química, que podrán utilizar indistintamente ambos Centros.

3ª.- El plazo de duración de este contrato se fija en años prorrogables, si bien cada contratante podrá rescindirle con seis meses de antelación.

En estas condiciones, queda formalizado el presente contrato por quintuplicado y a un sólo efecto, quedando un ejemplar para ambos contratantes, uno para la Inspección Regional de Enseñanzas Medias, otro para archivo en la Delegación Provincial del Ministerio de Educación y Ciencia y el último para el Servicio de Centros de Bachillerato del citado Departamento ministerial, y aprobado por los comparecientes, previa lectura del mismo, lo forman, de todo lo que, como Secretario certifico.

El Director del Colegio
Diocesano Pío XII,

[Handwritten signature]

El Alcalde,

[Handwritten signature]

El Secretario,

[Handwritten signature]

Annex 18: Document informant de les quotes del curs 1961-62

PP. Salesianos
COLEGIO DIOCESANO PIO XII
Carretera Lérida s/n - tel. 350
Tresp
Administración

Este Colegio prestará durante el curso 1961 - 62 los siguientes servicios:

Enseñanzas de Ingreso, Primero y Segundo Curso de Bachillerato en régimen de internado, de mediopensión y de externado.

Las cuotas serán:

Matricula anual

Internos	150 ptas.
Mediopensionistas y externos	100 »

La matricula anual, que se abona una sola vez al inscribir el alumno, incluye para los internos la iguala médica y para todos el seguro de accidentes.

Cuota mensual

Internos	ingreso	1.175 ptas.	1º y 2º	1.200 ptas.
Mediopensionistas	»	665 »	1º y 2º	690 »
Externos	»	115 »	1º y 2º	140 »

En estas cuotas están incluidas para los internos, la pensión completa, diversiones y peluquería; para los mediopensionistas, comida y merienda; para todos, enseñanza, calefacción, conservación del material y vajilla, agua, luz servicio y deportes.

No comprenden, en cambio, los gastos personales del alumno, como son; matriculas oficiales, material escolar y de aseo, medicamentos correspondencia, composturas, viajes, etc.